

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ASKOV LÆRLINGE

AARSSKRIFT FOR 1912

INDHOLD

Even Marstrand: Poul la Cour.

Ingeborg Appel: Fra Maj 1911 til Maj 1912.

Jacob Appel: Ved Afsløringen af Mindestenen for
Forstander Niels Pedersen.

Poul Bjerger: Niels Hansen.

Poul Bjerger: Højskolens Lærlinge.

Poul Bjerger: Biblioteket.

Skolens Regnskab.

Legater, knyttede til Askov Højskole.

Thorvald Laursen: Elevmødet.

Regnskab for Askov Lærlinge 1911—12.

— Prís 1.25 —

KØBENHAVN
LEHMANN & STAGE

1912

Statens Lærerhøjskole.

POUL LA COUR

ASKOV LÆRLINGE

• AARSSKRIFT •

1912

POUL LA COUR.

I. Slægt og Barndom.

SLÆGTEN LA COUR stammer, som Navnet viser, fra Frankrig. Omkring Aar 1700 udvandrede en Dornumville (eller Dornonville) de la Cour til Tyskland, vistnok paa Grund af sin protestantiske Tro. Hans Hustru, der var fransk af Byrd som han selv, men hvis Forældre boede i Halle, fødte ham i Aaret 1716 en Søn, Pierre la Cour. Medens Drengens Forældre ganske kort efter forlod Tyskland og vendte tilbage til Frankrig, blev denne ladt tilbage og opdraget hos sine Morforældre i Halle. Senere flyttede han med dem til Berlin. Men i Aaret 1732, da Pierre kun var 16 Aar gammel, kom han her til Landet til Hovedgaarden Aakær i Aarhus Amt for at undervise i Fransk. Han blev i Danmark, først som Sproglærer, senere som Forvalter eller Forpagter paa forskellige Gaarde i Fjends Herred, Viborg Amt. Slægtens Forbindelse med dansk Landbrug gaar saaledes tilbage til dens Stamfader paa dansk Grund. Fra Pierre la Cour, som døde 1775, nedstammer alle Medlemmer af den nu saa vidtforgrenede danske Slægt la Cour.

Pierre la Cours yngste Søn, Jørgen (Farfader til Poul la Cour), blev født paa Hovedgaarden Spandet i Viborg Amt 1767. Han gennemgik Viborg Latinskole og

blev i 1787 Student. Det var hans Mening at ville være Præst, men Fattigdom tvang ham til at forlade Studierne i København og blive Degn. 1789 kom han som saadan til Odder. Et Par Aar senere fuldendte han vel sine Studier og tog teologisk Embedseksamen 1793. Men skønt han senere, navnlig efter sin Forlovelse med Lotte Guldberg, en Datter af en Tolder i Ribe, ivrigt søgte Præstekald, lykkedes det ham ikke at opnaa et saadant. Han forblev til sin Død 1809 Degn i Odder. Men det kan være værd at mærke, at naar Poul la Cour, da han kom i Randers Latinscole, tænkte sig, at han skulde studere til Præst, saa har han haft et Forbillede for sin Attraa hos sin Farfader. Denne skal for øvrigt efter Frederik Barfods Vidnesbyrd have delt Tidens Tilbøjelighed til at tale mere om et Forsyn end om en Frelser. I sit Ægteskab med Lotte Guldberg havde Degnen Jørgen la Cour 5 Børn, alle Sønner. Den mellemste var Lavrits Ulrik, Poul la Cours Fader.

Lavrits Ulrik eller, som han gerne kaldtes, *Lars la Cour* blev født i Odder d. 6. April 1802. 7^{1/2} Aar gammel mistede han sin Fader og blev da sat i Huset hos en Familie, der hørte til Forældrenes Omgangsvener, Forpagter Møllers paa Rodstenseje. Skønt han alle Dage viste sig meget taknemmelig over for disse sine Plejeforældre, syntes han dog senere, at han var blevet vel strengt behandlet, navnlig ofte for haardt straffet for Vildskab eller Mangel paa Flid. Haardt forekom det ham ogsaa, naar han, der hjemme havde været vant til at ligge sammen med sine Brødre nær ved sine Forældre, nu om Aftenen skulde gaa til sit ensomme Sovekammer over et mørkt Loft. Men under disse Forhold tyede Drengen, som ikke havde nogen anden fortrolig, til Gud. Han skrev som gammel Mand,

at han allerede som en ni, ti Aars Dreng lærte at bede med en Inderlighed, som han med Beklagelse ofte i en modnere Alder havde maattet savne. Fra hans Ophold hos Møllers skal endnu kun anføres, at han viste sig i Besiddelse af megen Fingerfærdighed. Meknikken sysselsatte i høj Grad hans Tanker, og han lavede som Dreng en Slags Evighedsmaskine. Ogsaa senere i Livet syslede han med mærkelige Opgaver, f. Eks. den at tredele Vinkelen. Det er af Interesse, fordi Sønnen Poul senere skulde tage fat paa lignende Opgaver, inden han, efter at have uddybet sin Viden, gav sig i Kast med saadanne Opfindelser, som hører til i Virkelighedens Verden.

Fra sit fjortende Aar begyndte Lars la Cour at tage fat paa Landvæsenet, men senere, da Møller maatte indskrænke sig, fordi det var gaaet noget til Agters for ham, kom la Cour 18 Aar gammel til sin Stedfader, Pastor Barfod i Lyngby ved Grenaa, for der at overtage Præstegaardens Avling. Saaledes var han kommet til den Egn af Landet, hvortil hans senere dygtige Landmandsgerning skulde blive knyttet. Lyngby ligger kun 2¹/₂ Mil Nord for Skærsø. Da hans Stedfader blev forflyttet til Sjælland, blev la Cour en Tid Forvalter paa Rugaard i Rosmos Sogn, senere i 1825 Forpagter af Præstegaarden i Hyllested. Endnu samme Aar købte han i Forbindelse med Forpagter Hansen paa Rugaard Hovedgaarden Skærsø i Draaby Sogn ved Æbeltoft. Da han i April Maaned 1826 tog Bolig paa sin Ejendom, rykkede han dermed ind i Mols Herred, hvor han tilbragte næsten hele den øvrige Del af sit Liv. Hans Søn Poul kunde spøge med, at han var Molbo af Fødsel.

Skærsø var en i allerhøjeste Grad forsømt Gaard, da la Cour overtog den. Efter at den i lang Tid med

det omliggende Bøndergods havde udgiort et Stamhus, blev dette nedlagt 1806. 1812 blev Gaarden solgt for 196,000 Rd., en Sum, der ganske vist efter Datidens fortvivlede Pengeforhold maa reduceres betydeligt, men som dog var adskillige Gange større end den Sum, la Cour senere købte den for. Gaardens Ejer, Klitgaard, havde imidlertid ganske forsømt den og maatte som adskillige andre Hovedgaardsejere i Landbrugs-krisens Tid i 20erne afstaa Gaarden til Staten for Skatterestancer. Staten solgte den saa i 1825 ved Auktion; men dens Ry var saa daarligt, at der ved de tre første Auktioner slet intet Bud blev gjort. Ved den fjerde Auktion bød la Cour og Forpagter Hansen 500 Rbd., men dette Bud blev ikke approberet. Baade Auktionsholderen og Skærsøs hidtidige Forpagtere havde for øvrigt stærkt advaret det unge Menneske mod at købe den. Paa den femte Auktion fik Lars la Cour og Forpagter Hansen Tilslag paa 2400 Rbd., og nu blev Buddet approberet.

Folk beklagede imidlertid la Cour. Man sagde, at Fuglene døde af Sult, naar de fløj hen over Skærsøs Jorder. Og Gaarden selv var næsten ganske nedbrudt. Man havde, efter hvad der fortaltes, brugt det ene Fag Hus efter det andet til Ildebrændsel. Ruderne var slaaet ud. Hverken paa selve Skærsø eller den tilhørende Afbyggergaard Frederikkesminde var der en eneste Ko eller Stud, et eneste Faar eller Svin, og af Heste var der kun een, en Kyrasserhest, som Rege- ringen havde sat derover. Der var heller ikke et eneste Avlsredskab. Hvor lidet Tilsyn der var ført med Ejendommen, viser ogsaa følgende lille Træk. Da la Cour den første Sommer, han var paa Skærsø, en Dag kom ud i den yderste Del af Marken, saa han et rigtig pænt Stykke Rug. Naboen havde saaet

paa Skærsøs Jord. Da la Cour bebrejdede ham, at han havde trængt sig ind paa fremmed Ejendom, svarede Manden: »De kan vist ikke gøre mig noget for det, for det har jeg nu gjort i saa mange Aar, at jeg vist har Hævd paa det«. Manden fik da ogsaa Lov at høste sin Rug det Aar, men lovede for Fremtiden ikke at saa paa Skærsøs Grund.

Det var denne vanrøgtede, forfaldne Gaard, Lars la Cour skulde bringe noget ud af; thi det var ham, der drev Gaarden, og allerede i 1827 opgav Forpagter Hansen sit Kompagniskab med ham og fik Frederikkesminde. En Tid drev la Cour Gaarden i Forening med en Broder. Men naar Skærsø i forholdsvis kort Tid kom i god Stand, skyldes det dog næsten udelukkende Lars la Cour. Om hans Landmandsgerning har Sønnen, Landboskoleforstander Jørgen la Cour i Lyngby, udtalt sig. Han siger bl. a.: »Ikke blot havde han et naturligt Anlæg for Landbruget — et Menneskes virkelige Kald er givet det af Vorherre, givet det med Fødselen og grundet i vedkommendes hele ejendommelige Bygning (Taalmodighed, Sagtmodighed, Udholdenhed, Nøjsomhed, en fast, ikke flyvende eller vovespillende Tankegang, et aabent Øje for Naturen baade i det smaa og det store, samt Lyst til legemligt Arbejde, kunne maaske nævnes som nødvendige Særpræg hos dem, der virkelig have et indre Kald til Landbruget), — ej alene, siger jeg, havde han et virkeligt Kald og bestemt Anlæg til Landvæsenet, og ej alene støttedes dette, baade i hans oprindelige Hjem og i hans Plejhjem, men han blev ogsaa i sit øvrige Liv bevaret i Overensstemmelse med sit Kald: hans Lyst og Kærlighed til Agerbruget anfægtedes aldrig og svigtede aldrig; og derfor blev han en saa helstøbt Landmand, som vi kun have set faa. Derfor kom der

altid et ejendommeligt Lys i hans Øjne og Liv i Stemmen, naar han talte om Landbruget; det var et Omraade, paa hvilket han med Rette følte sig hjemme.«

Hans praktiske Blik eller maaske et lykkeligt Instinkt viste sig i den Maade, hvorpaa han tog fat. En Del af Sandmarken, hvorpaa der hvilede forholdsvis store Skatter, bortsolgte eller rettere bortskændedes. Penge til at anskaffe Besætning og til at bygge for fik han fra først af navnlig ved Kartoffeldyrkning, som han indførte paa Egnen. Ny Jord indvandt ved Opdyrkning af det Kær, som laa nærmest omkring Gaarden. I Kreaturbruget var det i Begyndelsen Studefedning, senere Faarehold, der blev lagt Vægt paa; men paa sine ældre Dage oplevede han ogsaa Indførelsen af en mere moderne Mejeridrift. Endelig tog han sig ogsaa af Skoven. Der hører omtrent 90 Tdr. Land Fredskov til Gaarden, men den var fra Begyndelsen i en maadelig Tilstand, ganske forhugget, saa man kunde se hen over den. Nu kom der anden Skik i dette, og der plantedes adskilligt nyt i Slutningen af Fyrreerne.

Den Tillid, som Lars la Cour vandt gennem sin Virksomhed som Landmand, gav sig ogsaa Udslag i, at hans Medborgere valgte ham til forskellige offentlige Tillidsposter. 1834 blev han Stænderdeputeret, og han deltog som saadan i de tre Stændersamlinger i Viborg 1836, 1838 og 1840. Da der ved Loven af 1841 var oprettet Sogneforstanderskaber paa Landet, blev han valgt til Medlem af Draaby Sogneforstanderskab, og 1845 blev han Medlem af Randers Amtsråd. Senere i sit Liv var han i een Valgperiode, 1858—61, Medlem af Folketinget, nærmest for at kæmpe imod Frigivelsen af Rentefoden. Han deltog med stor Samvittighedsfuldhed i disse Forsamlings Møder; men han

var for tilbageholdende og havde for lidt Selvtillid til rigtig at gøre sig gældende.

Den samme Tilbageholdenhed synes ogsaa i mange Maader at have præget ham i det private Liv. Han har ikke været af dem, der har let ved at lade deres Følelser skinne frem. I denne Henseende har Poul la Cour, som netop havde sin Styrke i at lade Følelsen tale, næppe slægtet Faderen paa, men snarere Moderen med hendes livligere Naturel. Ogsaa sit religiøse Liv gemte Lars la Cour i sine tidligere Aar mest hos sig selv. Men i Begyndelsen af 50erne oplevede han et aandeligt Gennembrud, hvorved han først helt og fuldt kom til at stole paa Guds Naade; og siden den Tid var han frimodigere i Bekendelsen. Han har efterladt sig en Del religiøse Optegnelser.

Men naar la Cour blev en saa dygtig Landmand, og naar han personlig blev ved at udvikle sig, skyldes det ogsaa, at han havde en udmærket Hustru, med hvem han havde eet Hjerte, een Sjæl og eet Sind. Ved hende, Poul la Cours Moder, maa vi nu dvæle lidt.

Ellen Kirstine Poulsen var af en jydsk Landmandsslægt. Hun blev født d. 26. Decbr. 1809 paa Hovedgaarden Nørlund i Aalborg Amt, som hendes Fader havde i Forpagtning. Men da hun var 7 Aar gammel, købte Faderen Hovedgaarden Rolsegaard paa Mols, og der kom hun til at tilbringe største Delen af sin Barndom og Ungdom. Hun udmærkede sig som Barn ved Regnefærdighed og Fingerfærdighed. Det er fortalt om hende, at hun som lille Pige havde sin Glæde af at lave Smaating af Ler; ogsaa andre Ting, f. Eks. Vandure lavede hun med en Vogterdrengs Hjælp. Hendes Skolegang var hverken lang eller regelmæssig. Hun havde Tid efter anden en Mængde forskellige Lærere,

indtil hun omtrent 10 Aar gammel kom i Huset hos Degnen i Hornslet, hvor hun blev en tre, fire Aar. Da hun var 14 Aar, hørte hendes Skoleundervisning op. Men hun havde en ikke ringe Læselyst og skaffede sig derfor alligevel en temmelig stor boglig Dannelse. Hun havde en god Hukommelse, og med sin stærke Slægtsfølelse gemte hun en Mængde Træk af sin Slægts Historie. Hun var dog først og fremmest en from og huslig Kvinde, og i begge Retninger slægtede hun sin Moder paa. I Godgørenhed lignede hun ogsaa Moderen. Denne sagde om hende: »Hun giver lige gerne den Dag, hun bager, og den, da hun spiser sit sidste Brød«.

Første Gang, Ellen Kirstine Poulsen og Lars la Cour mødtes, var paa et Bal i Æbeltoft. De var begge to gode Dansere. Næste Gang traf de hinanden paa et Bal i Aarhus, og da hendes Brødre var taget tidlig hjem, fulgtes hun med la Cour'erne derfra. Faa Maaneder derefter kom disse til Rolsegaard i Anledning af en Studehandel. Lars fik da Lejlighed til at være ene med Ellen Kirstine (eller Stine, som hun gerne kaldtes), og de gav hinanden deres Tro. Men først efter lange Trængsler skulde de faa Lov at komme sammen. Den Poulsenske Familie mente, at Stines Fremtid vilde blive for usikker og besværlig, hvis hun knyttede sin Skæbne til la Cours. Og en Dag red Faderen over til Skærsø og sagde den unge Mand, at der ikke kunde blive noget af Forbindelsen; han maatte slaa Stine af Tankerne. De unges Sind lod sig dog ikke saa let bøje. I et Brev af September 1829, kort efter denne Begivenhed, beder han hende holde fast. Det gjorde hun da ogsaa, skønt der meldte sig flere andre Bejlere, hvoraf een havde hele hendes Families Samtykke. Men det var højst besværligt for

de to unge at vedligeholde Brevvekslingen. En Tidlang maatte det indrettes saadan, at hun lagde et Brev under en stor Sten ved Rolsegaards Strand, og ved Nattetid red eller gik han saa de halvtredie Mil fra Skærsø til Rolsegaard for at hente Brevet og lægge et andet i Stedet. Senere foregik Brevvekslingen ved forskellige fortroliges Mellekomst.

Imidlertid var Stines Fader død. Og den Poulsenske Familie var efterhaanden blevet venligere stemt over for Lars la Cour, der begyndte at godtgøre sin Evne til at faa noget ud af Skærsø. Pinsemorgen 1832 kom Stines Moder ind til hende og fortalte, at hun hele Natten havde ligget og tænkt paa, at det dog nok var bedst, hun fik la Cour. Straks blev der sendt Bud efter ham, og Aaret efter blev de gift. Hermed indledes et Ægteskab, der efter alt at dømme hørte til de saare sjældne, som ikke blot kan kaldes gode, men ideale Ægteskaber. Det var, som man ikke kunde tænke sig den ene uden den anden. I over 41 Aar levede de et lykkeligt Liv sammen, indtil de i Begyndelsen af 1875 døde med en Uges Mellemrum og blev begravede sammen paa Draaby Kirkegaard.

I dette Hjem, hvor Freden og Hyggen var til Huse, voksede der en stor Børneflokk op, i alt 10 Børn, hvoraf Poul la Cour var den syvende. Ældre end han var to Døtre og fire Sønner. Den ældste af disse Sønner var den senere saa bekendte Forstander for Landbrugsskolen i Lyngby, Jørgen la Cour, der ogsaa som Sekretær og senere Præsident i det kongelige Landhusholdningsselskab har indlagt sig Fortjeneste af vort Land. Yngre end Poul la Cour var to Døtre og en Søn; den sidste blev ligesom alle de ældre Brødre, med Undtagelse af Poul, knyttet til Landbruget. Af Døtrene blev de tre gift. Den yngste af dem, Jenny,

forblev ugift; hendes Skæbne har gennem en stor Del af hendes Liv været nær knyttet til Broderen Pouls. Det er mærkeligt, at ingen af den store Børneflokk er død i en ung Alder, men alle har ført et rigt og virksomt Liv.

Poul la Cour blev født paa Skærsø d. 13. April 1846 og blev ved Daaben opkaldt efter sin Morbroder, Poul Poulsen. Han havde, som det fremgaar af det foregaaende, fire ældre Brødre, og de fire store vilde gerne regere over den lille. Da han allerede som Barn var meget fredsommelig, sluttede han sig mere til de to Søstre, der i Alder kom nærmest efter ham. Han optraadte tidlig som deres ridderlige Beskytter og søgte ofte at glæde dem med Smaagaver og paa anden Maade.

Skønt Poul la Cour alle Dage følte sig stærkt knyttet ikke blot til sine Forældre, men ogsaa til sin Fødegård, var det dog den mindste Del af hans Barndom, han tilbragte der. Skærsø er i og for sig en udmærket Tumbleplads for Drengene. Naturen frembyder den største Afveksling. Der er lave, sumpede Strækninger og høje Lyngbakker. Skov og Sø ligger omtrent lige ved Gaarden, og til Havet, Kattegat, er der kun en Fjerdingvej. Men paa disse Steder færdedes han dog nærmest kun i sine Ferier. Den mere alvorlige Side af hans Barndom, navnlig hans Skolegang, faldt andensteds.

Faderen havde i Aaret 1847 købt Jægergaarden lige uden for Aarhus; det er paa dens Marker, Jernbaneterrænet nu er. Selve Gaarden er først nedrevet for et Par Aar siden. Her ind flyttede Familien i 1848 og boede der ikke blot i Krigsaarene, men lige til Foraaret 1852. I 1849 stiftede Familien paa forskellig Maade et ubehageligt Bekendtskab med Fjenden. Tyskerne rykkede i Maj frem til Aarhus. I Jæger-

gaarden havde man til Dels søgt Værn mod Fjendens Kugler ved at tilstoppe Vinduerne med Dynner. En Dag, da Lars la Cour med sin Søn Jørgen stod paa en Høj uden for Haven for at se, hvad der foregik, lagde han ikke Mærke til, at de danske Forposter blev trukket tilbage, og først da Fjenden brød frem, skyndte han sig hjemefter. Men en kort Tid var han lige i Skudlinien mellem Prøjserne og de Danske, der stod opstillede ved Haven. Stor Ulejlighed havde Familien derved, at fjendtlige Soldater Dag efter Dag trængte ind for at faa noget at spise og drikke, og undertiden søgte de ogsaa at aftvinge Lars la Cour Oplysninger. Saaledes kom Poul la Cour 3 Aar gammel i nær Berøring med Kampen mellem Dansk og Tysk, som han senere igennem mange Aar aandelig har deltaget i gennem sin Virksomhed ved Grænsen.

Han kom tidlig i Skole. Allerede inden han var 6 Aar gammel, begyndte han sin Skolegang hos en Frk. Kruse i Aarhus. Det var egentlig en Pigeskole; men nogle enkelte Smaadrenge var sluppet med ind. En af hans tidligste Venner var en gammel Kommandør Kjærulf, som boede paa hans Skolevej. Han holdt af at snakke med Drengen. Engang midt om Vinteren, da han var faldet i en Grøft, reddede Kommandøren hans Liv ved at trække ham op.

I Foraaret 1852, da Jægergaarden gik over paa andre Hænder, flyttede Faderen og den ældste Datter hjem til Skærsø; men hele den øvrige Familie blev i Aarhus. En Tid boede de i en forladt Bagerbutik i Mindegade, hvor 4 Drengene laa i 2 Senge bag ved Disken, medens den øvrige Familie maatte knibe sig sammen i 2 smaa Værelser.

I Efteraaret 1852 tog ogsaa Moderen og de to mindste Børn hjem til Skærsø; men den næstældste Datter

med 4 af Brødrene og den yngre Søster Lauritzstine blev i Aarhus, hvor de nu flyttede ind i en mere herskabelig Lejlighed. Fra den Tid har den ældre Søster fortalt adskillige Træk om Poul la Cour; her skal jeg kun meddele et enkelt. Han gik i Skole sammen med sin yngre Søster. Da hun en Morgen var lidt sent paa Færde, sagde han: »Kom dog nu, Lauritzstine, at vi kan komme i Skole, for jeg skal skynde mig at lære noget, inden jeg skal giftes«. »Hvad for noget!« sagde Brødrene, der tit drillede ham, »har du i Sinde snart at gifte dig?« »Ja, jeg har da i det mindste i Sinde at forlove mig, saa snart jeg bliver konfirmeret«. Slet saa tidligt blev det dog ikke.

Skolegangen i Aarhus blev ikke langvarig. 1853 blev Poul og Broderen Jacob, der var nærmest over ham i Alder, sat i Skole hos en Farbroder paa Gaarden Margrethelund en halv Mils Vej fra Skærsø. Det var en Kostskole, og Drengene boede der Ugen igen; men om Lørdagen vandrede de hjem til Skærsø og blev der Søndag over hos Forældrene. Paa Margrethelund gik Poul la Cour i Skole i 5 Aar, indtil han i 1858 blev sat i Randers Latinskole. Herfra var Vejen til Hjemmet adskillig længere, og Besøgene paa Skærsø blev derfor sjældnere. Men det fortælles, at han adskillige Gange vandrede de næsten 8 Mil fra Randers til Skærsø eller omvendt paa een Dag. Det maa have været en herlig Tur, især hvor man fra Bakken Syd for Mørke ser ned over Kalø Vig og Skoven dernede ved Vandet, over til Mols Bjerger, hvor de toppede Høje hæver sig op over Bakkekammen, og over til Rolsegaard, hans Moders Barndomshjem. Men ogsaa i Nærheden af Skærsø, hvor Lyngbakker veksler med Eng og Mark, er der kønt.

I Randers boede han hos en Enkefru Jessen, hos

hvem hans Moder havde gaaet i Syskole. Her havde han det i alle Maader godt, ja, i visse Retninger næsten for godt. Han troede f. Eks. senere, at han havde faaet mere Kaffe, end han kunde taale. Tante Jessen tyede nemlig hver Aften til »Madam Brun« (saaledes kaldte hun Kaffe-kanden), og Drengen fik ogsaa sin rigelige Del af dens Indhold.

Om Skolegangen i Randers har Poul la Cour selv fortalt i den korte Selvbiografi, han har skrevet i »Julebogen« 1903. Han siger deri:

»Da jeg som 12-aarig 1858 kom fra mit Barndoms-hjem, Hovedgaarden Skærso ved Ebeltoft, til Randers Latinskole, var det, fordi jeg »vilde være« Præst. Det viste sig imidlertid snart, at min Ulyst til klassiske Studier førte mig ind i en Lediggang, som jeg til senere har beklaget. Derimod nød jeg Matematiken; og naar jeg f. Eks. som 15-aarig ved Aarseksamen med Flothed fremsatte den ptolemæiske Læresætning, saa at Læreren var tavs, fra jeg begyndte, til jeg sluttede med: »Og det var det, der skulde bevises«, og Censorerne studsede og uden Betænkning skrev ug, — saa var jeg i mit Es. Men til Artium kunde det ikke blive til mere end tg. for Fransk og mdl. for Græsk, og dermed var anden Karakter given, hvorom Rektor ved Translokationen beklagede, at en saa begavet Discipel skulde dimitteres med 2den Karakter.«

Saa tidlig røbede altsaa la Cours særegne Begavelse sig, men tillige den Ensidighed, som ikke sjældent findes netop hos dem, der er kaldet til at udrette noget betydeligt. Driveriet har jeg selv hørt la Cour beklage; i de sidste to Aar af Skoletiden skal han ikke have haft en Bog hjemme. Der kan dog maaske af Mennesker, der en Tid af deres Liv har følt sig

uoplagt til Arbejde, gøres særegne Erfaringer, som de, der altid har slidt i det, ikke opnaar.

Den Opfindertrang og Opfinderevne, som siden karakteriserede Poul la Cour, rørte sig allerede hos ham, mens han gik i Latinskolen. Herom kan vi atter lade ham selv fortælle:

»Allerede i Latinskolen viste der sig Opfinderlyst hos mig, endog ligeoverfor Opgaver, som er uløselige. Jeg havde hørt om Umuligheden af Vinklens Tredeling; men det lykkedes mig at konstruere et særdeles simpelt Instrument af en lille Blikplade, hvormed enhver Vinkel i en Haandevending kunde blive delt i tre lige store Dele. Gennem min ældste Broder i København fik jeg Sagen forelagt for Docent Fjord, men fik den Besked, at jeg maatte ikke bruge noget andet Instrument end Lineal og Passer.

Saa var der Perpetuum mobile. Vistnok stod der i Ørsteds mekaniske Fysik »Bevis for Umuligheden af P. m.«; »men«, tænkte jeg, »saa maa jeg skynde mig, inden jeg bliver ligesaa klog som de andre, der ikke mere tror paa Muligheden«; og mangt et P. m. kom til Verden baade paa Papiret og i Virkeligheden. De gik bare ikke. — Disse Oplevelser har dog givet det Udbytte, at jeg maaske har været bedre skikket til at tale med de mange Perpetuummobilister, som mellem Aar og Dag henvender sig til mig.«

Man kan smile ad den Uforfærdethed, hvormed han tog fat paa de nævnte uløselige Opgaver. Men der er dog noget deri, der karakteriserer den vordende Opfinder. En Opfinder kan ikke nøjes med, hvad der hidtil er blevet troet og lært; han maa bryde sig nye Baner, vove det, der hidtil blev anset for umuligt. Det er blevet mig fortalt, at la Cour som Dreng eksperimenterede med mange andre Ting, f. Eks. med Dampmaskinen, Voltasøjlen o. s. v.

Som det vil ses af det foregaaende, hørte la Cour som Dreng til dem, der nok kan beskæftige sig selv og ikke altid behøver at have andre at lege eller slaas med. At han alligevel var, hvad man kalder en rask Dreng, vil fremgaa af følgende Beretning fra et af hans sidste Skoleaar. Han var i en Juleferie hjemme paa Skærso sammen med en af sine Kammerater, Lauritz Ussing, der nu er Præst paa Fyen. En Dag var de sammen med hans Broder Jacob ude at løbe paa Skøjter paa Draaby Sø, der baade Sommer og Vinter var deres Tumbleplads. Poul var saa uheldig midt ude paa Søen at falde i en Vaage; skønt han kæmpede for at komme op, kunde han ikke; Isen gik itu omkring Hullet. De andre Drengene var først raadville; men saa kom hans Broder i Tanker om, hvorledes hans Fader ved en lignende Lejlighed havde baaret sig ad. Han havde nemlig lagt sig fladt ned paa Isen og rakt sin Trøje, som han havde afført sig, ud til den anden og havde paa den Maade langsomt halet ham op. Saaledes gjorde nu Jacob la Cour, mens Ussing holdt ved hans Ben, og Poul kom atter paa det tørre. Men gennemblødt var han; og skønt han fik Tøjet vredet i Skovfogedhuset, frøs det dog paa ham, inden han kom hjem. Efter Maaltidet bemærkede Søstrene, at der ved hans Plads var blevet en hel Pøl; men de vilde naturligvis ikke sige noget til Forældrene. Drengene var bagefter atter ude i Frostene, saa at Tøjet frøs endnu engang den Dag. Da Ferien var forbi, og Ussing og Poul la Cour kørte tilbage til Randers, sad den sidste paa Vognen uden Overtøj; men han blev da ogsaa ved den Lejlighed syg.

II. Ungdom.

LA Cour blev Student 1864. Trods sin Ungdom vilde han have været med i Kampen for Fædrelandet. Men Forældrene mente, at han ikke burde afbryde sin Skolegang, og de havde desuden ikke mindre end tre Sønner og en Svigersøn i Hæren. Om Fru la Cour paa Skærsø har jeg hørt, at hun, naar Efterretningerne fra Krigsskuepladsen kom, altid først saa efter, om de Danske havde haft Sejr eller Nederlag; bagefter undersøgte hun saa, om nogen af hendes var blandt de døde eller saarede. Et Bevis paa, at hun satte Landets Sag over sine personlige Interesser.

Men naar Poul la Cour ikke selv kom med, hvor der kæmpedes, saa fulgte han med den største Medfølelse og Deltagelse Begivenhedernes Gang. Tyskerne kom ogsaa til Randers. La Cour stod i et Vindue og saa med en mærkelig Følelse, en Blanding af Harme og Hjælpeløshed, de fjendtlige Soldater drage gennem Gaden. Hjemme paa Skærsø fik de fjendtlig Indkvartering, 4 prøjsiske Officerer og 42 Menige. Officererne stillede store Fordringer til Husets Frue med Hensyn til Madlavningen og var i det hele ret fordringsfulde. Men baade Herskab og Tyende holdt Fjenderne paa tre Skridts Afstand, og de havde ikke mere at gøre med dem end højst nødvendigt.

Om Efteraaret 1864 kom Poul la Cour til København for at studere. Hans Interesser laa nær op ad

det praktiske Liv, og det blev da ogsaa fra først af ved Polyteknisk Lærestanstalt, han drev sine Studier. Men snart optoges han af en Videnskab, der dengang var helt ny, Meteorologien. Om den Iver, hvormed han kastede sig over den, vidner følgende lille Træk, som er fortalt af Morten Pontoppidan. Denne gik i Klasse med la Cours yngste Broder og besøgte med ham i Sommeren 1865 Skærsø. Om dette Besøg fortæller han blandt andet: »Peter la Cour var den yngste af en stor Søskenflokk. Hans Broder Poul var ung Student og laa hjemme i Ferien, men ingenlunde ørkesløs. Paa den Tid var det Meteorologien, en her i Danmark hidtil udyrket Videnskab, der stærkt optog ham. Og Gaardens Røgter havde Ordre til at vække Student Poul hver Morgen Kl. 3, at han kunde komme op og gaa sin Runde i Mark og Skov og aflæse de Termometre, han paa forskellige Steder havde opstillet, saa vidt jeg ved for at sammenligne Mark- og Skovtemperatur. Efter endt Aflæsning gik Poul la Cour i Seng igen.« Det har aabenbart været Begyndelsen til en Undersøgelse af Skovenes Indflydelse paa Klimaet, om hvilket Emne han nogle Aar senere skrev sin første videnskabelige Afhandling.

Denne specielle Interesse drog ham bort fra Ingeniørvidenskaben. Han haabede, at der ogsaa her i Landet vilde blive oprettet et meteorologisk Institut, og bestemte sig derfor efter Samraad med Professor Holten til at tage en Magisterkonferents i Fysik med Meteorologi som Hovedfag. Denne Eksamen, hvormed han afsluttede sine Studier, tog han d. 17. April 1869.

I Studenteraarene i København levede la Cour temmelig tilbagetrukket, ivrig optaget af sit Arbejde; mange Dage havde han ikke engang hørt sin egen Stemme. I Studenterlivet deltog han ikke, og ret meget har

han næppe oplevet. I al Fald hørte man ikke la Cour fortælle meget om sin Ungdom. Det var gerne hans Rejser og hans senere Oplevelser, der gav ham Stof til de mange oplysende Eksempler, hvormed han krydrede sin Tale.

Han har dog omgaaedes nogle enkelte Studenterkammerater. Engang var han kommet i en Debat med en af disse om religiøse Spørgsmaal. Kammeraten var stærkere i sine Argumenter, saa at Poul la Cour følte sig haardt trængt og syntes, han ikke længere kunde klare sig ad Tankens Vej. Men da greb han til sin Tro. »Jeg tror paa Gud Fader, Søn og Helligaand«, udtalte han. Med denne rent personlige Bekendelse ophørte Diskussionen; men la Cour havde følt sig bestyrket i, at den Barnetro, som han havde ført med sig fra sit Hjem, var stærkere end alle Tankeslutninger.

Men levede Poul la Cour et stille Studereliv i København, saa udfoldede han sig des bedre i den hjemlige Kreds paa Skærsø, naar han tilbragte sine Ferier der. Morten Pontoppidan har givet et Billede af Livet der blandt de mange unge: »Derude i dette sjældne og mindeværdige Hjem, i disse, storstilede, herskabelige Omgivelser, hvor Tonen var paa een Gang saa fornem og saa ganske jevn, var der i Sommerferien et betydeligt Rykind af voksen Ungdom, som jeg var for grøn til at kunne tælles iblandt, men dog moden nok til at modtage Indtryk af . . .

Ja, Poesi og Stemning var der over Ungdommens Samvær der paa Skærsø. Og ikke mindst kom Stemningerne frem, naar der i stille Aftener foretoges Rature paa den af Skov og Siv omkransede Draaby Sø. Der sad de unge Mænd og trak ganske stille paa Aarerne, blandt dem to vakre norske Studenter, Brødrene Aubert. Og de unge Piger var naturligvis med

og sad der saa smukt paa Tofterne, Laura og Jenny la Cour, og hvem der nu var af deres Veninder. Og saa medens Baaden gled frem, saa blev der sunget.« De Sange, der lød, var især de skandinaviske og fædrelandske Sange, som blev brugt i Studenternes Kredse. Til Skærsø fandt de navnlig Vej gennem Frederik Barfods Døtre, som alle tre senere blev gift med Sønner fra Skærsø.

Men den Kreds, hvori Poul la Cour færdedes i sine Ferier, naaede videre end til de unge, der opholdt sig paa selve Skærsø. Man omgikkes ogsaa til Stadighed Ungdommen paa et Par nærliggende Gaarde, som sammen med Skærsø udgjorde »Stormagterne paa Mols«. Den ene af disse Gaarde var Lyngsbækgaard knap en Mil Vest for Skærsø; den var dengang som nu i Familien Mønstedes Besiddelse. Den anden var Søholt $\frac{1}{2}$ Mil Nordvest for Skærsø i lige Linie, men da den temmelig store Stubbe Sø laa imellem, var Vejen derover i Virkeligheden adskillig længere. De unge paa de tre Gaarde var jævnaldrende og kom ofte sammen. I Julen var der Baller og Selskaber, eller man spillede Komædie. I alt dette deltog Poul la Cour med Liv og Lystighed; naar der blev holdt Taler, var det gerne ham, der udbragte Damernes Skaal. Hver Sommer foretog alle de unge en fælles Skovtur til Kalø; ved en saadan Lejlighed skal Poul la Cour have moret sine jævnaldrende meget ved en Tale, der blev holdt uden Ord, blot ved Hjælp af Minespil og Bevægelser.

Efter endt Embedseksamen aftjente la Cour sin Værnepligt. Da han blev udtaget til Korporal, laa han længe inde. Han vandt sine overordnedes Tilfredshed og sine undergivnes Tillid og Hengivenhed, idet han samtidig optraadte bestemt og dog humant uden at

tage sin Tilflugt til de Skældsord og kraftige Udtryk, som oftest karakteriserer Underofficerer. Hans underordnede gav ham endog en Gave som Udtryk for deres Taknemmelighed, hvad der nok egentlig strider mod Reglementet.

I den Tid, da han var Soldat, falder en Episode, som ikke kan forbigaa, da den aabenbart fik Betydning for hans sjælelige Udvikling. Under et Ophold paa Skærsø i Julen 1869 blev han forelsket i en af Døtrene fra Søholt, og de blev en kort Tid forlovede. Men allerede efter et Par Maaneders Forløb blev Forholdet atter brudt. Det kostede la Cour en alvorlig Kamp at gennemleve denne Sorg; men hvorledes han bar den med et gudhengivent Sind, og hvorledes hans Sjæleliv fordybedes derved, derom vidner en Række Breve til hans Hjem. Omtrent halvandet Aar efter, at dette Forhold var brudt, sluttede han en Forbindelse, der blev af varig og indgribende Betydning for ham.

Allerede tidlig var Poul la Cour kommet i Berøring med det Barfodske Hus i København. Hans Fader og Frederik Barfod var sammenbragte Børn og havde fra Ungdommen været nær knyttet til hinanden. Derom vidner det Æreminde, som Barfod har sat Lars la Cour og hans Hustru i en Bog, der ogsaa har været til stor Nytte ved Udarbejdelsen af dette Skrift. Frederik Barfod var en mærkelig Mand. Vistnok havde han adskillige Særheder; men han var en glødende Idealist, varmt begejstret for Danmarks og Nordens Sag og stærkt grebet af Grundtvigs kirkelige Anskuelse. Han stod ogsaa i nær personlig Forbindelse med Grundtvig, skønt de to Mænd var uenige om meget, saaledes om Politik. Frederik Barfod havde i sit Ægteskab med Emilie Birkedal, en Søster til Vilhelm Birkedal, 5 Børn; men desuden havde Ægteparret, skønt der næsten altid

var smaa Kaar, adopteret et Barn, Hulda Kristine Nielsen, da hun kun var et Aar gammel. De Barfodske Børn kom meget paa Skærsø, og den ældste Datter blev i 1867 gift med la Cours ældste Broder, Jørgen, der Aaret efter begyndte Landboskolen ved Lyngby.

Poul la Cour havde allerede i Vinteren 1868—69 været Lærer paa sin Broders Skole. I Vinteren 1870—71 genoptog han denne Virksomhed og boede følgende i Lyngby. Ogsaa hans Søster Jenny opholdt sig der en Del af Vinteren. Jenny la Cour var Veninde med Hulda Barfod, og la Cour har stadig haft Lejlighed til at se denne. Om Efteraaret 1871 blev de to forlovede.

Hulda Barfod var født paa Nørrebro i København den 28. Juni 1850 og var saaledes 4 Aar yngre end Poul la Cour. Hendes oprindelige Navn var Nielsen, men hun var som tidligere nævnt allerede som ganske lille blevet adopteret af Frederik Barfod. Hun delte aabenbart tidlig de aandelige Interesser, som hendes nye Forældre levede i. Men det var desuden af særlig Betydning for hendes Udvikling, at hun i Sommeren 1867 var Elev paa Askov Højskole. For denne bevarede hun en Kærlighed, som skulde gribe afgørende ind i la Cours Liv. Fra hendes ganske unge Dage har man en Ytring af hende, der tyder paa en ejendommelig Karakter. Den lyder saaledes: »Jeg vilde ønske, at Vorherre engang vilde gøre mig rigtig lykkelig, og at jeg saa midt i min Lykke maatte dø«. Hun gentog flere Gange disse Ord. Da hun var blevet forlovet med Poul la Cour, tænkte hun paa, om Gud nu vilde tage hende paa Ordet og lade hende dø. Men hun blev sparet, til hendes Lykke var blevet endnu større.

Hulda Barfods Betydning for la Cours kristelige og

menneskelige Udvikling kan næppe anslaaes for højt. Hans Interesser havde hidtil ikke spændt vidt; men nu aabnede hun hans Blik for Aandslivet. Ved hendes Jordefærd udtalte han: »Skulde jeg da udtrykke under eet, hvad der var hendes Grundsyn, som gennemtrængte hele hendes Væsen, da er det den Sandhed, at *Kærligheden er den største Livsmagt i Verden*«. Det er da ogsaa fra hende, la Cour oprindeligt fik det Ord, som siden er blevet kendt og kært som hans Valgsprog: »Prøv — med Kærlighedens stærke Arm!«

Imidlertid havde la Cour fortsat sin meteorologiske Løbebane. I 1870 foretog han en Studierejse til Utrecht i Holland, hvor den moderne Meteorologis Grundlægger, Buijs-Ballot, opholdt sig, samt til Edinburgh og Kristiania. Den følgende Vinter gjorde han sin første Opfindelse, som ogsaa vedrørte Meteorologien. Det var under et Ophold paa Skærso, at han fik Ideen til en Metode til at maale Skylags Højde. Gennem Professor Holten blev denne Opfindelse forelagt Videnskabernes Selskab, og dette tilkendte ham sin Sølvmedaille. De følgende Aar bragte andre videnskabelige Arbejder; saaledes bearbejdede han det kongelige Landhusholdningssekskabs meteorologiske Observationer og Tyge Brahes meteorologiske Dagbog.

I Vinteren 1871—72 var la Cour atter paa Rejse. Denne Gang gik Turen til Søs, da det var hans Opgave at lære Sømandens Forhold til Vejrliget at kende. Der eksisterer fra den Tid et Fotografi af ham, hvorpaa han optræder i fuld sømandsmæssig Mundering med lange Støvler, Sømandshue o. s. v. Først sejlede han lige før Jul 1871 med en Skonnertbrig til Swansea i Wales. Senere kom han til Middelhavet og endte i Messina. Her laa der Tilbud til ham om Overtagel-

sen af Pladsen som Underbestyrer ved det nyoprettede meteorologiske Institut i København. Efter at han paa Hjemrejsen havde besøgt en Del beslægtede Institutioner i Udlandet, overtog han den nævnte Plads fra 1. April 1872. Aaret efter kunde han holde Bryllup med Hulda Barfod. Det kunde synes, som der foran ham laa en regelmæssig Løbebane som kongelig Embedsmand og Videnskabsmand. Men det kom ganske anderledes.

Opfindertrangen, den, der allerede havde rørt sig hos ham i Randers, gjorde sig nu atter stærkt gældende. Hans første Opfindelse var faldet godt i Traad med den Videnskab, hvormed han i det hele syslede: Meteorologien. Men han var for alsidigt anlagt til at blive inden for det een Gang afstukne Omraade. Der skal senere blive Lejlighed til at tale nærmere om la Cour som Opfinder. Men ogsaa her maa dog hans tidligste Opfindelser medtages, for saa vidt de kom til at gribe stærkt ind i hans hele Livsførelse.

I Aaret 1874 opfandt la Cour Fonotelegrafien (Stemmegaffeltelegrafien), der gjorde det muligt at sende flere Telegrammer gennem den samme Traad paa een Gang. Denne smukke Opfindelse, hvorom Professor Holten gav forskellige Meddelelser i Videnskabernes Selskab, blev lønnet med dette Selskabs Guldmedaille. La Cour lod denne omdanne til en Guldkæde, saaledes at den blev til større praktisk Nytte.

I 1875 fik han Ideen til Tonehjulet, et Apparat, der skulde drives rundt af de elektriske Tonebølger, en Tand for hver Bølge. Han fik ogsaa lavet et saadant Apparat; men han kunde ikke foreløbig faa det til at gaa. Han pintes meget af denne Strid mellem Teori og Praksis, og han paadrog sig en Overanstrengelse, saa at han maatte søge Orlov for en Tid.

Vinteren 1875—76 tilbragte han da i Syditalien sammen med sin Kone og sin Søster Jenny.

Største Delen af Tiden boede de i Cava dei Tirreni ikke langt fra Neapel hos en katolsk Præst. Denne skal have mindet saa stærkt, baade i Ydre og Væsen, om den bekendte danske Præst Peter Rørdam, at Rørdams Broder endog tog fejl af et Fotografi af Italieneren og mente, det var hans Broder.

Den danske Familie, der ikke var fortrolig med de italienske Kulbækkener, oplevede en Aften en alvorlig Forskrækkelse. Medens de sad sammen i Stuen, følte de sig efterhaanden utilpas, og Lampen brændte mere og mere søvning. Først i det yderste Øjeblik fik la Cour Døren revet op og Hjælp tilkaldt. De maatte alle tre til Sengs som Følge af denne Kulosforgiftning, men kom sig dog forholdsvis hurtigt. Men medens de endnu laa, rystedes Huset af et temmelig stærkt Jordskælv, som Meteorologen sov fra, skønt det naturligvis vilde have været overordentlig interessant for ham at opleve det.

Et lille Træk fra denne Tid, som er fortalt mig af Søsteren, vidner om, hvordan Poul la Cour tiltroede sig Evner paa mange forskellige Omraader. Han gav sig under Opholdet i Italien til at modellere. Han begyndte paa en Buste af sin Svigerfader, Frederik Barfod, men hans Søster bemærkede, at den var ikke blevet til mere end Grundtvig, d. v. s. en Mand med et stort Skæg. Ogsaa senere i Livet skal han have tænkt paa at sysle med Kunsten, men uden at det dog er blevet til noget videre.

Da la Cour i Foraaret 1876 var vendt hjem fra Italien, lykkedes det ham at faa Tonehjulet til at gaa. Men Beskæftigelsen med denne og andre Opfindelser, hvortil han gentagne Gange fik Understøttelse

baade fra Staten og fra forskellige private Institutioner, optog ham saa meget, at han ikke kunde passe sit Embede ved Meteorologisk Institut. Fra 1. April 1877 søgte han da sin Afsked, og han havde nu frie Hænder til at sysle med sine egne Sager. Det kan allerede her indskydes, at han senere, da han havde virket nogle Aar ved Askov Højskole, kunde have genoptaget sin afbrudte Embedsbane. I 1884 fik han nemlig Tilbud om Pladsen som Direktør for Meteorologisk Institut, men afslog Tilbudet. Senere har hans ældste Søn fortsat i Faderens Fodspor, idet han nu i en Aarrække har været knyttet som Afdelingschef til dette Institut.

Fra 1877 tegnede der sig altsaa for Poul la Cour en ny Bane: Opfinderens. Hvor vidt han kunde have drevet det ad denne Vej, hvis han udelukkende havde dyrket denne Side af sin Natur, er ikke godt at sige. Vist er det, at han ejede Evner i denne Retning som faa. Men selv om hans Opfindelser har baaret hans Navn videst omkring, saa er det dog ikke dem, der har gjort ham kendt og skattet af flest herhjemme. Det er i det foregaaende blevet nævnt, at la Cour to Vintre havde virket som Lærer ved Landboskolen i Lyngby. Som Lærer og Foredragsholder skulde han gøre sin egentlige Manddomsgerning. Til denne medbragte han foruden ypperlige Evner ogsaa en vindende Fremtræden.

III. Lærer paa Askov Højskole.

GENNEM sin Hustru, der som tidligere nævnt i 1867 havde været Elev paa Askov Højskole, har la Cour vel nok haft et Indtryk af de Mænd, som virkede der: Schrøder og Nutzhorn. I Foraaret 1878 blev der paa et Møde i Tivoli i København slaaet til Lyd for en Udvidelse af Folkehøjskolernes Undervisning. Grundtvigs Tanke om den store Højskole i Sorø blev fremdraget; men Resultatet af Mødet blev dog, at man søgte at fremkalde en saadan Udvidelse i Askov, hvor Schrøder med sin grundige Viden og brede Personlighed netop egnede sig til at gøre en saadan ny Indsats. Men der krævedes ogsaa, at man i højere Grad end hidtil gav Oplysning om Naturens Kræfter og Love. Poul la Cour var den Mand, der skulde føre denne Side af Sagen ud i Livet.

La Cour var til Stede og holdt Foredrag ved et Møde i Askov i August 1878. Højskoleforstander Rosendal i Lyngby fortalte ved la Cours Begravelse saaledes om dette Møde: »For tredive Aar siden, da vi havde det vidunderlige Møde i Askov, hvor la Cour dagedes for den danske Højskole som en Solstraale, havde jeg den Lykke at bo paa Værelse sammen med ham. Jeg husker, hvor betaget han var af, hvad vi hørte. Da vi var sammen her ved Schrøders Jordefærd, blev det sagt et Par Gange, at Schrøder var

ikke veltalende. Jeg har nu ikke kendt Mage til Veltalenhed, som da Schrøder ved hint Møde fortalte om Luthers Klosterliv. La Cour var stærkt bevæget. Da vi kom op paa Værelset, sagde han: »Aa, dette er et velsignet Sted«. En Dag sagde Schrøder til mig: »Tror Du ikke, vi kan faa det dejlige Menneske til at blive her? Føl dig for!« Og jeg følte mig stadig for, og det blev jo Enden, at han blev her, og han har jo været til saare megen Velsignelse her.«

Saaledes fandt Askov og la Cour hinanden; han fandt det som et velsignet Sted, og det fandt ham som et dejligt Menneske. Ved Slutningen af Mødet udtalte Schrøder, at den Mand, som var skikket til at knyttes til den udvidede Højskole, nu var fundet. Snart skulde det vise sig, at Schrøders Valg ikke kunde være truffet bedre.

I Efteraaret 1878 kom la Cour til Askov med sin Hustru og sine to smaa Børn, der var født i København 1876 og 1877. Men hans Indvielse til den nye Gerning blev af en ejendommelig Art. Det var hans Hustru, der havde draget ham til Askov. Han siger i sin korte Selvbiografi i »Julebogen«, at det var hans første og senere hans anden Hustru, der begge havde »baade Evner og Adhu for det menneskelige; og under deres Indflydelse groede der noget op af min i den Retning ellers ret fattige Jordbund, som dog — efter alt at dømme — har faaet Betydning for mere end mig selv.« Og nu, kun en Maanedstid efter at Skolen var begyndt, skulde han miste hende, der i saa høj Grad havde ført ham ind baade i det menneskelige og det kristelige. To Dage efter, at hun havde født et Barn til Verden, døde hun.

Medens la Cour den sidste Nat vaagede ved sin Hustrus Dødsleje, sad hans Venner paa det nye Sted,

Schrøder og Nutzhorn, inde i Stuen ved Siden af for at være i Nærheden. Da hørte de fra Sygeværelset en Salme, som ikke tidligere havde været kendt i deres Kreds, men som aabenbart har været kær for den døende:

Sidder stille i Jerusalem,
Sagde, Herre, Du til dine,
Til jeg sender jer fra Lysets Hjem
Saalerne og Klæder mine,
Med en Trøster, som til mig er Mage,
Og som jer til Enden vil ledsage,
Være eders Sol og Skjold.

Salmen bragte dem, der sad i Stuen ved Siden af, Bud om, at der var vundet Sejr og Trøst over Døden derinde. Det var i det hele et vidunderlig fredfyldt Dødsleje, saa at den gamle, erfarne Pastor Sveistrup i Vejen kunde udtale ved Begravelsen: »Jeg har staaet ved mangt et Dødsleje, Gud ske Lov! ogsaa ved saadanne, hvor der var Fred; men aldrig har jeg af en døendes Mund hørt en saadan Sejers Fred og Glæde strømme som ved hendes.«

Men trods al Trøst over Døden var det dog et overmaade tungt Slag for la Cour at miste den, som var ham kærest. Det er blevet mig fortalt, at han, der ellers helt igennem var et sjælelig sundt Menneske, i den første Tid efter Hustruens Død til Tider skal have været noget overspændt. Men paa den anden Side affødte Sorgen hos ham en Trang til at være noget for andre, som stod over for Døden. Der skal være adskillige paa Egnen, der endnu med Taknemmelighed mindes, hvordan la Cour kom til Sygesenge og Dødslejer, sang for de syge og talte trøstende Ord til dem og deres nærmeste.

Det var en stor Lykke for la Cour, at han efter

Hustruens Død kunde faa sin Søster Jenny i Huset hos sig, navnlig til at passe sine to Smaabørn. Men halvfyerde Aar senere fandt han i *Christine Marstrand*, der flere Somre havde været Lærerinde ved Højskolen, en ny, trofast Hustru. Hun skænkede ham endnu fem Børn, af hvilke de fire lever, og skabte med ham det vidunderlig skønne Hjem paa Askovhus.

Under det sørgelige Indtryk af Hustruens Død udførte la Cour altsaa sit Arbejde den første Vinter i Askov. Der var 60 Elever, den Gang alle mandlige. Vinteren derefter (1879—80) var Elevtallet ca. 100, deriblandt 36 paa det ældre Hold, der nu først traadte i Virksomhed. For at give et Indtryk af det Omfang, la Cours Undervisning havde i hans første Tid i Askov, skal jeg anføre et Uddrag af Skolens Beretning, der viser hans Timer i Vinteren 1880—81.

»Cand. mag. *P. la Cour*, Lærer fra 1. Novbr. 1878, holder for begge Hold 1) Mandag og Tirsdag, Kl. 8—9, og Onsdag, Kl. 4—5, Foredrag over mekanisk Fysik og Samtaler over kemisk Fysik, — underviser 2) det ældre Hold Mandag, Tirsdag og Onsdag, Kl. 9^{1/2}—10^{1/2}, i Matematik, — 3) det yngre Hold Torsdag, Fredag og Lørdag, Kl. 9^{1/2}—10^{1/2}, i Matematik. Han leder desuden 4) Mandag og Tirsdag, Kl. 2—4, Undervisningen i Tegning og 5) Torsdag, Kl. 2—3, i Regning.«

Senere slap han Tegneundervisningen. Og i Vinteren 1885—86 begyndte han at holde Foredrag om Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed. Men i øvrigt var det de ovenfor nævnte Fag, som han stadigvæk under sin 30-aarige Virksomhed ved Askov Højskole underviste i. Timetallet forandrede sig heller ikke synderligt, men var dog i de seneste Aar, da Jacob Appel underviste i de samme Fag, lidt mindre end oprindeligt. Noget særlig stort Timetal havde

la Cour aldrig og ønskede heller ikke at have det, da han oftest havde adskillige andre Jern i Ilden. Men trods den megen Travlhed med andre Ting, som snarest tog til med Aarene, stod han dog til det sidste først og fremmest som Læreren i Matematik og Fysik ved Askov Højskole.

Men la Cour var ikke nogen ganske almindelig Lærer i disse Fag. Han følte sig ikke blot som Faglærer, men ogsaa som Højskolelærer. Saaledes som han alle Dage saa op til og bevarede en usvigelig Troskab og Loyalitet over for Skolens Forstander, Ludvig Schrøder, saaledes følte han sig ogsaa i et Tjenerforhold til hele den danske Højskole. La Cour søgte at bringe sine Fag i saa levende Sammenhæng som muligt med den historiske Oplysning, som er Højskolens vigtigste Virkemiddel. Derved kom han ind paa den historiske Fremstilling af Matematikken og Fysikken, en Fremstilling, der har vundet nyt Land ind for Pædagogikken. Flere Gange har han forsvaret sin Metode i forskellige Afhandlinger. Her skal blot anføres nogle faa Linier af Fortalerne til de to Værker, hvori han for Offentligheden har fremlagt Resultaterne af denne Undervisning.

Det første af disse Værker er »*Historisk Matematik*«, der første Gang fremkom trykt som Manuskript 1881 og senere blev udgivet 1888, i 2. Udgave 1898. Denne Bog maa, efter en sagkyndig Udtalelse til mig, sikkert anses for la Cours betydeligste og mest selvstændige Indsats i Literaturen. Ja, Helge Holst mener endogsaa, at den »vistnok i sin Art er enestaaende i Verdensliteraturen«. I Forordet til denne udtaler la Cour sig bl. a. saaledes om den historiske Fremgangsmaade:

»Ved en Folkehøjskole, hvor man i Almindelighed følger *Grundtvigs* Raad om at gaa historisk til Værks,

falder det naturligt at søge den . . . fornødne Forberedelse i selve Historien. I Steden for, at Læreren selv skal opfinde Eksempler paa Krav om rette Vinkler, ligger det naturligt at fremstille Kravene, saaledes som de historisk have været tilstede, da Oldtidsfolkene løste Opgaven. I Steden for at paavise, hvilken Nytte, man kan have af Vinkelmaaling, er det hensigtsmæssigt at fortælle, hvad Oldtidsfolkene vilde opnaa i saa Henseende, og hvorledes de bar sig ad for at opnaa det; o. s. v. Spørgsmaalet bliver aktuelt: her foreligger ikke en blot tænkt Opgave, men et virkeligt Behov — og dette er et godt Hjælpemiddel til at fremkalde Interessen. Dernæst kan det for Eleven være en Glæde, saa vidt muligt at være med til at gøre Opdagelsen med de Gamle, fremfor blot at se Løsningen fremsat af Læreren.

Men ogsaa for Læreren selv er det en Vinding: ikke selv at skulle være nødt til at hitte paa eller være henvist til at bruge det forberedende Materiale, som en anden Forfatter eller Lærer har hittet paa. Han har Historien som Vejleder eller Lærermester at holde sig til; de Begivenheder, der have været store nok til at fremkalde eller klare en matematisk Sammenhæng, maa ogsaa være store nok til at paakalde Elevens Opmærksomhed, og derved er allerede meget vundet.

Det andet af de nævnte Værker er »*Historisk Fysik*«, som han udarbejdede sammen med Jacob Appel, og hvis første Udgave udkom 1896—1901. I Forordet til denne Bog hedder det bl. a.:

»Ved Nutidens mangeartede Kundskabsmeddelelse giver man sædvanligvis denne i en saa sammentrængt Form som mulig, nemlig systematisk, saa at *Reglerne*, *Lovene*, *Metoderne* først nævnes og *dernæst Eksempler* til Oplysning og Stadfæstelse af hine. Menneskeslæg-

ten selv er i Almindelighed kommen til Sandhedens Erkendelse ad stik modsat Vej: først har man gjort Erfaringer, og dernæst har man faaet Øje paa Enheden i disse Erfaringer — Regelen, Loven o. s. v. . . .

Fører man . . . Tilhøreren *ad de Veje, Menneskeslægten selv har fulgt* for at finde Loven, og bringer man ham saaledes til selv at være med til at søge, virke og saa at sige finde paa ny, da bliver det fundne i ganske anden Grad hans Ejendom, end naar det bydes ham i færdig Skikkelse.«

Vi, som uden at være Fagmænd har haft Lejlighed til at høre og glæde os over la Cours Fremstilling af Fysikken i historisk Sammenhæng, vil kunne bevidne, at vi derved ikke blot fik Øjnene lukkede op for Naturens Kræfter, men at vor historiske Dannelse er blevet fremmet derved. Der tales meget i vore Dage om, at Historien ikke blot er Statsmændenes og Krigernes Historie, men ogsaa Kulturhistorie. La Cour har bidraget til at lede en helt ny Gren af Historiens mangedelte Strøm gennem mange Menneskers Sind. At vi skulde kunne fastholde alt det, som han gennemgik for os, er næppe at forlange; men Dannelsen, det, der bliver tilbage, naar Enkelthederne er glemte, vil vi altid takke la Cour for.

Jeg har nævnt de to vigtigste Bøger, som fremgik af la Cours Undervisning paa Askov Højskole. Men der er endnu to Bøger, som slutter sig nær til denne Undervisning. Sammen med Appel har han udgivet en »*Regnebog for Højskoler og Landbrugsskoler*« i 4 Dele; det er ogsaa paa sit Omraade et fortjenstfuldt Arbejde. Næsten alle foreliggende Regnebøger er lagt til Rette for Barneskolen. Men la Cour og Appel har søgt at indrette deres Regnebog med voksne Elevers Tarv for Øje. Derfor lægges der særlig Vægt paa at

føre Eleverne til Forstaaelse af, hvad de foretager sig, og Eksemplerne er valgt efter det praktiske Livs Krav.

Kendt i videre Kredse er la Cours Bog »*Menneskelegemets Bygning og Livsvirksomhed*«, der udkom første Gang i 1889 og har oplevet talrige senere Oplag. Det er i det foregaaende nævnt, hvorledes la Cour allerede i Vinteren 1885—86 begyndte at holde Foredrag om dette Emne paa Højskolen. Det var navnlig hans Interesse for Legemsøvelser, som drev ham til at sætte sig ind i disse Forhold. Vi, der har været hans Lærlinge i dette Fag, har faaet et stærkt Indtryk af, med hvor stor Ærbødighed la Cour stod over for det menneskelige Legeme og dets mange vidunderlige Organer.

Om alle de nævnte Bøger af la Cour gælder det, at man ikke gennem dem kan faa tilstrækkeligt Begreb om hans Undervisning. Thi her var det hans Personlighed, der gennemtrængte det hele. Og han var alle Dage mere Lærer end Forfatter.

At la Cour følte sig ikke blot som Faglæreren, men ogsaa som Højskolelæreren, gav sig ogsaa Udslag paa anden Maade end i hans Bestræbelser for at sætte sine Fag i Forbindelse med Historien. Han havde ogsaa en levende Følelse af og stod selv som et levende Vidnesbyrd om, at Højskolelæreren ikke blot skal oplyse sine Elever, men ogsaa tale til deres Følelse og appellere til deres Villie. Jeg har selv hørt la Cour ivrigt hævde dette, at Højskolen baade kunde og skulde fremhjelpe Villieslivet hos sine Lærlinge. I et Foredrag, som han holdt paa den anden nordiske Landbrugskongres 1897, fremhævede han netop stærkt denne Side af Højskolens Virksomhed. Han udtalte bl. a.: »Det vakte Villiesliv fremkalder Ener-

gien hos Mennesker, ikke den Energi, som bevirker, at man driver paa andre, at de skulle gøre noget, men den Art af Energi, i Kraft af hvilken man lægger sig selv i Selen, selv vil være med til at udføre Arbejdet. Det kan siges med Sandhed, at det er et Yndlingsemne paa Højskolerne at tale om Arbejdets Velsignelse og Glæde. . . . Og det er min Overbevisning, at det er et Hovedmoment i Højskolens Virksomhed, dette at have kaldt Villieslivet og Arbejdslysten frem.« Dernæst talte han om, hvorledes Højskolen ogsaa har hidraget til at højne Moralen.

Naar la Cour saaledes gav sig hen i sin Gerning som Højskolelærer, besvaredes dette fra Elevernes Side med en Følelse, der var langt mere end Højagtelse. Selv om vi salte Pris paa vore andre Lærere, vil dog nok de fleste eller alle sige, at ingen var elsket som la Cour. Ved hans Død skrev H. R. E. i »Folkebladet for Svendborg Amt«: »Det er sikkert oftere gaaet, som det gik i en Kreds af Askovelever, der for godt en Snes Aar siden var kommen ind paa en Karakteristik og Bedømmelse af deres Lærere. Vi holdt meget af alle vore Lærere, men der var dog ved hver enkelt et eller andet, som vi kunde ønske anderledes; en lidt lettere personligt tilgængelig, en anden lidt mere sammentrængt i sin Fremstilling, en tredie noget mere punktlig med sine Timer o. s. fr. Men la Cour var der ikke en eneste, der paa noget Punkt kunde ønske anderledes, end han var, hverken som Lærer eller i øvrigt i sit Forhold til Eleverne.«

Man kan dog ikke sige, at la Cour stod paa nogen særlig fortrolig Fod med sine Elever. Han havde ondt ved at huske Navnene og gav sig, som det er sagt ved hans Død, ikke særlig af med de enkelte uden for selve Undervisningen. Noget andet var det,

at de, der søgte ham i virkelig alvorlige Anliggender, altid var sikre paa at møde baade Forstaaelse og Kærlighed hos ham. Men for Flertallet af Eleverne var det foruden hans udmærkede Egenskaber som Lærer hans personlige Beskedenhed i Fremtræden og hans lyse Frejdighed, der dog havde saa alvorlig en Baggrund, som vandt Hjerterne for ham.

Lad mig endnu tilføje en Udtalelse af en af hans gamle Elever, den nu afdøde Højskoleforstander Elmer, som vil bidrage til at karakterisere ham. Elmer skrev ved hans Død i »Aalborg Amtstidende« bl. a.: »For os, som har været la Cours Elever, stiger ved Dødsbudskabet Billedet af ham frem i Sjælen. Vi ser ham komme ilende ned imod Skolen som en Mand, der har Brug for sin Tid. . . . Men der var ingen forjaget Travlhed over ham. Mødte man ham paa Vejen og ønskede at tale med ham, saa var det morsomt at se, hvorledes den hastige Gang, der næsten kunde faa Karakter af Løb, pludselig slog over i sagtere Tempo, og nu saa det ud, som havde han god Tid. . . . Han var den af Lærerne, der straks »tog« os Elever, rent umiddelbart vandt vor Hengivenhed, endnu før vi ad andre Veje havde lært at skatte ham. Det var da ogsaa ham, der maatte frem, hvis vi havde gjort os fortjent til en Straffeprædiken, eller der paa anden Vis var kommet noget i Vejen. Men det kunde han gøre paa en næsten forunderlig Maade. Det var, som man ved saadan Lejlighed ret forstod Dybden og Styrken af hans Valgsprog: Prøv med Kærlighedens stærke Arm!«

La Cour var i øvrigt ikke blot Lærer for de mange unge, der Aar efter Aar samledes paa Askov Højskole. Han blev ogsaa en Folkelærer for de mange ude omkring, der sendte Bud efter ham for at faa ham

til at holde Foredrag. Og la Cour sagde nødig nej, selv om hans voksende Arbejde paa andre Omraader i de senere Aar undertiden nødte ham dertil. Det er vanskeligt at maale, hvor megen sund Oplysning han i Tidens Løb har spredt ud over Landet.

Inden jeg afslutter dette Kapitel om la Cour som Lærer, vil jeg gerne forsøge at fremstille nogle af de Egenskaber, der var hans Styrke i denne Gerning. Jeg vil ikke her tale om ham som Forkynderen. Nej, her vil jeg kun beskæftige mig med ham, som han var, naar han talte om de Emner, han som Fagmand var fortrolig med.

Først og fremmest havde han alle de Egenskaber, der karakteriserer en god Pædagog. I første Linie hører dertil en stærk *Meddelelsestrang*. Mange Mennesker, der sidder inde med stor Viden, er tilbøjelige til at beholde denne hos sig selv eller kun lejlighedsvis at lade den komme frem. Men saaledes var det ikke med la Cour. Han siger i sin Selvbibliografi i »Julebogen«: »Her (d. v. s. i Højskolegerningen) har jeg nu egentlig ikke min personlige Begavelse, for saa vidt som denne gerne skulde sidde inde med Menneskekundskab, og hvad dermed staar i Forbindelse. Derfor vilde jeg sikkert ikke du til at være Højskoleforstander, hvad der dog er dem, der har villet friste mig til. Men jeg har en anden Egenskab, som kan tages i Brug her, og som er bleven taget i Brug i denne for vort Folk saa betydningsfulde Sag, og det er en vis *Meddelelsestrang*, saa det er mig en Lyst at fortælle for andre, hvad jeg selv er glad ved.«

Ikke blot de, der har været la Cours Elever, men alle, der overhovedet er kommet i Berøring med ham, vil sikkert erindre, at det aldeles ikke var til Plage for ham at skulle give en Forklaring. Han var tvært-

imod glad, hver Gang han kunde komme til at hjælpe en med Forstaaelsen af et vanskeligt Spørgsmaal. Helge Holst fortæller om en Mand, der som Dreng havde skrevet til la Cour og bedt ham hjælpe sig med en Opgave, hans Matematiklærer ikke kunde forklare ordentligt. La Cour sendte ham et Brev paa 4 Sider med 3 forskellige Løsninger af Opgaven, ovenikøbet ledsaget af Tak for Henvendelsen. Det er dette sidste, som er værd at understrege. La Cour var ligefrem taknemmelig for at kunne hjælpe andre til rette ud fra sin egen Viden.

Men dernæst havde han *Gentagelsens* Naadegave. Der kan være betydelige Mænd, som formaar at give deres Tilhørere meget, men for hvem Stoffet selv taber Interessen, hvis de ofte gentager det. Men la Cour blev aldrig ked af at gentage, enten det drejede sig om at give den enkelte en Forklaring, eller det gjaldt om at holde et Foredrag om et Emne, der interesse-rede ham selv. Hvor mange Gange har han ikke talt om Øjet som vort Instrument over for Tingenes Verden og Øret som vort Modtagerapparat for Indtryk fra Aandens Verden! Eller om den gamle Kemiker Chevreul og hans Opfattelse af Livets Grundspørgsmaal! Man hører ellers ikke gerne et Foredrag flere Gange. Men det er hændt mig, at jeg har hørt det samme Foredrag af la Cour to Gange; og skønt Emnet og Kendsgerningerne ikke var ny, saa var der dog noget forfriskende ved den Varme og det Liv, der var over det, saa at jeg ikke var ked af at faa det en Gang til.

Med Meddelelsestrangen og Evnen til at gentage forbandt der sig en saadan *Klarhed* i Fremstillingen, at selv de, der tilsyneladende stod uden Forudsætninger, kunde være med i det, som la Cour saa ofte kaldte

»Forstaaelsens Glæde«. En gammel Elev skrev i »Fyns Tidende« ved hans Død: »La Cour var den klare Fremstiller; han elskede Klarhed. Naar han stod paa Lærerstolen ved en matematisk Udredning, nød han ligefrem Opgaven; hans Skikkelse blev ligesom større, Øjnene fik en egen Glans, og en løftende Glædesfølelse strømmede fra Lærerstolen ud til hver eneste af hans Tilhørere, naar han sluttede med de kendte Ord: Og det var det, der skulde bevises.«

Paa Skolen var det endda muligt for la Cour efterhaanden at opdrage sine Tilhørere til at høre. Derfor var det endnu mærkværdigere, at han i sine Foredrag ude omkring i Landet kunde faa alle med. Et Par Vidnesbyrd herom skal jeg derfor medtage.

I »Sorø Amtstidende« skrev J. ved la Cours Død: »Jeg husker en Gang ved et stort Landbrugsmøde, hvor Taleren havde staaet og doceret oppe i Skyerne, saa det meste gik over Hovedet paa Folk. Saa kom la Cour og talte om Elektricitetens Anvendelse i Landbruget. Hvor var det dog en Nydelse, der blev dobbelt efter det, der var gaaet forud, at høre en Viden-skabsmand tale sit Modersmaal saa smukt og fremstille en Sag saa klart.«

Et endnu bedre Vidnesbyrd om la Cours Evne til at naa ud til alle med det, han havde at fremføre, har man i en lille Historie, der efter hans Død gik rundt i en Del Blade. Da den bærer Sandhedens Præg, skal den her gengives i noget forkortet Skikkelse.

»Der var Efteraarsmøde hjemme paa min Egn. Poul la Cour skulde tale . . . . En gammel Nabohusmand, vi havde i Dagleje, havde vi ikke noget videre at give at bestille, da vi alle tog til Mødet, og vi fik saa den Idé at tilbyde ham, at han maatte gaa med. »Det er vist ikke noget for mig«, sagde han, »men

naar a alligevel faar min Dagløn, saa —« Saa gik vi til Mødet. Det store Hus var propfuldt af Mennesker. Der var mødt op mod 3000 Tilhørere, næsten udelukkende Bønder og mange, som aldrig havde hørt et Foredrag før.

Saa traadte Poul la Cour frem. Han vilde tale om Himmelrummet, om Himmellegemernes Forhold til hinanden . . . . Vor Husmand sad lige over for mig og syntes at forberede sig paa en lille Slummer. . .

Saa begyndte la Cour. Da han havde talt nogle Minutter, var der Dødsstilhed i Salen. . . .

Da la Cour sluttede og jeg atter saa mig om i Salen, faldt mit Blik først paa den gamle Husmand. Han sad lige foran mig. Munden stod halvaaben, og Øjnene stirrede endnu paa den Talerstol, la Cour havde forladt. Jeg trak ham i Ærmet for at spørge ham, hvad han syntes om Foredraget. Men han mærkede det ikke. Han vedblev at stirre paa Talerstolen.

Da vi fulgtes ad hjem, havde han ikke Ord nok at sige om Foredraget. Det var alligevel det »skønneste«, han nogensinde havde hørt.

Vi gik begge og faldt hen hver i sine Tanker over Foredraget. Nogen Tid efter afbrød Husmanden Tavs- heden. »Men der er noget, jeg er ked af«, sagde han stiltfærdig med et Suk. »Og det er?« spurgte jeg forundret. »At Sidsel ikke ogsaa kom med til det Møde«. Sidsel var hans Kone.«

Men foruden de udmærkede pædagogiske Egenskaber, som jeg nu har nævnt, havde la Cour endnu eet, som maaske er endnu sjeldnere. For mange Men- sker, ogsaa fromme og barnligt troende, er deres Videns og deres Tros Verden som to adskilte Omraader, de skiftevis færdes i. Men la Cour var ikke blot en kristelig Personlighed, han kunde ikke blot ved Lejlighed

aflægge et Vidnesbyrd om det, han troede paa; nej, han kunde ogsaa i et Foredrag, der ellers havde en rent faglig Karakter, let og naturligt gøre Overgangen til at tale om de dybeste og højeste Ting.

Jeg skal aldrig glemme det første stærke Indtryk, jeg fik af la Cour som Foredragsholder. Jeg var dengang endnu Dreng og var med mine Forældre taget ud til Lyngby Landboskole, hvor la Cour netop afsluttede en Række Foredrag om Astronomi. Ogsaa den Dag bevægede han sig mest inden for det rent faglige Omraade. Men inden han sluttede af, fremsatte han det Spørgsmaal, hvor der blev Plads til vor Gud, naar Rummet saaledes var opfyldt af Kloder og Himmelleger. Men saa talte han om, at der var en anden Himmel, herligere og større end denne synlige Himmel. Og alt som han talte, hvælvde denne Himmel sig over os, som var hans Tilhørere, og jeg følte, Dreng som jeg var, at jeg ved den Lejlighed fik Lov til at se som et Glimt af Evigheden. Jeg tænker, at det har været et lignende Indblik i Evighedens Land, der har betaget den gamle Husmand i Fortællingen fra før.

Naar vi nu tænker tilbage paa vor uforglemmelige Lærer Poul la Cour, alle vi, der har siddet paa Skolebænk i Askov eller har hørt ham ved Foredrag ude omkring, tænker vi ikke saa meget paa hans pædagogiske Evner, paa den Klarhed, der var over ham, men mere paa den Hjertevarme, den rene og stærke Tro, der lyste ud af al hans Færd. Men inden jeg søger at faa det inderste hos la Cour, selve hans Personlighed, frem, vil jeg gerne omtale nogle Sider af hans Virksomhed, der har med den ydre Verden at gøre.

IV. La Cour som Opfinder.

MED LA COUR som Videnskabsmand forholder det sig paa en egen Maade. Der er Videnskabsmænd, der væsentlig er refererende; deres Styrke ligger i, at de følger, hvad der fremkommer paa deres Omraade, og at de kan referere det for andre. Af den Art var la Cour i hvert Fald ikke. Han var overordentlig godt hjemme i det Stof, han engang havde tilegnet sig, og han kunde ogsaa med sin klare Tanke forholdsvis let og hurtigt sætte sig ind i et nyt Emne, der interesserede ham særlig. Men de faglige Bøger, som stod paa hans Hylde, var ikke mange, og hans travle Virksomhed levede ham ikke Tid til at følge med. Det skal derfor mere end een Gang være hændet, at han mente at have fundet paa noget nyt, men at andre med bedre Viden kunde oplyse ham om, at det allerede forlængst var fundet. Ikke heller vil man, bortset fra nogle Ungdomsarbejder, finde la Cours Navn under Afhandlinger i videnskabelige Tidsskrifter.

Der er andre Videnskabsmænd — og dertil hører de banebrydende Aander —, som ikke blot kan gengive det een Gang foreliggende Stof, men som formaar paa Grundlag af det og maaske tillige ud fra selvstændige Iagttagelser at give et nyt Syn paa vigtige Spørgsmaal, at opstille nye Forklaringer og nye Hypoteser. La Cours Navn er heller ikke knyttet til nogen

ejendommelig eller ny Teori. Og dog maa det siges, at han ingenlunde har været fremmed for Spekulationer, der sigtede paa at forklare kendte Fænomener paa en ny Maade. Saaledes er det meddelt mig af hans ældste Søn, at han i sine senere Aar spekulerede paa en Forklaring af Jordens indre Bevægelser, som bl. a. skulde oplyse, hvorfor den magnetiske Nordpol flytter sig.

Men heller ikke i den teoretiske Spekulation hører la Cour rigtig hjemme. Som han i det hele var en Handlingens Mand, saaledes ligger hans videnskabelige Felt der, hvor Videnskab og Praksis mødes. De nye Tanker, han har sat ind i Verden, maa ikke søges i Bøger og Tidsskrifter; de træder os i Møde, saaledes at de er til at tage og føle paa, i hans Opfindelser. Det var som Opfinder, la Cour blev kendt videnom og høstede Anerkendelse ogsaa i fremmede Lande. Det ligger uden for denne Bogs Ramme at gaa ind paa den tekniske Side af disse Opfindelser; her kan kun medtages deres ydre Historie og tillige gøres et Forsøg paa at karakterisere la Cour som Opfinder.

Af disse Opfindelser er allerede tidligere de omtalt, som han havde gjort i København. Det var de telegrafiske Opfindelser, Stemmegaffeltelegrafien og Tonehjulet, der optog ham saa stærkt, at han opgav sin Stilling ved Meteorologisk Institut for helt at kunne hellige sig Arbejdet med dem. Det maa da ogsaa være af Interesse at se, hvilken Skæbne disse i sig selv saa smukke Apparater fik. Han fortæller selv derom i den tidligere nævnte Selvbiografi i »Julebogen«:

»Da mit Patentandragende (paa Stemmegaffeltelegrafien) havde ligget i Amerika i over 1 Aar, og jeg fornavset spurgte, hvorfor jeg ingen Svar fik, gav man mig den Besked, at vi var ikke mindre end 6, der

androg om noget lignende, og navnlig var Elisha Gray paa ganske lignende Vej som jeg. Jeg skulde foreløbig sende 1000 Dollars til en Sagfører i Kampen. Jeg sagde Pas: jeg havde ikke 1000 Dollars. Ja, saa maatte jeg finde mig i, at Gray fik Patentet.

Det var ikke helt uden Skadefryd, at jeg senere fulgte Begivenhedernes Gang. Graham Bell trak nemlig Telefonpatentet i Land; thi da nu Gray først havde anstrengt sig med at bevise, at han gik i samme Retning som jeg, var det selvfølgelig ikke let for ham bagefter at bevise, at det nok egentlig var i den modsatte Retning, han oprindeligt var gaaet. Jeg mindedes uvilkaarligt Ordet om Katten: »Men da den efter Rotten sprang, o. s. v.«

Paa mig havde derimod disse Genvordigheder haft den Indflydelse, at jeg gik fra Gaffeltelegrafien helt og holdent over paa den Telegrafi, som jeg skønnede kunde lade sig iværksætte paa en endnu fuldkomnere Maade ved Hjælp af Tonehjul, som paa de fjerne Stationer bringes til at gaa absolut ens (synkront).

Jeg fik en saadan Synkronisme indrettet, som jeg patenterede i forskellige Lande, medens jeg af Mangel paa Penge undlod at opretholde selve Tonehjulspatentet, og jeg var derefter saa heldig, efter at have været en lille Tur i Amerika i 1881, at sælge mit amerikanske Patent i 1882, saa at jeg ikke alene fik den Gæld dækket, som Tonehjulet havde forvoldt, men endda en halv Snes Tusind Kroner mere.

Derimod skete, hvad jeg ikke havde ventet, at Køberen uden videre tog Patenter paa det samme i Europa; og da han havde et Millionselskab i Ryggen, viste det sig omsonst for mig at slaa ham af Marken med mine næsten ligelydende tidligere tagne Patenter.«

En halv Snes Tusind Kroner var altsaa det peku-

niære Udbytte, som la Cour fik ud af mange Aars Arbejde og Anstrengelser med disse Opfindelser. At hans Møje dog ikke har været forgæves, viser sig i, at de paa forskellig Maade har fundet nyttig Anvendelse. Saaledes meddeler Helge Holst i en Artikel om la Cour i »Fysisk Tidsskrift«, at Stemmegaffeltelegrafien i nyere Tid er taget op af Franskmanden Mercadier, og at det Afstemningsprincip, som la Cour har bragt ind i Telegrafien, nu slet ikke kan undværes ved traadløs Telegrafi. Tonehjulstelegrafien har været i Brug i London, og den amerikanske Køber af Patentet, Delany, skal endog i nogen Tid have tjent 2000 Pund (36,000 Kr.) om Aaret i England. Ligeledes har Tonehjulssynkronismen sat sit Præg paa flere nyere Telegrafsystemer. I et Interview til »Danebrog« efter la Cours Død udtalte Professor Prytz, at Tonehjulet havde faaet vigtige videnskabelige Anvendelser. Saaledes tjente det i et bekendt videnskabeligt Institut i Tyskland, »Physikalisch-technische Reichsanstalt«, til at bestemme Anstaltens Normalstemmegaffels Svingningstal. Det kan altsaa nok siges, at disse Opfindelser er blevet føjet ind i Nutidens Teknik; men det kan vel ogsaa siges, at de paa Grund af Omstændighederne ikke bragte det Udbytte, man først havde drømt om.

I de første Aar, da la Cour var i Askov, fik han ikke megen Tid til at tænke paa Opfindelser; men ret mange Aar gik der dog ikke, før det viste sig, at hans Trang paa dette Omraade maatte have Luft. Det var i 1883, at han opfandt Spektrotelegrafien. Om Anledningen dertil fortæller Begtrup: »Jeg husker, hvorledes han engang, da han paa en mørk Aften gik hjemad mod Askov og saa Lysene derfra glimte igennem Mørket, fik den Tanke, som han siden udførte

i sin smukke Lystelegraf.« Det er betegnende for la Cour, ja, vel for Opfindere i det hele, at de saadan tager Anledning af ganske dagligdags Indtryk, som vi alle har haft de hundrede Gange, til at udtænke noget helt nyt. Det gaar som i Eventyret, at alle ser Højen, men kun den udvalgte formaar at hæve den Skat, som er skjult deri.

I sin Selvbiografi siger la Cour om Lystelegrafen: »Under Erkendelse af den Sandhed, at *Øjet er vort Ruminstrument*, medens *Øret er vort Tidsinstrument*, fandt jeg, at man handler uret mod Øjet, naar man ved optisk Telegrafi byder det at opfatte kortvarige og langvarige Blink. Hvad man byder Øjet, bør være udbredt i Rum; men da man i milevid Afstand ikke kan foretage nogen Udbredning, som kan ses, fandt jeg paa at præparere det afsendte Lys saaledes, at man i en spektroskopisk Kikkert paa Modtagerstationen kan se Lyset *skrevet* som et Morsetegn.«

Efter Sagens Natur maatte en saadan Lystelegraf særlig have Betydning for Sømændene. Paa Landjorden var for længst Telegraftraadene udspændt mellem alle vigtige Pladser, og Telefonerne var ved at holde deres Indtog; et af de første Steder her i Landet, hvor denne Opfindelse blev udnyttet, var for Resten Askov. Men paa Søen maatte man dengang nøjes med Signaler, om Natten Lyssignaler. Her kunde la Cours Opfindelse betyde et Fremskridt; men Betingelsen herfor var, at den blev indført ved en international Overenskomst. La Cour henvendte sig til Lloyd og andre Institutioner i England; man komplimenterede ham for den smukke Opfindelse, men derved blev det ogsaa. Senere er jo den traadløse Telegraf kommet frem og har skudt Tanken om Lystelegrafen bort. Praktisk Anvendelse har la Cours

Opfindelse kun fundet i en Havnelanterne ved Aarhus Havn. Altsaa heller ikke denne Opfindelse svarede til de Forventninger, som den smukke Tanke vakte.

Men la Cours Opfindervirksomhed var ikke hermed afsluttet. De Forsøg og Opfindelser, som optog ham i hans senere Aar, stod atter i Forbindelse med et Naturindtryk, som de fleste af os modtager uden at tænke videre derover. La Cour siger i sin Selvbiografi: »Det blæser muntert i Askov, som ligger godt 200 Fod over Havet og har fuldstændig fri Horisont. »Vi har kun 10 Dages Vindstille om Aaret«, sagde man. Det er for Resten en Overdrivelse. Men sikke Masser af Energi, der passerer over Askov, ja, over Landet, næsten fuldstændig toldfrit, mens Landet importerer andre Masser af Energi i Form af Kul og betaler dem i dyre Domme. . . . Mon man ikke skulde kunne anlægge Nutidens gode Hjælpemidler fra Naturkræfternes Omraade saaledes, at Vinden kunde blive os en lige saa lydig som billig Tjener?«

Der kan vel i og for sig ikke strides om, at det er en smuk national Tanke her i vort lille Land, der ikke blot er uden Kul, men ogsaa uden synderlig Vandkraft, at udnytte det, som vi har rigeligt af, Vinden. Vindmøller har vi ganske vist haft fra meget gamle Tider. Men deres Opgave har væsentlig været begrænset til at male Korn, et Arbejde, som godt kan foregaa med Afbrydelser. Skulde Vinden benyttes i større Omfang og paa nye Maader, gjaldt det at faa en mere stadig Kraft til sin Raadighed. Man maatte paa en eller anden Maade ophobe Vindkraften, saa at man kom uden om den Vanskelighed, som Vindstille fremkalder. Ogsaa den Ulæmpe, at Vinden virker stødvis, saa at Møllen snart gaar hurtigere, snart langsommere, maatte man søge at overvinde.

Da la Cour mente, at den foreliggende Opgave var af vidtrækkende Betydning for vort Land, henvendte han sig til Indenrigsministeriet om Støtte. Der blev da ogsaa i 1891 bevilget 4000 Kr. til en Begyndelse paa Forsøg over Vindkraftens Anvendelse. La Cour lod saa opføre en mindre Mølle, som han i Begyndelsen selv passede; han klatrede som en Møllerdreng omkring i Møllens Stativ og blev derfor fuldt fortrolig med dens Teknik.

Den Opgave at faa Vinden til at dreje en Aksel jævnt rundt løste la Cour ved Opfindelsen af Krato-staten, hvis Indretning han har beskrevet flere Steder, bl. a. i »Ingeniøren« for 1892. En saadan Regulator vilde ogsaa kunne faa Anvendelse andensteds end ved Vindkraftens Regulering, f. Eks. til Regulering af en Skrueaksels Omdrejning paa et Dampskib. Forsøg hermed er da ogsaa blevet anstillet, og de har givet et tilfredsstillende Resultat; men heller ikke denne Opfindelse har faaet synderlig Udbredelse. Til Vindmøllernes Regulering viste det sig nemlig tilstrækkeligt at anvende et noget simplere Apparat, det saakaldte Vippeforlag, som ogsaa er en af la Cours Opfindelser.

Efter at saaledes Vindkraften var bragt til at virke jævner, kunde den anvendes til at drive en Dynamo, og Elektriciteten kunde ophobes paa sædvanlig Maade ved Hjælp af Akkumulatorer. I lang Tid eksperimenterede dog la Cour med en anden Form for Ophobning. Han anvendte nemlig Elektriciteten til Spaltning af Vandet i Ilt og Brint, og disse Luftarter kunde da opbevares i faste eller løse Beholdere og bruges paa forskellig Maade. I nogle Aar i 90erne brugte man saaledes i Askov, baade paa Skolen og i la Cours private Hjem, det saakaldte Brint-Iltlys. Det var i og for

sig et smukt, hvidt Lys; men Vanskeligheder med det Glødelegeme, der udsendte Lyset, og andre Ulæmper bragte det atter til at forsvinde.

Imidlertid havde la Cour søgt Bevilling til en større Forsøgsmølle, hvor Virksomheden kunde drives mere energisk. Det var ikke uden Betænkeligheder, la Cour gik til denne Udvidelse. Men han blev kraftigt opfordret dertil af »Dansk Ingeniørforening«, der i 1836 besøgte Askov. Foruden denne Forening støttede ogsaa de danske Landboforeninger hans Andragende. Rigsdagen bevilgede da paa Finansloven for 1897—98 27,000 Kr. til Opførelse af en større Forsøgsmølle foruden 12,000 Kr. til den aarlige Drift. Det var en smuk lille Højtidelighed, da der i Slutningen af August 1897 kunde holdes Rejsegilde paa den store, nye Mølle. Der var Stemning over os, der var samlede, da la Cour inde i det store Rum af den knap fuldførte Bygning istemte sin Yndlingsang: Den skønne Jordens Sol gik ned.

Men denne Mølle skulde paa forskellig Maade bringe la Cour Skuffelser. Først var det galt med Vindfanget. Møllen havde oprindeligt seks Vinger; men dette viste sig upraktisk, og de seks Vinger blev erstattede med fire. La Cour kom i den Anledning i en lidet hyggelig Strid med den Møllebygger, der havde opført Møllen. Dertil kom, at la Cour flere Gange var uheldig med sine Medhjælpere. Han besad ikke den praktiske Menneskekundskab, som er af stor Værdi, naar man skal vælge og lede sine undergivne. Dette bidrog maaske til, at der ikke kom saa meget ud af Forsøgsmøllens Arbejde, som mange havde ventet. Skønt Lovgivningsmagten som Helhed bevarede sin Velvilje over for la Cour, hævede der sig paa Rigsdagen enkelte Røster, der søgte at mistænkeliggøre hans Arbejde.

I hans senere Aar var den aarlige Bevilling sat betydelig ned og nu udelukkende bestemt til Forsøg angaaende Elektricitetens Anvendelse i Landbrugets Tjeneste. Denne Modgang tog sikkert ikke saa lidt paa la Cour, der var baade fintfølelse og fintmærkende. Vi, som har set ham arbejde paa Forsøgsmøllen, ved, hvor mange af sine bedste Kræfter han har nedlagt i Arbejdet der. En Anerkendelse af hans Arbejde betød det, da han et af sine sidste Aar blev udnævnt til Formand i den Elektricitetskommision, som skulde føre Tilsyn med Stærkstrømsanlæg her i Landet.

Det er her ikke Stedet til at drøfte, hvor megen eller hvor liden Betydning la Cours Virksomhed ved Forsøgsmøllen har haft. Tiden turde endnu ikke være kommet til at fælde en endelig Dom. Men jeg ved, at der er Fagmænd, som tror, at der vil vise sig store Frugter af dette Arbejde. Her skal kun kort angives, hvad der allerede er naaet. La Cour har videnskabelig undersøgt Spørgsmaalet om det bedste Vindfang paa en Mølle, og selv om han er kommet til det Resultat, at den overleverede Type: den firevingede Mølle i alt væsentligt er den rette, saa har disse Undersøgelser dog deres store Værdi.

Endvidere har la Cour ved sit Vippeforlag gjort det muligt at anvende Vindkraften til Frembringelse af Elektricitet, og ved en anden af sine Opfindelser, la Cours Automatnøgle, har han gjort det overordentlig let at passe et Vindelektricitetsværk, idet det kun nu og da med Timers Mellemrum behøver Tilsyn. Der er da ogsaa foruden Forsøgsmøllen i Askov oprettet en hel Del Vindelektricitetsværker rundt i Landet, særlig efter Stiftelsen af »Dansk Vindelektricitetsselskab« i 1903. For Øjeblikket synes der ganske vist at være

indtraadt en Standsning i Vindelektricitetens Anvendelse; men dens Tid kan jo atter komme.

Det kan dog maaske endnu tilføjes, at la Cour ved at virke for Vindkraftens større Anvendelse ikke havde blot et nationalt og teknisk Formaal, men ogsaa et socialt. Det er utvivlsomt, at meget af vor Tids sociale Elendighed hænger sammen med den stærke Tilvækst af Bybefolkningen. Det vilde være ønskeligt, om der indtraadte en stærkere Spredning. Og da selve Landbrugsbefolkningen næppe kan forøges særlig stærkt, vil Opgaven være at skabe Industri paa Landet. Jeg ved, at la Cour tænkte sig, at Vindelektricitetens Anvendelse vilde kunne bidrage til at skabe en lille Industri under landlige Forhold. Om dette virkelig vil indtræde, er vel noget tvivlsomt, men la Cour har i hvert Fald været i Pagt med en af Tidens Bevægelser; thi ogsaa ved elektriske Sporvogne og paa mange andre Maader søger man nutildags at skaffe Befolkningen større Alburum.

Der vilde sikkert kunne nævnes adskillige andre Opfindelser, som la Cour har syslet med. Saaledes skal han tidlig have haft Ideen til Centrifugen. Han forebragte denne Tanke for sin Broder, Jørgen la Cour. Men denne afviste den med den Bemærkning, at man i Landbruget ikke kunde anvende den Slags rent mekaniske Fremgangsmaader. Poul la Cour opgav da at sætte Tanken i Værk, men ikke længe efter kom den første Centrifuge. Han uddrog deraf den Lære, som han gerne fremsatte, naar han fortalte Historien, at man ikke skal lade sig afskrække.

Det er vist næppe for meget sagt, at ingen anden Mand herhjemme har frembragt en saadan Række originale og sindrige Opfindelser som la Cour. Alligevel var Udbyttet, og her tænker jeg ikke blot paa det

økonomiske Udbytte, tilsyneladende kun ringe. Hvori ligger dette? Jeg vil her henholde mig til en sagkyndig Udtalelse af Helge Holst i »Fysisk Tidsskrift« 1908. Denne Udtalelse gælder vel særlig la Cours tidligste Opfindelser, men kan vist godt udstrækkes til at omfatte hele hans Opfindervirksomhed. Den lyder saaledes:

»Aarsagen til, at Opfindelserne ikke gav større Udbytte, er blevet søgt deri, at Forholdene herhjemme var for smaa, og den økonomiske Støtte, der ydedes Opfinderen, for ringe. Dette er sikkert rigtigt nok . . . Men det kan vist ogsaa med Rette siges, at la Cour ikke hørte til de Opfindernaturer, som let vinder frem i økonomisk Henseende. Netop den Omstændighed, at han var en ejendommelig og original Aand, der gik sine egne Veje, var ham i denne Henseende til Hinder. Dersom en Mand med Opfinderevner gaar ind i en eller anden teknisk Virksomhed og sætter sit Snille ind paa at overvinde de Vanskeligheder, han træffer paa under Arbejdet, saa er de Opfindelser, han gør i denne Retning, forud skabt til at passe ind paa en bestemt Plads og maaske fra først af præget af Opfinderevners Viden om, hvad der let lader sig realisere paa det betragtede Omraade, og hvad der vanskeligt kan udføres; tillige har Opfinderen selv særlige Betingelser for at udforme Opfindelsen. Langt ugunstigere er den Mand stillet, hvis Tanker har draget viden om og herved gjort et Fund, slaaet ned paa et eller andet Forhold, som synes at kunne anvendes til Løsning af en Opgave af praktisk Betydning, paa hvilken der slet ikke var taget Sigte. Selv om Ideen er fuldt ud udførlig, vil der, inden den kan bringes i praktisk anvendelig Form, oftest kræves et meget stort Udformningsarbejde, hvorved Opfinderen maa sætte sig

ind i Teknikken paa uvante Omraader; selv om han saa faar noget i og for sig udmærket og brugbart ud af Sagen, kan den nye Fremgangsmaade maaske ikke finde Plads indenfor de bestaaende Rammer, og der skal da meget til, at man bryder dem til Fordel for det nye i Stedet for at hjælpe sig ved mindre fuldkomne Midler. Det bliver ogsaa ved en saaledes opstaaet Opfindelse nærmest et Tilfælde, om den just kommer frem paa det rette Tidspunkt og ikke enten for sent, idet Opgaven allerede er løst ad anden Vej, eller for tidligt, idet Trangen til Opgavens Løsning først bliver følelig om 10 eller 20 Aar. — La Cours Opfindelser var nu utvivlsomt nærmest af den sidste Art.«

Til disse kloge Ord er der ikke meget at føje. La Cours Opfindervirksomhed var et blandt mange Udtryk for hans rige og oprindelige Natur. Han maatte gøre Opfindelser for at udfolde sig helt og først i anden Række for at tjene bestemte praktiske Formaal. Det kan overlades Fagmænd at dømme om hans Opfinders Værdi og Betydning. Os interesserer de især, fordi de belyser hans Begavelses Art og derfor hører med til en Karakteristik af hans Person.

V. La Cour og Sproget.

BORTSET fra Opfindelserne var det gennem Ordet, la Cours Virksomhed foregik. Mest anvendte han det mundtlige Ord; men han har ogsaa skrevet adskilligt. Foruden de tidligere nævnte Bøger, der stod i den nærmeste Forbindelse med hans Lærervirksomhed, og de Afhandlinger, hvori han gør Rede for sine Opfindelser, har han endnu dels alene, dels sammen med andre, skrevet nogle Bøger og en Del Artikler om vidt forskellige Spørgsmaal. Bøgerne ligger alle nær op ad hans Fag. Han udgav sammen med C. Christiansen og K. Prytz »*Hverdagsfysik*«, en Række fysiske Skildringer. Noget senere udarbejdede han sammen med Helge Holst »*Menneskeandens Sejre*«, en kort Opfindelsernes Historie. [En Frugt af la Cours Deltagelse i Folkeuniversitetsundervisningen var den lille Bog »*Tidens Naturlære*«. Endelig har han i Eventyrform søgt at fremstille Energiens Forvandling i »*Trollden tøjlet, tæmmet og taget i Tjeneste*«, hvortil Troels Trier har tegnet Illustrationer.

La Cours Artikler vil man især finde i »Nordisk Maanedsskrift« med dets Fortsættere, »Historisk Maanedsskrift« og »Danskeren«, der alle havde nær Forbindelse med Askov, samt i »Højskolebladet«. Ogsaa disse Artikler handler for en stor Del om fysiske Emner, og enkelte er en Slags Forarbejder til »Historisk

Fysik«. Men desuden afspejler sig heri, hvad der ellers har optaget ham. Der findes saaledes adskillige Artikler om religiøse Spørgsmaal, og i Firserne kommer hans nyvakte Interesse for den svenske Gymnastik frem i en Del Artikler i »Højskolebladet«. I alt har la Cour vel skrevet lidt over et halvt Hundrede Artikler og Afhandlinger i disse Tidsskrifter og Blade gennem de 30 Aar, han var i Askov. Nogen stor Produktion er det ikke; men la Cour havde ogsaa andet at bruge sin Tid til.

Hverken som Taler eller Forfatter var la Cour nogen Ordkunstner. Det Stof, han vilde meddele, var for ham Hovedsagen; Formen kom først i anden Række. Sine Foredrag udarbejdede han ikke i Enkelt-heder; kun Hovedpunkterne nedskrev han. Dog kunde han undertiden give sine Tanker ejendommelige Udtryk, som hagede sig fast hos Tilhørerne. Og ofte var der Poesi over hans Tale. Forfatteren Andersen-Nexø skrev ved hans Død: »Han behøvede ikke at opstøve sjældne Emner — alle Emner førte jo ud i Altet, og Ordvalget var det allerjævneste, som enhver kunde forstaa. Hans Sprog var smukt, ikke ved Ordvalget, men inde fra; hvert lille Ord fik Del deri, og den ringeste Tilhører kunde være med i hans Tale.«

La Cour var kun i ringe Grad æstetisk. Hans Interesser laa i Virkelighedens Verden, og han var ikke som saa mange tilbøjelig til at løbe efter Fantasi-billeder i Stedet for selv at handle. Ikke heller gav han sig meget af med Litteratur. Der var enkelte Forfattere, hvis Værker han holdt meget af og stadig vendte tilbage til; saaledes satte han megen Pris paa H. C. Andersens Eventyr. Men ellers læste han kun lidt.

Men havde la Cour ikke æstetiske Interesser, saa var han dog poetisk. Han kunde ikke blot komme i Stemning,

men ogsaa lade denne Stemning fortætte sig i Ord. Derom vidner hans mange Digte og Sange. Skønt denne Side af la Cours Virksomhed ikke hører til de betydeligste, vil det dog være paa sin Plads at give nogle faa Prøver derpaa.

De fleste af la Cours Digte var rettede til hans nærmeste, især hans Hustru, og kom frem paa Hjemmets Festdage. Et enkelt af Digtene til hans anden Hustru skal med hendes Minde aftrykkes her:

Man rejser ud for hjem at naa,
Thi bedst er dog derhjemme! —
Ved hver en Rejse, vi er paa,
Det skal vi aldrig glemme.

Var Rejsen rig, vi samlede ind
De Skønhedsindtryk bolde,
At hjemme de i Sjæl og Sind
Sig siden kan udfolde.

Var Rejsen mørk med Slud og Regn,
Saa det i Sjælen gyser,
Da Hjemmet er den Himmelegn,
Hvori vi aldrig fryser.

Vi gav os, kære! du og jeg
Paa Livets Rejse sammen,
Og oftest faldt vor fælles Vej,
Hvor Glæde var og Gammen.

Vi er vel mer end halvvejs nu,
Saa hvert et Skridt, vi træder,
Os nærmer did, hvor jeg og du
Skal dele rene Glæder.

Men — siger man — den sidste Del
Er ofte tornestrøet;
Med Sorg og Smerte Rejsen hel
Maa samme Vej som Frøet.

Saa lad os lægge Haand i Haand
Med trøstig Blik mod Himlen,
Mod *Ham*, hvis milde, vise Haand
Bevarer Spurv i Vrimlen.

Ej falder nogen Spurv til Jord,
Naar ej det var *det bedste*,
Det har han sagt med klare Ord,
Guds Søn, som er vor Næste.

Vi derfor ej bekymret maa
Vor Vinge lade hænge,
Men trøstig imod Himlens Blaa
Os svinge tit og længe

Og tro ham til, han altid kun
Det bedste os vil give,
Og prise ham med Sjæl og Mund,
Mens vi er her i Live.

Og skal den dunkle Vej vi gaa,
Saa lad os aldrig glemme:
Man rejser ud for hjem at naa,
Thi bedst er dog derhjemme.

Og alt, hvad her vi samled ind
I Jesu Navn det holde,
Derhjemme skal i Sjæl og Sind
Sig underfuldt udfolde.

Undertiden var det Begivenheder inden for den noget større Kreds af hans Venner, der fremkaldte hans Digte. Navnlig søgte han ved Dødsfald at bringe Trøst ogsaa paa denne Maade. I 1880, da Schrøders mistede en lille Dreng, Bent, skrev han følgende Digt:

Nu sluttes han ind i den store Kæde,
 Nu fejres i Himlen en Fest med Glæde,
 De syngte: Velkommen! Vel mødt over Sky!
 I Glædens Bolig, i Himmelby!

Nu synger Bent i den hvide Skare
 Med fagre Ord og med Toner klare:
 »Halleluja for vor Broder huld,
 Som baned os Vej fra det sorte Muld.«

Nu danser Bent i den store Kæde,
 Men smiler mildt til de Øjne, som græde:
 »I ser jo min Fryd, I deler den vist.
 — Halleluja for vor Broder Christ!«

Nu lægger Bent sine spæde Arme
 Om »Frelserens« Hals, og med Kys og Varme
 Han drikker af Kærligheds dybe Væld:
 Du kære Frelser! Immanuel!

Ja, syng kun og dans kun, du kære lille,
 Og læsk dig af Kærligheds dybe Kilde!
 Ja, fryd dig og glæd dig i Frelserens Favn!
 — Saa Glæden kan lyse over vort Savn. —

Om dette Digt udtalte M. A. Goldschmidt, der i de Tider kom en Del paa Askov, og som havde faaet det tilsendt, at der i det var den Sjælens Tone og Klang, som er Poesi.

Sjældnere var det Kærligheden til Fædrelandet, der hos la Cour kunde omsætte sig i Digt. En vistnok enestaaende Stilling i hans Frembringelser paa dette Omraade indtager det Digt om Skamlingsstenen, som nedenfor meddeles. Men netop dette Digt er et godt Eksempel paa, hvordan selv det tilsyneladende ubetydelige kunde sætte la Cour i Stemning og fremkalde store Syner hos ham. Anledningen var, at han lige havde hørt Fortællingen om, hvorledes en gammel Mand og en Dreng havde genrejst Stenen paa Skamlingsbankens Top, den Sten, som Tyskerne i 1864 havde ødelagt og omstyrtet. Digtet lyder saaledes:

Skamlingstenen.

(Højskolebladet. 1882 Nr. 6.)

Hvor Bælt og Fjord hinanden kærligt møde,
 Hvor Slaaens Blomster hvide, Rosens røde
 Langs Gærdet fletter Blomsterkrans om Hegn,
 Til Have skaber om den hele Egn,
 Der løfter sig med Lærkesang mod oven
 De Danskes Skamlingsbanke op af Voven
 Med vide Udsigt over Land og Sø
 Til fjerne Spir og Sejler under Ø.

Og dog kan ingen Skønhed Øjet binde
 Som Stenen, Banken bærer paa sin Tinde;
 Saa, vendes det mod fjerne Vidder hen,
 Før selv det véd, det fængslet er igen;
 Thi Stenen som en Finger opad peger
 Mod Ham, som ej med dybe Længsler leger,
 Og vidner, at som dybt de fæsted Rod,
 Skal rejses op igen det sunkne Mod.

Se! Haab og Minde lyser fra dens Sider!
 Thi hver Gang Øjet over Skriften glider,
 Som fletter danske Navne trindt i Krans,
 De svundne Tider manes frem i Glans;
 Og hver Gang Stenens Ar mod Himlen raabe,
 At ej omsonst vi bede skal og haabe,
 Den taler selv et Ord i Himlens Navn
 Og varsler danske Hjerter Bod for Savn:

»Da Fjendeskaren sidst var her i Vangen
 Og prøved vælte mig med Løftestangen,
 Jeg smiled lønligt ad den; thi jeg stod
 Mod Mandekraft helt klippefast i Fod.
 Men Fjenden gik i Pagt med Jætter fule
 Og grov i Mulde under mig en Hule,
 Med Krudt mig kasted sønderbrudt omkuld,
 Saa Blomster smaa jeg knuste dybt i Muld.

Dog, medens Splittelsen jeg maatte døje,
 Der vaaged over mig et Forsyns Øje;
 Og da den lede Skare drog sin Vej,
 En Gubbe og en Smaadreng helmed ej,
 Før de med Spil og under Toner milde
 Fik atter løftet Sten paa Sten med Snille:
 — Til klare Tanker under Lokken hvid
 De unge Kræfter trøstigt fæsted Lid.

Nu prøv, mit Folk, at gøre som de tvende:
 I Mindets milde Lys lad Hjerter brænde!
 Lad Sagas Livserfaring give Raad,
 Og tænd en Barnetro til Kæmpedaad!
 — Da Haab og Minde skal hinanden møde,
 Og Slaaens Blomster hvide, Rosens røde
 Skal atter flette Danmarks *fulde* Navn
 Med Gyldenvang og Bøgeskov i Favn.«

Hyppigt giver la Cours Digte eller Sange kun Udtryk for hans Gudsforhold; men ogsaa mange af disse er fremkommet i Anledning af en eller anden Familiebegivenhed. Her skal kun meddeles en enkelt af disse Sange, som maaske er mere kendt end nogen af hans andre; den er ikke blot blevet trykt i »Højskolebladet«, men blev ogsaa sunget ved hans Jordefærd, og det er vel den af hans digteriske Frembringelser, som man bedst kunde tænke sig almindelig anvendt. Denne Sang lyder saaledes:

Julesang.

(«Højskolebladet» 1893.)

Mel.: Lysets Engel gaar med Glans.

Kærligheden kom til Jord
 Fra Guds høje Himmel,
 Svøbtes som et lille Nor
 Blandt de tabte Millioners Vrimmel.

Kærligheden favned ømt
 Stakler til sit Hjerte,
 Favntag var det ej paa Skrømt,
 Glipped end ej under Korsets Smerte.

Du Guds Søn, som elsked os,
 Varm os saa herinde,
 At vort Hjerte, Tvivl til Trods,
 I din *Tro* kan altid Fristed finde.

Lad som yndigt Morgenskær
 Kærlighedens Lykke
 Over al vor Daad og Færd
Haabets himmellyse Hvælving bygge.

Kærlighedens stærke Arm
 Om vort Liv du slynge!
 Før os saa — trods Dødens Harm —
 Did, hvor Paradisets Fugle synge.

VI. La Cour som Ungdommens Ven.

HVORDAN la Cour virkede som Ungdomslærer, er allerede tidligere fremstillet. Men han var mere end en Lærer for Ungdommen; han var ogsaa Ungdommens Ven. Han kunde ikke blot imødekomme de unges Trang til at faa Oplysning og Oplivelse; han forstod ogsaa Ungdommens Tarv i andre Retninger. Og i denne Sammenhæng er der da først Grund til at mindes hans store Arbejde for de unges legemlige Dygtiggørelse til Fredens Idrætter og til Fædrelandets Forsvar.

Man kan undertiden træffe Mænd, der virker i en eller anden Sags Tjeneste paa en saadan Maade, at man i Grunden lige saa godt kunde tænke sig, at de virkede for noget helt andet, maaske endog det modsatte. Det gælder ikke blot dem, der kun har til Formaal at slaa sig selv op; det gælder ogsaa dem, som er i Besiddelse af et saa stort Fond af Energi, at de ikke kan faa Udløb for den i deres daglige Gerning alene, men maa kaste sig over noget andet ved Siden af. Men for la Cour var Spørgsmaalet om Ungdommens legemlige Opdragelse ikke en saadan Sag, som han nu havde valgt at ofre en Del af sin Energi. Hans Arbejde paa dette Omraade udsprang paa naturlig Maade af hans Livssyn. En af dem, der tidligst

har nydt godt af og har værdsat la Cours Virksomhed for Gymnastik og Skyttesag, Fabrikant Schrøder i Kolding, har udtrykt dette træffende i følgende Ord:

»Naar Poul la Cour i Tale og Skrift lagde saa meget ind i den legemlige Opdragelse for at give den sunde Sjæl en sund Bolig, da hænger det nøje sammen med hans Syn paa Mennesket, som det er skabt i Guds Billede. Derved blev Menneskets Aand, Sjæl og Legeme ham hellige, og derfor saa han det som en af vore store Pligter at værne og harmonisk udvikle det os betroede Legeme.«

La Cours Interesse for Gymnastik gav sig allerede Udslag, da der i 1880 ved hans Initiativ blev indrettet Kursus for Delingsførere paa Askov. Det første Kursus havde kun 12 Elever; men efterhaanden steg Antallet, og disse Kursus er blevet fortsatte indtil for faa Aar siden. Men skønt la Cour holdt meget af den gamle danske Gymnastik, var det dog først, efter at han havde lært den rationelle svenske Gymnastik at kende, at hans egentlige Arbejde for Udbredelse af Legemsøvelser begyndte.

Vallekilde var den Højskole, hvor den Ling'ske Gymnastik først blev indført her i Danmark. La Cour havde Lejlighed til at se den der i Vinteren 1883—84, og da hans Interesse for den først var vakt, laa han heller ikke paa den lade Side, men kastede sig med stor Kraft ind i Arbejdet for dens videre Udbredelse. I Aaret 1885 tilbød Kaptajn Norlander, der var Lærer i Gymnastik ved Universitetet i Lund, at undervise et Hold danske Gymnaster teoretisk og praktisk i den svenske Gymnastik. La Cour satte sig da i Bevægelse for at samle Deltagere i Kursuset, og skønt Interessen for den nye Gymnastik ikke var overdreven stor herhjemme, lykkedes det ham dog at faa 11 andre med

sig over til Lund. Det var den saakaldte »Norlander-tylft«, blandt hvis Medlemmer fandtes flere af Banebryderne for den Ling'ske Gymnastik herhjemme, bl. a. nuværende Gymnastikinspektør K. A. Knudsen. Det var la Cour, der var Hoved og Leder for Troppen. Han maatte repræsentere over for Svenskerne, og han affattede paa Vers en Tak til Kaptajn Norlander, der ikke vilde høre Tale om noget Honorar.

Men det var ikke blot under selve Turen, at la Cour var Førstemanden. Han blev ogsaa i de nærmestfølgende Aar den, der mere end nogen anden virkede for Udbredelsen af det, han havde lært. Vinteren efter, at han havde været i Lund, ledede han selv daglig et Hold Gymnaster paa Højskolen. Dette Arbejde overlod han vel snart til andre, men i Tale og Skrift fortsatte han sine Bestræbelser for at skaffe det nye Indpas. Selv deltog han endnu i mange Aar i Gymnastikken, og det var en Fornøjelse at se, hvor rank og spændstig han holdt sig.

Haand i Haand med hans Arbejde for Gymnastikken gik hans Bestræbelser for gennem Skytteforeningerne at opdrage de unge til bedre at tage Del i Landets Forsvar. I 1881 blev han Medlem af Bestyrelsen for Ribe Amts Skytteforening, og tre Aar senere blev han dens Formand. Det var urolige og vanskelige Tider. De stærke politiske Modsætninger, som det Estrup'ske Styre fremkaldte, drev ogsaa en Kile ind i Skytteforeningerne og truede med helt at ødelægge Bevægelsen. Men la Cour, der fra 1885 ogsaa var Medlem af Overbestyrelsen, hørte til dem, der atter fik Skuden ind i roligt Vand. Da Bølgerne nogenlunde havde lagt sig, virkede han ivrigt for at faa Lovgivningsmagten til at anerkende Skytteforeningernes Bestræbelser og for at skabe et vist Samarbejde med den regulære

Hær. Først et Par Aar før sin Død trak la Cour paa Grund af Travlhed sig ud af saavel Amtsskytteforeningen som Overbestyrelsen. Hans Efterfølger som Formand i Amtsskytteforeningen, Landinspektør Schouenborg, skrev ved hans Død bl. a.: »Poul la Cour var, hvad Bjørnson har kaldt et etisk Talent, og han var det maaske i højere Grad end nogen samtidig Dansk. »Det lyser op i ens Ho'de, naar man taler med saadanne Mennesker«, siger Bjørnson. Ja, det var det, der var hans Lyst og hans Kald: *at lyse op*, og hans Evne dertil var enestaaende, særlig over for de unge. Selv bestandig ung og frisk i Sind var han Ungdommens kaarede Fører.«

Men blev la Cour Føreren, den, der gik i Spidsen, naar det drejede sig om Legemsøvelser og anden gavnlig Idræt, saa kunde han ogsaa være en Vejleder og Ven for de unge i andre Spørgsmaal. Hos ham rakte det barnlige og det mandige hinanden Haanden. Og netop derfor kunde han forstaa de unge, dem, der lever i den Tid, om hvilken Hostrup har sagt:

Ungdomstiden som en Bro
til Livets Kamp fra Barnero
og Moderhjem os gaves.

Han stod som en god Brovægter paa denne Bro med Udsyn til begge Bredder. Og han viste en ganske særlig Forstaaelse af de Spørgsmaal, der netop først melder sig for den unge og saa ofte hidrager til at gøre Ungdomstiden stormfuld og vanskelig.

Først kan det da nævnes, at la Cour er en af de faa herhjemme, der har givet virkelig alvorlige Indlæg i det sædelige Spørgsmaal, der ofte spiller en saa stor Rolle for de unge. Han var ingen Sædelighedsprædikant, der i Tide og Utide bragte dette Spørgsmaal paa Bane. Tværtimod ved jeg, at han kunde være

bange for at tale om det, naar ikke Situationen naturligt førte det med sig; men hvor dette var Tilfældet, der kunde han med stor Alvor og Myndighed udtale sig mod alle Tilbøjeligheder til at lade staa til, samtidig med at man mærkede, at han ikke stod som den strenge Dommer, men som Ungdommens forstaaende Ven.

Som Regel var det vel Undervisningen i Sundheds-lære, der gav Anledning til hans Udtalelser om Betydningen af et sædeligt Liv. Men ved Lejlighed har han ogsaa talt eller skrevet offentligt derom. Saaledes holdt han i 1889 et Foredrag ved et offentligt Møde i Askov om Sædelighed, Sundhed og Livsglæde; det blev senere trykt i »Danskeren«. Han retter heri særlig en Appel til de unge Mænd om at undgaa de Røster, der opfordrer til at opgive den sædelige Kamp. At han har haft Blikket aabent for, at der ogsaa for Kvinderne kan være adskilligt at passe paa, derom vidner en Artikel, egentlig en Boganmeldelse, i »Højskolebladet« 1888.

Men jeg tager dog vist ikke fejl, naar jeg mener, at la Cours Betydning paa dette Omraade mest har ligget i private Samtaler med de unge, der søgte til ham med deres Vanskeligheder. Der var noget mildt og tillidvækkende ved la Cour, som gjorde, at sikkert adskillige vovede at komme frem over for ham med noget, som de maaske ellers gemte for sig selv. Og la Cours Sindelag og Holdning over for saadanne kunde maaske bedst udtrykkes med de evangeliske Ord: »Heller ikke jeg domfælder dig; gaa bort og synd ikke mere!«

Et andet Spørgsmaal, der melder sig i Ungdommen og ofte medfører Uro og Kamp, er det religiøse. Barnet kan ganske vist paa sin Maade være religiøst; men

først hos den unge bliver Spørgsmaalet personligt og medfører ofte Tvivl og Anfægtelser. Der er mange ældre, der ikke ret forstaar, at der kræves Tid og Ro, for at den unge skal komme igennem saadanne Vanskeligheder. Ved at fordre mere, end de unge med Sandhed kan svare til, vækker man let Trods og Modstand. Paa dette Punkt som paa saa mange andre viste la Cour, at han forstod de unge. Det træder f. Eks. frem i et Foredrag, som han holdt ved det kirkelige Møde i Aarhus 1898. Han siger deri saaledes:

»Men i øvrigt tror jeg, at vi skal ikke gerne have travlt med at pille og undersøge for meget ved de unges inderste Forhold til Herren. Man skal ikke i Utaalmodighed efter at se, om Frøkorntet spirer, skrabe Jorden fra det. Den unges Forhold til Herren er i Almindelighed spæd og bly; det kan let tage Skade, om ukyndige Hænder kommer til at fingre derved i Utide; thi vi kender ikke Tid og Stund, og vi har ingen Ret til at træde op i Frelserens Navn og spørge: »Elsker du mig?«

Mente da la Cour, at de unge blot skulde have Lov at sejle deres egen Sø, og at de ældre ikke havde nogen Forpligtelse over for dem? Nej! Han siger i det samme Foredrag: »Se, Børn af kristne Hjem skulde ogsaa, næst at modtage Herrens Naadegaver, være »Lovens Sønner«. De skal lære Sandhed, og de skal lære at lyde. Det skal ved Indøvelse og Erfaring blive dem klart, blive noget saa rent selvfølgeligt, hvorom det ikke falder dem ind at tvivle, at der er højere Magter end Sanseverdenens, at Sandheden er uomgængelig, at Villien er stærkere end Kødets.«

Og det er karakteristisk for la Cour, der selv følte Ansvar over for de unge, som stod under hans Indflydelse, at han peger stærkt paa dette Ansvar. Han

siger: »Ud over, hvad jeg har nævnt som det, vi kan gøre for de unge, er det nok egentlig væsentlig os selv, vi maa vare paa, for at vort Liv, vor Tale og Færd maa kunne blive dem til Hjælp og ikke til Forargelse. Man maa nu ikke mene, at dette er noget lidet. Det er baade stort og ingenlunde let.« Som Eksempel paa, hvorledes de ældre maa paalægge sig visse Baand for de unges Skyld, nævner han i samme Foredrag Forholdet til Bøger og Blade: »Vi skal ikke gerne i vort Hus have Bøger og Blade, som vi maaske nok selv mener at kunne taale, fordi vi som ældre og erfarne kan tage overlegent derpaa, og som vi kunde ønske at holde, for bedre at »følge med«, ja, maaske for bedre at være paa vor Post og kunne bekæmpe et og andet — vi skal ikke holde dem, dersom de er saaledes beskafne, at de unge ved stadig at se dem kan blive forgiftede af dem.«

Vi, der kender Forholdene i la Cours Hjem, ved, at han handlede i Overensstemmelse med disse Ord. Det var da ogsaa i den opvoksende Slægts Interesse, at han i sine senere Aar paa forskellig Maade deltog i Kampen mod Smudspressen.

Men la Cours Betydning for de unges Forhold til det religiøse Spørgsmaal laa særlig deri, at han bedre end de fleste kunde hjælpe Ungdommen til at faa Spørgsmaalet rigtig stillet. Der fordres utvivlsomt i mange Tilfælde Kamp og Lidelse, for at den unge skal naa til en i al Fald foreløbig Løsning af de Spørgsmaal, han tumler med. Men mange unødvendige Vanskeligheder og Lidelser kan foraarsages derved, at han kommer galt ind paa Spørgsmaalene. Mange unge, og særlig de mest udviklede, giver sig i Kast med det religiøse ved teoretiske Spekulationer, og de kastes da hid og did af deres Tanker uden at

kunne faa Fodfæste nogensteds. For saadanne er det en stor Hjælp, om de kan faa Øje for den rent praktiske Side af Religionens Betydning. Men dette sker bedst, hvis de stilles over for en ren og stærk Personlighed, der hos dem kan vække Trangen til selv at blive rene og stærke. Men la Cour var netop af den Slags Personligheder. Og naar først Trangen til Renhed og Styrke er vakt, da kan den unge let føres videre til at spørge, om han af sig selv kan naa frem mod dette Maal, eller han behøver Hjælp dertil. Og atter kan det have sin Betydning, naar den samme Mand, der kunde oplive Trangen til Styrke og Renhed, ogsaa for sit Vedkommende vidner om, at alt, hvad han har, det er ham givet af den Gud, paa hvem han tror.

Men allerede gennem denne Betragtning af la Cours Forhold til de unge er vi naaet frem til selve hans Personligheds Væsen og Virken, hvormed vi skal beskæftige os i det følgende Kapitel.

VII. La Cours Personlighed.

SKØNT meget af la Cours Virken er forblevet uomtalt, vil det dog nok af det foregaaende fremgaa, at han var beskæftiget med uhyre mange forskellige Ting. Han var en travl Mand. Og dog var han ikke fortravlet, saa at han ikke skulde have Tid til at tale med en, hvis man kom for at besøge ham. Der var en velgørende Ro over ham, saa han ikke lod andre føle, at der ventede saa meget Arbejde paa ham.

Men der var ikke blot Ro trods Travlheden; der var ogsaa en Enhed i alle de forskellige Ting, han var optaget af; denne Enhed i Mangfoldigheden var hans stærke Personlighed. For dem, der ikke har kendt la Cour, maa hans Livsgerning staa som mærkværdig spredt; men helt anderledes er det med os, der har kendt ham personligt. Bag ved de mange Toner, der ligger spredt over hele Skalaen, hører vi dog een Grundtone. Bag ved de forskellige Gøremaal skinter vi hans Personlighed. Men denne lader sig ikke fremstille paa Papiret; dette det dybeste i et Menneske lader sig kun opleve, men ikke beskrive. Der kan kun blive Tale om at kredse derom, og kun de, der selv har kendt la Cour, vil kunne høre den dybe Grundtone hos ham tone klart i deres Sjæl.

En af la Cours gamle Elever, Forfatteren Andersen-Nexø, karakteriserede ham træffende i »Politiken« ved

hans Død. Det hedder bl. a. i den paagældende Artikel: »Der er Mennesker, som i ens Forestilling knytter sig til Sollyset paa en egen inderlig Maade, haade ved deres Væsen og Virksomhed. Finsen hørte til dem, la Cour ogsaa. De er Altruister, deres Natur er at give, og de tror fast paa det gode og dets Sejr; Egoismens kolde Lære gælder ikke for dem. De kloge trækker overbærende paa Skuldrene ad den Slags Mennesker; men Ungdommen, som selv har Raad til en Del, holder gerne til Huse hos dem. La Cour blev ved at være ung og ubestikkelig i sin lyse Tro paa Mennesket«. Og et andet Sted i den samme Artikel: »Det laa jo ikke til ham at virke som overlegen Intelligens — at imponere. Han var for alsidig udstyret til at forfænge sig af dette eller hint; det lod sig slet ikke gøre. Hos ham virkede alt med i det enkelte, baade som Lærer og Menneske; han var harmonisk, en universel Aand. Saadan virkede han paa os Elever, det var, som Universet havde fundet Hvile i ham, det bestemte hans forunderlige Virkning paa os. Hans Væsen var Emanation, en Strømmen over i de andre, til de blev menneskeligt rige som han selv.«

Der er i disse Ord givet Udtryk for noget af det ejendommeligste hos la Cour: hans Evne til ikke blot at meddele, hvad han sad inde med af Tanker og Kundskaber, men at meddele sig selv. Det er vel dette, som karakteriserer den stærke Personlighed. Men la Cour var ogsaa den *etiske* Personlighed. Begtrup, hans mangeaarige Medlærer paa Askov, sagde om ham ved hans Jordefærd: »Mit første Indtryk af Poul la Cour var, at han var et af de reneste og ædlesteste Mennesker, jeg havde mødt. Der laa næsten et Helgenskær over ham, og det var ikke frit for, at jeg i min Jordiskhed savnede Skyggerne i dette lyse Menne-

skebillede«. Selv om Begtrup senere, saaledes som han omtalte i sin Tale, fandt Fejl ogsaa hos la Cour, saa var der dog i hans første Indtryk den Sandhed, at la Cour i ualmindelig Grad var en etisk Personlighed, og vi er sikkert mange, det er gaaet som Begtrup.

Fordi la Cour selv var saa ren, kunde han ligesom rense Luften omkring sig. Jeg har selv følt, hvordan han ligesom kunde holde det onde og urene tilbage hos mig, og hvordan Overgangen fra at leve i hans Nærhed til at leve under almindelige Vilkaar kunde føles, som om et støttende og bærende Grundlag pludselig var blevet taget bort. Denne Side af hans Indflydelse træder ogsaa stærkt frem i nogle Mindeord af hans tidligere Elev, Direktør Konstantin Hansen, hvori det hedder: »Og som hans Tale var, saadan var hele hans Færd, bramfri og fordringsløs, men dybt præget af en ædel Personligheds naturlige Værdighed og Overlegenhed. I hans Nærhed forstummede al Raahed og al usømmelig Tale som af sig selv, og gennem sit Liv og sin daglige Færden har han sikkert øvet en stor Indflydelse paa Skoleungdommen og i vide Kredse, og denne Overensstemmelse mellem hans Tale og hans Liv har ogsaa bidraget til at give hans Ord forøget Vægt.«

Men den Indflydelse, som la Cour udøvede ved sin Personlighed, hænger vist ogsaa sammen med, at der i hans Natur var noget forunderligt *almenmenneskeligt*. Han forenede Mandens Kraft og Mod til at vove med Kvindens Følsomhed og Mod til at lide. En saadan Forening er vistnok meget sjælden; i al Fald træffes den ikke ofte hos en Person, der tillige er saa rigt udstyret, som Poul la Cour var. De fleste Mennesker er i deres Sjæleliv udpræget mandlige eller udpræget

kvindelige; men undertiden fremstaar der Personer, som forener nogle af Mandens og Kvindens bedste Egenskaber, og som derfor formaar at fremstille det menneskelige i dets Renhed uden den Ensidighed, som ellers træder frem.

La Cour var i sit Ydre og i sin Færd saa mandig som nogen. Men han havde tillige en meget stærk Følsomhed, enten det gjaldt rent legemlig Smerte, eller det gjaldt at tage de sjælelige Lidelser op, som navnlig hans Ungdom havde bragt ham. Og han besad en Kvindes Trang til at give sig hen i Kærlighed til andre. Derfor blev ogsaa den Indflydelse, han øvede paa os, af samme Art som den, en ung, uskyldig Pige kan udøve paa en ung Mand, naar hun blot ved sit Væsens Magt faar ham til at gaa i sig selv og fremmer det godes Vækst i ham. Men samtidig udelukkede la Cours rene og sunde Mandighed og hans store Beskedenhed enhver Tanke om en overdreven eller usund Tilbedelse.

Det var dette fine og sarte hos la Cour, som Pastor Helweg saa smukt og gribende fremdrog lige efter hans Død ved at sammenligne ham med Birken. Sammenligningen med dette fine og fagre Træ laa i sig selv nær. Men den ledte ogsaa Tankerne hen paa Sangen om Ungbirken ved Fjorden, hvori der staar:

En Ungbirk stander ved Fjorden
 Og Vandspejlet ganske nær.
 Hvor stor og smuk den er vorden
 De Aar, jeg har boet her!
 Nu løfter den hvide Stamme
 Kronen fra Bredden lav;
 Men tro dog ej, den vil bramme —
 Den ved ikke selv deraf.

I Guds og hver Mands Øjne
 Den vokser fra Dag til Dag,
 Og Kvistene, som sig højne,
 Nu byder hver Sangfugl Tag.
 Men Birken den undres derover,
 Den kender slet ej sin Rang;
 Den bøjer mod Vandets Vover
 Saa ydmyg Bladenes Hang.

Jeg kan ikke høre denne Sang, uden at la Cours Billede træder frem for mig. Han var en ydmyg Mand. Og dette leder os til det inderste hos ham, det, uden hvilket man dog ikke kan forstaa ham. Han var ikke blot den stærke og den etiske Personlighed; han var frem for alt den *kristne* Personlighed. Og dette vil atter sige, at han tog Livet og alt, hvad det bragte, som en Gave af Gud Faders Haand, og at han ikke kunde finde Fred uden i Troen paa Frelsen ved Jesus Kristus.

La Cours Tro traadte frem for de mange i hans kristelige Vidnesbyrd. Dette kunde han stundom aflægge i sine Timer paa Højskolen; i de senere Aar holdt han en Gang om Ugen frie Foredrag og kom tit ind paa at tale om Kristendommen. Vi, der har været Elever paa Askov længere tilbage, vil maaske især mindes hans Søndagstaler paa Højskolen. I Tiden, før der var Kirke i Askov, holdt Skolens Lærere skiftevis en Art Gudstjeneste Søndag Eftermiddag i Gymnastiksalen. La Cour var den eneste Ikke-Teolog, der talte her, og netop hans Vidnesbyrd gjorde stærkt Indtryk paa os unge. Han hørte ogsaa til de Askovlærere, der en Aarrække tog over til Gesten for at prædike om Søndagen.

Om la Cours Vidnesbyrd udtalte daværende Redaktør O. Geismar ved hans Død: »Bag ved sin Undervisning og sin Lærdom var han et godt Stykke af Missionæren, i dette Ords skønneste og bedste Betyd-

ning. Den, der ikke har hørt Poul la Cour vidne — han netop vidnede — om den Livsmagt, som holdt ham oppe, trods Synd og Død, han kender alligevel kun lidet af den lærde Askov-Professors Personlighed. Men omvendt: Den, der en enkelt Gang har oplevet dette, han vil ogsaa med sig selv vide, at nu loddede han Dybden i den Mands Sjæl.«

Det, der betingede Kraften i la Cours kristelige Vidnesbyrd, var vel nok, at Tilhørerne uvilkaarlig følte, at denne Mand havde levet paa sin Tro og derfor med sit Liv vilde staa inde for dens Sandhed. La Cour var saa lidt Dogmatiker som nogen, og jeg har hørt ham tale nedsættende om de teologiske Bestræbelser for at opstille en Treenighedslære og andet lignende. Kristendommen var for ham et praktisk Livsbehov og en historisk Virkelighed, som han gennem sit eget Liv havde faaet Bekræftelse paa. Men dette var ikke sket, uden at han havde maattet gaa den Vej, som alene fører frem til en saadan Vished, den Vej, som Jacob Appel i sin Tale ved la Cours Jordefærd mindede om ved at fremdrage de Ord: »De, som med Taarer saa, Med Frydesang skal høste«. »I disse Verslinjer«, sagde Appel, »fortælles kort, men træffende Poul la Cours Historie, hans Liv og Gerning her i Askov.« Og man kunde maaske tilføje, at disse Linier i det hele taget karakteriserer la Cours Liv som det kristne Menneskeliv overhovedet. Et Menneske bliver ikke til den Velsignelse, som la Cour blev, uden han har grædt meget, uden at han Gang paa Gang har gennemlevet den Ydmygelse og den Fornylelse, som netop Graaden er det ydre Tegn paa. Der er dem, som har følt sig ilde berørte ved, at la Cour stundom i sine Foredrag ligefrem kunde græde. Jeg har i Grunden aldrig lagt Mærke til det. Men vel har jeg mange Gange iagttaget, at der i hans Stemme har

været den Klang af Inderlighed, som kun de raader over, der har set Smerten og Døden under Øjne og har kæmpet sig igennem.

Denne Kamp er for den Kristne væsentlig en Bønnens Kamp, og det kan med Sandhed siges om la Cour, at han var en bedende Mand. Meget af dette er naturligvis Lønkammerets Hemmelighed. Men at det var saaledes, dertil kan man dog nok slutte sig dels af la Cours Udtalelser om Bønnen, dels af den Inderlighed, hvormed han bad, hvor der ogsaa var andre til Stede.

La Cour havde en stærk Tro paa Bønnens Magt. Jeg husker, hvordan han i et Foredrag om Bønnen i Bethesda opstillede et Tilfælde, hvor mange vel vilde mene, at det var forgæves at bede. Han tænkte sig et Menneske, der stod med et Brev i Haanden, som bragte ham Bud om, hvordan det var gaaet med en livsfarlig Operation, som en af hans kæreste var blevet underkastet. Kunde dette Menneske, skønt han vidste, at det, der bestemte over Liv og Død, allerede var forefaldet, kaste sig ned paa Knæ og bede om dens Liv, som han elskede? La Cour mente Ja; thi Gud, som forud ser alt, han kunde ogsaa i sine Beslutninger tage Hensyn til den Bøn, som først blev opsendt til ham, efter at Begivenheden havde fundet Sted.

Det vil allerede heraf fremgaa, at la Cour ikke ønskede, at der paa Forhaand skulde sættes Grænser for, hvad Mennesker kunde og maatte bede om. Ellers kunde let Bønnens Umiddelbarhed gaa tabt. Han siger i det tidligere omtalte Foredrag i Aarhus: »Herren har selv sagt, at *hvad som helst* vi beder om i *hans Navn*, vil Faderen give os. Der er nu dem, der mener, at Ordet »hvad som helst« er begrænset af Ordet »i Jesu Navn«; thi vi kan ikke i Jesu Navn bede om alt muligt. Jeg for mit Vedkommende tror ikke, at vi af

andre skal lade os sætte nogen som helst Begrænsning for, hvad vi maa bede Faderen om. Den, der i Sandhed gaar til Faderen i Jesu Navn — og i dette alene kan vi gaa til »Faderen« — skal ikke have forud givne Grænser eller Hindringer imellem sit eget Hjærte og Faderhjærtet, men skal nok, naar han hviler der i Jesu Navn, af Helligaanden faa Vejledning i, hvad og hvorledes han kan bede.«

Men bedre end af saadanne Udtalelser kunde man danne sig et Begreb om la Cour som Bønnens Mand ved at være til Stede, hvor han ledede Bønnen. Det var saaledes Tilfældet i Valgmenighedskirken i Askov. Da Valgmenigheden blev dannet i 1899, var det la Cour, der gik i Spidsen, baade fordi han mente, at det vilde være til Gavn for Beboerne, og fordi han vilde hjælpe de mange unge til større Forbindelse med Menigheden. La Cour blev Valgmenighedens første Formand, en Stilling, som han bevarede til sin Død. Men han tjente ogsaa Menigheden ved hver Søndag at bede Indgangs- og Slutningsbønnen ved Gudstjenesten. Der var en forunderlig Andagt i Kirken, naar la Cour paa sin troværdige og inderlige Maade fremsagde de kendte Ord, saa at der kom nyt Liv i dem.

Men et endnu stærkere Vidnesbyrd om la Cour som Bønnens Mand vil vi, der en Tid af vort Liv har haft den Lykke at leve i hans Hjem, kunne aflægge. Den daglige Morgenandagt hørte med til Husets Orden, om end det laa langt fra la Cour at ville tvinge nogen af sine Husfæller til at deltage i den. Men af denne Morgenandagt var det dog nok la Cours Bøn, der gjorde det stærkeste Indtryk. Og hvis jeg maa have Lov at allægge et rent personligt Vidnesbyrd, vil jeg sige, at af alt, jeg har oplevet, har intet i den Grad for mig vidnet om Kristendommens Sandhed som disse Morgenstunder paa Askovhus. Hvis det var Løgn, hvad

denne Mand byggede sit Liv paa, hvor skulde jeg da finde Sandheden?

Og saa kan vi dog maaske gaa endnu dybere ned. La Cour var ikke blot Bønnens, han var ogsaa Takkens Mand. Og jeg tror, man kan sige, at det er særegnende netop for de mest udviklede Kristne, at de frem for alt trænger til at takke. Da la Cours ældste Søn skulde bringe sin Fader det sidste Farvel den Aften, da Kisten førtes bort fra Askovhus, berørte han ogsaa dette: Han udtalte bl. a.: »Fa'r havde mange Steder Ærinde, og han kom til at øve en stor og fredelig Gerning; thi Fa'r arbejdede paa en saadan Maade, at hvad han fik udrettet, blev til Velsignelse. Han arbejdede som den tjenende ogsaa for Gud. Og Fa'r var en Takkens Mand. At takke baade i lyse og tunge Tider, det lærte han ogsaa os.«

Det var maaske ogsaa Takken nok saa meget som den egentlige Bøn, der var det fremtrædende ved la Cours Morgenandagt. Men naar jeg nu skulde søge at fastholde ham i et enkelt Billede og i en enkelt Situation, saa vil jeg tænke paa ham ved Middagsbordet, naar han i Kredsen af sine kære udtalte: »Vor Gud og Fader, Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Navn«! Det var den korte Bordbøn, i hvilken han lagde hele sin Sjæls Varme ind.

Og naar jeg altsaa skal søge efter det dybeste i la Cours Personlighed, det, hvorved han har kunnet øve en saa velsignelsesrig Indflydelse paa mange, saa kan jeg ikke naa dybere ind end til dette: han levede i Tak til Gud for alle Ting, men først og fremmest for Frelsen ved Jesus Kristus. Thi denne Tak er det eneste af alt, hvad vi Mennesker kan frembringe, som aldrig skal ophøre. Vi kan holde op at bede. Men Takken skal vare evig.

VIII. Død og Eftermæle.

DEN 2. Juni 1907 fejrede la Cour Sølvbryllup med sin anden Hustru. Med hele sin udadvendte Virksomhed var la Cour dog i høj Grad en Hjemmets Mand. Kun i Forholdet over for Hustruen og Børnene kom hans stærke Trang til at give og modtage Kærlighed helt til sin Ret. Sølvbryllupsdagen blev da ogsaa en smuk og harmonisk Fest. I Hjemmet, hvor de fleste af Ægtefællernes Søskende og en Del andre var til Stede, fremdroges ikke blot Minderne fra de tos lykkelige Samliv gennem 25 Aar, men ogsaa la Cours Barndomshjem og hans Slægts Mindedage traadte frem i de Sange, der blev afsunget.

Efter Festen i Hjemmet blev der ved en lille Festlighed i Skolens Gymnastiksal Lejlighed for en større Kreds til at hilse paa Sølvbrudeparret. Baade i de Taler, som der holdtes, og ved de mange Breve og Telegrammer, der indløb fra nær og fjern, aflagdes der Vidnesbyrd om, hvor stor en Vennekreds Poul la Cour og hans Hustru havde faaet. La Cour selv straaledede af Glæde over sin huslige Lykke; paa et Billede, som blev udsendt med Tak for Deltagelsen, ser man ham som den glade og taknemmelige Ægtemand.

I Sommerferien foretog la Cour og hans Hustru med et Par af Børnene en Rejse til Schweiz og Norditalien.

Han havde været en Del svækket af sit Arbejde, bl. a. de Rejser, som Møderne i Elektricitetskommissionen medførte, men vendte nu styrket hjem fra Turen Syd paa.

Men den følgende Vinter sled atter stærkt paa ham, saa at Eleverne paa Højskolen undertiden kunde finde, at hans vante Klarhed og Kraft svigtede. Inden for Lærerkredsen betød han dog netop i denne Vinter saa umaadelig meget som et Samlingspunkt. En Gang om Maaneden samlede han i sit Hjem alle Lærerne. Disse hyggelige Sammenkomster betød meget i en By som Askov med saa megen Travlhed. Men Deltagerne vil dog særlig mindes een Aften. Det var den Aften, da Schrøder døde. Det traf sig saaledes, at den maa- nedlige Sammenkomst netop faldt paa den Dag. Nede paa Skolen var Schrøders Nærmeste samlede ved hans Dødsleje. Samtidig var de fleste af Lærerne hos la Cours paa Askovhus. Ud paa Aftenen blev jeg som den yngste af Lærerne sendt ned for at høre, hvorledes det stod til. En af Schrøders Sønner sagde mig, at det var paa det sidste. Med denne Besked kom jeg tilbage til Askovhus. La Cour samlede os da til Bøn, og med hele den Inderlighed og Hjertevarme, som netop han raadede over, bad han for sin gamle Ven og Arbejds- fælle og for os alle.

Faa Dage derefter, d. 14. Febr. 1908, talte la Cour ved Schrøders Jordefærd. Maaske var det betegnende for ham, der selv var en Takkens Mand, at han baade i Begyndelsen og i Slutningen af sin Tale mindede om, hvad Schrøder havde sagt om Betydningen af at takke. Efter at have fremdraget det paa een Gang tæt- sluttede og vidtrækkende hos Schrøder, sluttede han med at udtale: »Men han sagde, at naar man standsede paa sin Vej, skulde man sige Tak for det tilbagelagte;

og naar det var den bedste Forberedelse til at komme videre, saa var det vel, fordi Sjælens Møde med sin Gud, saaledes som det kan opleves i en Takkebøn, er den største af alle Aandsvirkeligheder. Selv trængte han til daglig at opleve dette Møde, og af alle hans mange gode Raad er der næppe noget, der er større og bedre end dette. Maatte rigtig mange nemme det og erfare dets Rigdom, og lad os da først i Dag af Hjertets Dyb sige: »Gud ske Lov og Tak for, hvad du ved denne Mand gav os, vort Folk og vor Kirke! Tak!«

Det var for øvrigt ikke den eneste Gang i denne Vinter, at la Cour kom til at staa som Tolk for vore Følelser ved en Ligbaare. Schrøder døde ret pludselig; men endnu brattere døde en ung Nordmand, der paa Højskolen havde holdt Foredrag om den norske Salpeterindustri, ovre paa Ladelund. For at vise denne Mand, der var død saa langt fra sit Fædreland, den sidste Ære drog en stor Del af Askov Højskoles Lærere og Elever en Aften først i April over til Ladelund. Der talte la Cour, og da Vognen med Kisten satte sig i Bevægelse for at køre til Brørup Station, istemte han med høj Røst en Salme. Lidet anede vi da, at vi inden Maanedens Udgang skulde synge ved la Cours Kiste.

Endnu paa sin 62aarige Fødselsdag, den 13. April, var la Cour rask og frisk. Jeg husker ham endnu saa tydelig, da han kvik og spændstig som altid kom ilende over Skolegaarden, og jeg standsede ham for at ønske ham til Lykke. Om Aftenen var der Menighedsmøde paa Askovhus. De første Paaskedage bad han som sædvanlig i Kordøren.

Men Paaskelørdag blev han angrebet af en heftig Influenza. Han havde været i Kolding og var blevet

gennemblødt, og da han kom hjem, satte han sig til at arbejde ovre paa Møllen uden at skifte Tøj. Feberen tog straks voldsomt fat, og han henlaa største Delen af Tiden i Vildelse. Sidste Gang, jeg mærkede noget til Poul la Cour, var, da jeg 2. Paaskedag hørte ham, den ellers saa stilfærdige og beskedne, raabe vildt op inde i Sygeværelset. Han havde oftere haft heftig Feber, og i Begyndelsen var vi ikke særlig ængstelige, men da vi om Onsdagen fik at vide, at der havde udviklet sig en Lungebetændelse, forstod vi, at det gjaldt Liv og Død.

Fredag den 24. April om Eftermiddagen drog der et kort, men heftigt Tordenvejr hen over Askov. Mens det stod paa, laa Poul la Cour i Dødskampen. Da jeg Kl. 5 kom ud fra et Foredrag paa Skolen, fik jeg det tunge Budskab: la Cour er død.

Jeg har ikke før eller senere oplevet en saa dyb Sorg som den, der den Dag lagde sig over Askov, over Beboerne ikke mindre end over Lærere og Elever. Han, der havde hjulpet mange af os til at faa hvælvet en højere og renere Himmel over vort Liv, han var nu ikke mere blandt os, og det var, som om der blev lavere til Himmelen, som om Luften blev mere trykkende og Pladsen mere trang. Vi Lærere syntes ikke, vi længere formaaede at holde Skole. Vinterskolen skulde have været sluttet om Mandagen; men nu kom Eleverne til at rejse allerede om Lørdagen.

Og den Sorg, som havde ramt os i Askov, bredte sig ud til vide Kredse i vort Land, ja, i hele Norden. Det var, som Andersen-Nexø skrev i »Politiken«: »Den græd ej for Guld, som aldrig Guld aatte! Derfor kunde man derinde (d. v. s. i København) køre roligt videre, mens hver Mand herude maatte standse

og se sig tilbage, da Posten kom cyklende langs Landets Veje med Budskabet om, at nu var den Aand gaaet bort, der — maaske mere end nogen anden — havde aabnet Bondens Sans for Verdens Grænseløshed udfølgelig og Livets uendelige Rigdom indad i ham selv.«

Onsdag den 29. April ved Solnedgangstid samledes vi, en stor Skare af la Cours Slægt og Venner, oppe ved Askovhus for at føre la Cours Kiste fra det Hjem, han elskede, til den Kirke, som han mere end nogen anden havde sørget for at faa rejst, og som han havde fyldt med Andagt. Ved den Lejlighed bragte den afdødes ældste Søn Faderen det sidste Farvel, og i Kirken blev der sunget et Par Salmer og bedt en Bøn.

Næste Dag stævnede man sammen fra nær og fjern til Begravelsen. Det blev en bevæget, men opbyggelig Dag. I Kirken talte Jacob Appel, la Cours Svoger Pastor Birkedal-Barfod, Holger Begtrup og Pastor Helweg. Den sidste gav et smukt Udtryk for, hvad la Cour havde betydet for den nærmeste Kreds i Askov: »Velsignet af Gud, varmet af Guds Naades Varme stod han lysende iblandt os. Hvor har det ikke lyst om os, store og smaa, fra ham! . . . Der er en Sol blevet slukket iblandt os. Men det, som lyste i ham, den Guds velsignede, slukkes aldrig. Vi kan jo slet ikke forstaa, at vi ikke skal se ham mere. Han fyldte iblandt os, ikke blot som Videnskabsmand og som Skolemand, men fyldte sin store Plads som Guds barnet i Guds Menighedskreds.« *)

Ved et Fællesmaaltid senere paa Dagen blev der Lejlighed ikke blot for en Del af la Cours gamle Elever og hans Venner, men ogsaa for Repræsentanter fra de forskellige Virksomheder, som han havde staaet i, til at udtale sig om la Cours Betydning og bringe deres Tak.

*) Talerne ved Begravelsen findes gengivet i »Askov Lærlinge« 1908.

Til de Mindeord, som den Dag lød i Askov, føjedes en talrig Mængde i Blade og Tidsskrifter. De kom ogsaa frem i vore Nabolande, Sverige og Norge, som la Cour havde omfattet med saa varm en Broderfølelse. »Aftonbladet« i Stockholm skrev bl. a.: »Når en kommende hæfdatecknare blickar tillbaka på våra dagars Danmark, kommer med al säkerhet Poul la Cours namn at nämnas bland dess främsta, långt efter det många andra, som nu stråla högt, längesedan hunnit förgätas.«

Men stærkest, smukkest og sandest træder la Cours Eftermæle frem i Bjørnsons Vers, som ogsaa staar paa la Cours Gravsten:

Opdagertanker, klare, høje,
Og lykkefager Kærlighed,
De mødtes i hans store Øje
Som Solskin i et Blomsterbed.

Blandt Bønderne han vilde blive,
Og der, hvor de var Stævne sat,
Han gav (og straalte ved at give)
Sin Lærdoms- og sin Hjerteskat.

La Cour har paa en gammel, revnet Møllesten, som var blevet anbragt uden om et Træ i Haven ved Askovhus, selv indhugget følgende Vers:

Mærk min Tale, hør mit Ord,
Hver, som skabtes til at virke!
Kald til Daad er Lykke stor,
Fuldbragt Dagværk skønnest Kirke.

Selv blev han, syntes vi, knækket før Tiden. Vi syntes, han maatte have kunnet virke længe endnu. Og dog vil vi ikke sige, at det Dagværk, han fik gjort, ikke var fuldbragt. La Cours Virken bar Helhedens

Præg, fordi han i en sjælden Grad var en helstøbt Personlighed. Og naar vi ser tilbage, bringer denne Personlighed hans ellers saa mangfoldige Gerning til at fremtræde som noget helt og fuldkomment. Men op over det altsammen hvælver der sig som en Kirke, hvis Spir peger mod ham, fra hvem al god og fuldkommen Gave kommer.

Even Marstrand.

Efterskrift.

Den foregaaende Afhandling gør ikke Fordring paa at være nogen endegyldig Skildring af Poul la Cours Liv og Gerning. Men paa den anden Side mente jeg, at Tidspunktet var kommet til i det mindste i Hovedtræk at skildre dette rige Menneskeliv. Hovedsagen i Fremstillingen er Forsøget paa at karakterisere la Cour, som han stod i sin Manddoms-gerning. Men jeg har dertil gerne villet føje de vigtigste Begivenheder i hans tidligere Liv.

Foruden trykte Kilder og det, som jeg selv ved Lejlighed har hørt af la Cour, har ogsaa mundtlige Meddelelser været mig til stor Nytte, og navnlig maa jeg takke la Cours Enke, Fru Christine la Cour, og hans Søster, Frk. Jenny la Cour, for mange værdifulde Oplysninger. Jeg har jævnlig benyttet Citater for at faa en saa alsidig Bedømmelse som muligt af la Cours Virksomhed og Person; at jeg har kunnet gøre det uden alt for vidtløftige Biblioteksstudier, skylder jeg Poul Bjerge, der med sædvanlig Omhu havde sørget for at samle de vigtigste Bladudtalelser ved la Cours Død paa en let tilgængelig Maade. For denne og anden Hjælp ved Udarbejdelsen af Afhandlingen bringer jeg herved min Tak.

Det er mit Haab, at jeg i al Fald har ydet et Bidrag til at fastholde Mindet om den Mand, som jeg har Lov til at kalde, trods al Forskel i Alder og paa anden Maade, ikke blot min bedste Lærer, men ogsaa min bedste Ven, fordi jeg ikke skylder nogen anden saa meget som Poul la Cour.

Samtidig benytter jeg Lejligheden til ogsaa her i »Askov Lærlinge« at rette en varm Tak til de mange, jeg er kommet i Berøring med under min femaarige Virksomhed som Lærer ved Askov Højskole, og særlig retter jeg denne Tak til Fru Appel, som i de sidste Aar med saa stor Dygtighed og Kærlighed har ledet Arbejdet der. Gid der fremdeles maa udgaa meget Lys og Varme fra Askov til Gavn for vort Land og til Guds Ære!

Even Marstrand.

FRA MAJ 1911 TIL MAJ 1912

VED

INGEBORG APPEL

f. SCHRØDER

ATTER er et godt og lyst Skoleaar henrundet. Tryghed og Glæde har været til Huse baade Sommer og Vinter; dette skyldes jo menneskelig talt det gode Sammenhold mellem Lærerne og de flinke Elever, vi har haft i det forløbne Aar.

Det kan maaske være paa sin Plads at nævne de Lærere, der i 1911—12 har virket ved Skolen. Følgende er i Virksomhed hele Aaret:

Skolens ældste Lærer, *H. Nutzhorn*, cand. theol. Lærer fra Askovs Begyndelse, og før den Tid fra 1862—64 Lærer paa Rødding Højskole. — Nutzhorn underviser i Sang.

Poul Bjerge. Lærer siden 1883. Geografi. Skolens Bibliotekar og Regnskabsfører.

Ingeborg Appel, f. Schrøder. Gymnastikdirektør. Lærerinde siden 1889. Forstander siden Juli 1910. Gymnastik og Sundhedslære paa den kvindelige Afdeling.

Anna la Cour. Lærerinde siden 1894. Regning og Haandarbejde.

M. Kristensen, Dr. phil. Lærer siden 1895. Dansk, nordisk Literatur, Sproghistorie, Verdensliteratur, Engelsk og Tysk.

A. Helweg, Valgmenighedspræst. Lærer siden 1899. Kunsthistorie, kirkelige Foredrag, Dansk og Sang.

H. Axelsen-Drejer, cand. theol. Lærer siden 1900. Verdenshistorie, Verdenslitteratur, Dansk og Tysk.

S. Fenger, cand. theol. Lærer siden 1900. Nordens Historie, Religionshistorie, Dansk, Svensk, Engelsk og Sang.

E. Marstrand, cand. theol. & polit. Lærer siden 1907. Samfundslære, Dansk, Regning, Engelsk.

J. Th. Arnfred, cand. polyt. Lærer siden 1909. Fysik, Matematik, Regning.

J. Rosenkjær, mag. scient. Lærer fra 1911. Kemi, Geologi, Udviklingslære, Dansk, Matematik, Regning, Engelsk.

I Virksomhed om Vinteren er desuden:

Jenny la Cour. Lærerinde fra 1882. Haandarbejde.

Jørgen Kirkebjerg. Lærer fra 1887. Gymnastik og Tegning paa mandlig Afdeling.

Folmer Teilmann, Læge. Lærer siden 1908. Sundhedslære paa mandlig Afdeling.

J. Liengaard, Seminarist. Lærer siden 1909. Zoologi.

Karen Arnfred, f. Helweg. Lærerinde siden 1911. Dansk, Engelsk.

I Virksomhed alene om Sommeren var følgende Lærerinder:

Marie Steffensen, der har undervist her ved 11 Sommer-skoler. Kjolesyning.

Tove Høgsbro. Lærerinde siden 1910. Tegning, Dansk, fint Haandarbejde.

Kirsten Axelsen-Drejer, f. Buhl. Linnedsyning.

Ida Fenger, f. Hansen. Kjolesyning.

Kirstine Kristensen. Linnedsyning.

Elisabeth Schrøder. Sweitzersyning.

I Sommerens Løb havde vi Besøg af følgende Gæster,

der førte Ordet her: Konsejlspræsident Kl. Berntsen, Forfatter Hakon Løken fra Norge, Pastor Knud Balle, Grønland, og Redaktør Bertel Jensen, Aarhus, ligesom Kultusminister J. Appel holdt flere Foredrag.

Ved Elevmødet 18. Juni blev det bestemt forsøgsvis at henlægge Elevmødet til Dagen før Efteraarsmødet. Dette Forsøg er udført i 1912 og var til Glæde for mange gamle Elever, der blev og deltog i Efteraarsmødet.

Af større Sammenkomster havde vi en af temmelig privat Karakter, men da Skolens Elever deltog i den, kan det maaske alligevel være paa sin Plads at omtale den her. Det var den 27. Juni 100 Aar siden, min Mormoder, Oberstinde Fru Charlotte Wagner, f. Manthey, fødtes. I den Anledning afslørede der i Skolens Have en lille Mindesten for hende. Stenen er fundet i selve Haven for 20 Aar siden, og de øverste Tal blev indhugget i den til Minde om Bedstemoders 80 Aars Dag, da Slægten var samlet om hende. Da hun i 1897 lukkede sine Øjne, fik Moder Keramikeren Karl Schrøder til at gøre Udkast til Stenens Ornamentering; men paa Grund af Moders Sygdom kom Sagen ikke videre. — I Vinteren 1911 kom Tegningen atter frem, og Stenhugger Thorvald Rasch, der var Elev paa Skolen, udførte Stenhuggerarbejdet. Ved Afsløringen holdt jeg nedenstaaende Tale, og siden var der Fællesmaaltid i Gymnastiksalen:

»Højtiden voxer med Dagen« staar der i en af vore Søndagssalmer. Disse Ord har tonet i min Sjæl i de sidste Dage, medens jeg har haft travlt med at berede den Fest, vi i hele Slægten har længtes efter. — Nu er 20 Aar henrundne, siden vi sidst samledes til Glædesfest om gamle Bedstemoder. Det har for mig staaet som en næsten uopnaelig Lykke at faa Slægten

samlet igen nu 20 Aar derefter — og dog skulde det lykkes at samle de fleste, derfor er Hjærtet fyldt med Tak i Dag!

Naar jeg tænker tilbage paa de Aar, jeg har levet sammen med Bedstemoder, ja saa voxede »Højtiden« for mig med Dagene, jeg fik Lov til at dele med hende, de voxede i Rigdom og Indhold.

Mindestenen for Charlotte Wagner.

Charlotte Wagner.

Mine første Barndomsminder om Bedstemoder er egentlig træffende udtrykt i den lille kønne Sang af H. C. Andersen:

Slig en Bedstemor som min
findes ej, hvordan er din?
Har du ingen? det var ilde?
Aa hvor det var ilde!

Hun fortæller Æventyr,
snart om Trold og Skovens Dyr,
snart om Konger og Prinsesser,
Konger og Prinsesser.

Hun kan synge Salmever,
tælle lige til Halvfjers,
og saa slig som hun kan strikke,
slig som hun kan strikke.

Haanden ryster, Traaden gaar,
Strømpen var kun kort i Gaar,
fældes snart i Taaen sammen,
snart i Taaen sammen.

Og saa hørte een Ting til sammen med Bedstemoder: Smaa Børn! Naar hun kom, var det jo i Begyndelsen altid for at passe Slægtens yngste.

Aarene gik, og det var ikke længere Æventyret om »det lille Lam« eller »Huset, som Hans har bygget«, men Bedstemoders eget Livs-Æventyr og Slægtens Levnedsløb, hun nu fortalte om. Hun fortalte saa levende, at vi kendte baade Oldefar og Oldemor, Onkel Stage og Tante Hanne, P. A. Fenger og Tante Augusta, hvis Sølvbryllupssang: »Det er saa yndigt at følges ad« med Weyses Melodi (komponeret til Oldeforældrenes Sølvbryllup) blev Slægtens Bryllupssang. Vi elskede dem alle, men først og sidst elskede vi Bedstemoder — skønt hun fortalte saa ydmygt om sig selv —, denne vidunderlige Kvinde, der, ung, stærk og modig, fulgte sin Ven helt over til Rendsborg, en Rejse, der

i hine Tider maatte betragtes som en Rejse til fjerne Lande. — Vi følte med Bedstemoder, at: »Modersmaal er vort Hjærtesprog, kun løs er al fremmed Tale«. Det var svært for hende ikke at kunne tale paa Modersmaalet med sin Omgangskreds. Vi begreb næsten ikke, at Bedstemoder, der var saa gennemdansk, kunde tale Tysk med Tante Caroline, naar hun besøgte os.

Da Moder til Bedstemoders 70 Aars Fødselsdag skrev: »Til hende vi bragte vor Barnesorg hen — hun var vor Ungdoms den bedste Ven« — da tænkte jeg ved mig selv: Nej, hun kan dog ikke have været bedre til at tage mod sine Børns Sorger, end hun er til at tage mod Børnebørnenes.

Men Beundringen for Bedstemoder steg og steg hos mig, jo bedre jeg forstod, hvad hun havde lidt og mistet, hvorledes hun, gennem den dybeste jordiske Sorg, havde erfaret, at Jesus Kristus er kommet for at rejse det brudte Rør. Hun kunde vidne for os om Herren, der er Enkens Trøst og de faderløses Fader — og derfor voxede jeg til at *forstaa*, at Mo'r bad *hende* bære de smaa Børn frem til Daaben, hun, der ved Guds Naades Magt havde faaet Kraft til *ene* at føre sine Børn fremad og opad.

Jeg erfarede, da jeg begyndte at faa min lille Ger-ning paa Skolen, hvad jeg saa ofte havde hørt Lærerne sige, at »Bedstemoder« var herlig at ty til, naar det gjaldt om Raad. Hun forstod Ungdommen som faa. Hun elskede Ungdommen!

Men hun forstod ogsaa, hvor stort det Ansvar er, der følger med, naar man vil føre Ordet for de unge og hjælpe dem fremad.

Bedstemoder havde Evnen til at vække Ansvarsfølelsen overfor Opgaven paa Skolen. Hun delte Skolens Glæder og Sorger med os. Ikke for intet kaldte

Nordmanden O. Arvesen hende for »Højskolernes Bedstemoder«!

Ja, *Højtiden voxede med Dagene!* Højest staar Dagen for mig, da Oldemoder, paa vor 4 Aars Bryllupsdag, bar vort ældste Barn over Daaben, den Dag glemmer sikkert ingen, der var med. — Bedstemoder sagde til mig, da jeg lagde den lille Pige i hendes Arme: »Du er næsten for god ved mig!«, men jeg forstod, det var Gud, der var god, at han havde bevaret »Oldebedste« aandsfrisk, saa hun kunde lægge sit Barnebarnsbarn i Vorherres Favn.

Ja Højtidsdagene var mange, fordi det altid var Fest at samles med Bedstemoder, Glæden og Tonen blev ren, hvor hun var til Huse.

Saa kom den sidste trange Tid, da Dødsskyggerne vilde magtstjæle Bedstemoders Frimodighed. Men Gud ske Lov og Tak, hun vandt Guds Fred tilbage, inden hun lukkede sine Øjne Langfredag 1897.

At hun sov ind *Langfredag* var, især for Mor, ligesom en Forvisning om, at hun var gaaet ind til Opstandelsens Morgen, og det bar over Sorg og Savn. Og da Mor lavede Indskriften til Stenen, satte hun *ikke* Dødsdato, men Ordet *Langfredag*.

Naar jeg nu løfter Skolens ældste Flag fra den kære gamles Mindesten, vil De se 3 symbolske Figurer, som min Fætter Karl Schrøder, der har givet den smukke Tegning, sikkert har faaet Tanken om ved at samtale med Mor! — Øverst den lille Sangfugl, der svinger sig op mod Sky. — Dermed er der sikkert tænkt paa den Salmetone, Bedstemoder lærte at elske under Grundtvigs Prædikestol, og som bragte Fred til det den Gang syge Sind.

Og saa »Margariten«, som vi altid pyntede os med paa Margrethe Sofie Charlotte Wagners Fødselsdag, den rene, hvide Blomst, der samler Bladene i Krans,

som Bedstemoder samlede Slægten om sin Lænestol. Og endelig Englevingerne. — Ja, med dem har Mor tænkt paa Verslinjerne: »Englevinger paa vor Grav for den brudte Vandringsstav, Palmefugl for Askekrukke, Frydesang for hule Sukke«.

Ja, Højtiden voxer med Dagen for Guds Børn. — Saa løfter vi Korsbanneret med Tak til Karl, der forstod og saa smukt gav Form til Moders Tanke, med Tak til Thorvald Rasch, der huggede Stenen med Glæde. — Jeg løfter det i det Haab, at den lille Sten maa vidne for Slægter mange om den stærke Dannekvinde, der var saa uendelig meget for det første Hjem paa Askov Højskole. Gud velsigne Bedstemoders Minde iblandt os!

Ved Sommerskolens Slutning maatte vi tage Afsked med Tove Høgsbro, der forlod os, fordi hun havde faaet en Virksomhed paa den kongelige Porcellænsfabrik i København. Vi har Grund til at sige hende Tak for det udmærkede Arbejde, hun har udført som Lærerinde her paa Skolen.

Først i August holdt Lærer ved Skolen, cand. polyt. Arnfred Bryllup med Frk. Karen Helweg, der i den følgende Vinter hjalp med Undervisningen i Engelsk og Dansk.

6. August fejredes i Skibelund, ved en smuk Fest, Pastor emeritus, Dr. phil. H. F. Feilbergs 80 Aars Fødselsdag. Da min Mand og jeg var rejst til Færøerne, kunde jeg desværre ikke personlig bringe Skolens højt- agtede Tilsynsmand dens varme Tak for hans utræt- tede, aldrig svækkede Interesse for Virksomheden her og udmærkede Hjælp, naar det tiltrænges. Jeg med- deler her, hvad Højskolebladet skrev om Festen:

Festen i Skibelund for Dr. H. F. Feilberg.

Dr. phil., Pastor emer. H. F. Feilberg var paa sin 80-aarige Fødselsdag 6. August indbudt til et Festmaaltid i Pavillonon i Skibelund. Omkring ved 100 af den nærmeste Vennekreds havde givet Møde; men forskellige Ting, bl. a. en stor Mængde Telegrammer fra nær og fjern, tydede paa, at mange flere gerne vilde have været med.

Det blev en stor Fest for den gamle Præst, Forsker og Videnskabsmand. Fra alle Sider kappedes man om at hylde ham i Tale og Sang. Man fik et stærkt Indtryk af, at Dr. Feilberg er skattet viden om og — for at sige, som der stod i en af de mange til Festen skrevne Sange — »kendt til Verdens Ende«, ikke blot i de lærdes Kredse, men ogsaa afholdt af den jævne Mand, der kommer i Berøring med ham.

Herredsfoged *Frost*, Holsted, meddelte, at Dr. Feilberg i Dagens Anledning havde faaet tildelt Dannebrogsmændenes Hæderstegn, og udbragte Kongens Skaal.

Dr. phil. *Marius Kristensen*, der var den ledende ved Festen, begyndte Talernes Række. Dr. Feilberg skulde i Dag hyldes ikke alene som den betydelige Videnskabsmand, han var, men mest for hans Arbejde paa at uddybe Forstaaelsen mellem de forskellige Folkelag herhjemme. Til Trods for, at hans Arbejde strækker sig langt ud over Danmarks Grænser, har han altid virket saa bestemt paa hjemlig Grund. Han er en ægte Jyde (skønt han er født i Frederiksborg!), men Verdensborger som faa i Landet.

Vi ønsker ham en lang Arbejdsdag endnu!

Docent *Axel Orlík*, København, bragte i kønne og hjertelige Ord en Hilsen og Tak fra Nordens Forskere: Tak fordi Du gennem Dit ihærdige og omhyggelige Arbejde og Din Forstaaelse af Almuefolkets Tankesæt har lagt et Grundlag for Fremtidens Forskning i lange

Tider! Tak for det Lærdomshjem, Du har skabt i Askov, og som altid er saa let tilgængeligt! Vi bringer til dette Hjem en Gave (»Festskrift til Dr. H. F. Feilberg fra nordiske Sprog- og Folkemindeforskere«, et Værk paa 700 Sider) og ønsker, at Solen maa lyse over Dine Oldingear.

Dr. Olrik takkede personligt sin gamle Ven og medbragte som Gave endnu et mindre Festskrift fra en snævrere Kreds af nordiske lærde.

Lambert Hansen var sendt af Menigheden i Darum for at vise, at man endnu, trods 20 Aars Adskillelse, huskede den kære, vennesele Præstemand, som Feilberg havde været. Mange havde sendt Hilsen med og bedt Taleren fremsætte Ønsket om, at Vennerne i Darum endnu engang maatte faa Lov til at se deres gamle Præst bestige Præstestolen der.

Poul Bjerge bragte Hilsen og Tak fra fhv. Forstander Jacob Appel og nuværende Forstander, Fru Ingeborg Appel, der desværre var forhindrede i at komme til Stede. Feilberg har haft stor Betydning for Askov Højskole. Han har gennem en Snes Aar ved sin Omgang med de yngre Lærere paavirket dem, saa deres Sjæls Agre er grønnedes, og det samme gælder for mange af Skolens Elevers Vedkommende. Han har altid været til Tjeneste med sin værdifulde Hjælp ved at overtage vore Timer under Sygdom og andre Vanskeligheder. Han har delt vore Glæder og Sorger, er altid en god Gæst og en medfølelse Deltager. Feilberg var ikke mindst en god Hjælper, da Fru Schrøder, Ludvig Schrøder og la Cour gik bort. Taleren fremhævede Hædersgæsten som en rigtig Folkelærer og bragte ham Askov Højskoles bedste og varmeste Tak.

Fra svensk Side skulde Prof. *J. A. Lundell*, Upsala, have talt, men han var bleven forhindret.

Adjunkt *Refsdahl*, Kristiania, var Repræsentant for

Dr. phil. H. F. Feilberg.

Norsk Bygdemaalslag og viste gennem en kort og vel-formet Tale, at man ogsaa i Norge værdsatte Dr. Feilberg. Det norske Folks Forskning af sig selv vilde have været ringe uden Feilberg. Hans Arbejde er naaet vidt ud, men hvad han hentede ude, gav han de fremmede igen i Form af Hjælp til Forstaaelse af sig selv.

Tak for Din folkelige Lærdom! Naar vi hylder Dig, bringer vi derigennem en Hilsen og Hyldest til dansk Videnskab og Forskning.

Skolebestyrer *Feilberg*, København, takkede sin Fader paa 2. og 3. Slægtleds Vegne, fordi han altid havde været lydhør overfor alt, hvad der rørte sig i dem, der stod ham nær.

Feilbergs Svoger, *H. Nutzhorn*, talte om nogle af de Minder, som han mente maatte melde sig for hans gamle Ven paa denne Højtidsdag, og mindedes især sin ældste Søster, der havde været Feilbergs Hustru.

Feilbergs Broder, Inspektør *Feilberg*, Helsingør, stod personlig i stor Taknemlighedsgæld til sin Broder og fremhævede som nogle af hans lykkeligste Egenskaber Initiativets og Fuldendelsens Evner.

Dr. *H. F. Feilberg* takkede bevæget for alt, hvad der var mødt ham paa denne Dag. Jeg er af Guds Naade det, jeg er. Islætten i alt, hvad Livet bragte, er Naade fra Gud. Næst Gud, som havde ordnet og styret alt for ham, var han i Dag taknemlig mod alle dem, han havde nydt godt af, lige fra hans første Dage til nu, da hans Hjem var blevet i Askov, hvor man bor saa trygt i Ly af Højskolen og saa stærkt mærker Fællesfølelsen.

Tak til alle for Festen i Dag! —

Festen, der var begyndt ved 5^{1/2}-Tiden, sluttede saa tidligt, at Deltagerne, inden de skiltes, i det herlige Sommergejr kunde komme en Tur rundt i det minderige Skibelund.

Ved vort Efteraarsmøde førte foruden Skolens Lærere Højskoleforstanderne H. Rosendal og Alfred Poulsen, Fru Stampe-Feddersen, Pastor Falk-Rønne og min Mand Ordet. —

Kort efter Vinterskolens Aabning døde pludselig forhenværende Forstander Niels Pedersen paa Ladelund. Han har siden sin Ungdom staaet i stadig og levende Forbindelse med Askov Højskole. I Vinteren 1870—71 var han første Gang Elev paa Askov, et Ophold, der medførte, at han kom igen 4 Aar senere, og endelig fra Maj 1877 til 81 var han Lærer paa Skolen, de to første Aar styrede han tillige L. Schrøders lille Landejendom »Damhus«. — Forholdene har saaledes medført, at vi stadig gennem de mange Aar, siden han i 1879 oprettede Ladelund Landbrugsskole, har haft en livlig og god Forbindelse med denne Skole, og derfor er det ogsaa naturligt, at nærværende Aarsskrift bringer J. Appels Tale om Niels Pedersen. —

En Tid efter, at det bekendte Møde til Drøftelse af Højskolen i Soer var bleven afholdt i Odense, 2. Januar 1912, fik jeg et Brev fra Forstander Alfred Poulsen, der i sin Egenskab af Formand for Foreningen af Høj- og Landbrugsskoler ønskede, at Askov skulde afgive en Betænkning angaaende: »Ønskeligheden af Undervisningens Udvidelse og dennes Karakter med Hensyn til Fag, Lærerpersonele, Tilbygninger m. m.« Som Svar paa dette Brev har jeg paa Askov Højskoles Vegne indsendt følgende Betænkning:

Til Foreningen af Højskoler og Landbrugsskoler.

Foreningens Styrelse har ønsket fra Askov Højskole at modtage en Betænkning angaaende den i de senere Aar ved forskellige Lejligheder omtalte Udvidelse af Skolens Undervisning, idet Styrelsen hen-

viser til den Udtalelse, der blev vedtaget paa Mødet i Odense 2. Januar d. A., hvor Foreningens Medlemmer var samlet for at drøfte Spørgsmaalet om en Udvidelse af Folkehøjskolens Arbejde i sin Helhed.

Efter at Sagen har været forhandlet i Skolens Lærer- raad, skal jeg paa dettes Vegne fremsende følgende.

Der er nu gaaet en Menneskealder, siden den udvidede Folkehøjskole i 1878 traadte i Virksomhed, og Skolen har i dette Tidsrum, ikke mindst i de sidste 10 Aar, været i jævn og stadig Væxt. Elevantallet er voxet til det dobbelte, og Lærerkæfterne er blevet forøget nogenlunde i samme Forhold.

Herved er det formentlig paa bedste Maade godtgjort, at der er Trang til en udvidet Folkehøjskoleundervisning, tilrettelagt med det Maal for Øje at føre Eleverne fra de almindelige Højskoler videre.

Gennemgaar man Skolens Protokoller, vil man finde Elever fra Land og By, fra alle Samfundslag og med højst ulige Forberedelse; Elever fra danske Samfund uden for Riget og fra de øvrige nordiske Folk. Dette gælder for alle Skoleaarene ligefra 1878 til 1912, og det tyder paa, at det Anlæg, Skolen fik fra første Færd, og som ikke er ændret, men udviklet i Tidens Løb, har været det rigtige for en videregaaende dansk Folkehøjskole, thi ellers havde den næppe gennem sine Elever kunnet faa en stadig fyldigere Forbindelse med vort Folk og bevare og udvikle Forbindelsen med vore Landsmænd i fremmede Verdensdele, særlig med vore Landsmænd i Amerika.

Jeg nævner dette for strax at faa sagt, at naar Talen er om en Udvidelse af Skolens Undervisning, betyder det ikke noget i Retning af en Ændring af Skolens Grundplan eller Virkemaade.

Den udvidede Folkehøjskole arbejder mod samme Maal som de øvrige Folkehøjskoler: at hjælpe Eleverne, der jo er ude over Overgangsalderen, til personlig Udvikling og Dygtiggørelse ved at kalde dem til Virksomhed, sjæleligt og aandeligt, og at hjælpe dem til at kende og forstaa Slægtens og dermed deres egen historiske Stilling.

Grundplanen, som blev lagt for den udvidede Skole, var at søge at naa dette Maal ved at dygtiggøre Eleverne i Modersmaalets Brug, opøve dem i klar Tænkning gennem sproglig og matematisk Undervisning, give Kundskab til fremmede Sprog for de Elever, som ønsker dette, men først og sidst ved at give Eleverne en Oplysning gennem historisk Undervisning om vort eget Folks og de øvrige Folkeslags Liv og Kaar gennem Tiderne, om de Tanker og Følelser, der har bevæget Menneskene, om hvad de gennem Arbejde og Kamp naaede, om deres Forskning af Naturen og Betydningen heraf for den almindelige Tænkning, for Kultur og Samfundsudviklingen.

Denne Grundplan er saa rummelig, at man ikke let kommer udenfor dens Rammer. En Ændring i den maatte derfor nærmest gaa i Retning af en Begrænsning, hvorved det blev muligt at fremme Hensynet til en ren faglig Uddannelse gennem Undervisningen. Men Skolens Udvikling i de forløbne 34 Aar er ikke gaaet i en saadan Retning, tværtimod. Til helt ind i Halvfemserne havde Askov endnu paa sin Undervisningsplan nogle Timer, der ganske særlig henvendte sig til de unge Landmænd, men nu findes der udelukkende almindennende Fag paa Timeplanen, og den Trang, der gør sig gældende til en Udvidelse, kræver ikke, at Undervisningen skal omlægges med slige særlige Hensyn til enkelte Erhverv for Øje.

Men indenfor Grundplanens Rammer kan til de enkelte Tider forskellige Fag kræve særlig Plads og ny Lærerkraft. Hvad der i det nærmest foregaaende Tidsrum i fremragende Grad har særtregnet den almindelige Udvikling paa aandelige Omraader og været bestemmende for Erkendelsens og Forskningens Arbejdsmaader, bør paa en videregaaende, almindennende Skole for den voxne Ungdom have sine Talsmænd.

I 1907 offentliggjordes i Højskolens Aarsskrift »Nogle Bemærkninger om Undervisningsplanen for den udvidede Folkehøjskole«, som var tilstillet Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet sammen med en udførlig Redegørelse for Skolens økonomiske Forhold, og hvori der særlig nævntes tre Ting, som Skolen i de nærmeste Aar ønskede stærkere frem i Undervisningsplanen, nemlig

1. Oplysning om Forskningen paa den levende Naturs Omraade.
2. Oplysning om Samfundets Økonomi og Udvikling.
3. Oplysning om, hvad Forskningen paa den sammenlignende Religionsvidenskabs Omraade har til Brug for almindennende Oplysning.

Denne Udtalelse i Redegørelsen til Ministeriet fremkom lejlighedsvis og var et Udtryk for de Krav om Udvidelse, der var mest paatrængende. Skolen har i Aarene fra 1907 da ogsaa bragt disse Undervisnings-emner stærkere frem, men de økonomiske Forhold har ikke tilladt at øge Antallet af Lærere, saa hvad der er naaet, er kun at betragte som en Begyndelse. Men de Erfaringer, som er indhøstede, har i høj Grad styrket Ønsket om at faa, som det blev nævnt i Skrivelsen til Ministeriet, en Biolog, en Socialøkonom og en Religionshistoriker fast knyttet til Skolen.

Undervisningsplanen (som findes vedlagt) spænder

over to Vinterhalvaar, hvert paa seks Maaneder; Skolen har altsaa første og andet Aars Elever. Fælles for begge Aargange, altsaa for hele Skolen, er der daglig to Foredrag, medens den øvrige Undervisning meddeles i mindre Hold.

Foredragene falder i fem Foredragsrækker, hvoraf de tre behandler Nordens Historie, Verdens Historie, Literaturhistorie, Kirkehistorie og Kulturhistorie, medens de to Rækker omhandler Nuturforskning. Hver af disse Rækker omfatter i de to Vintre ca. 100 Foredrag, hvori Læreren giver, hvad han i Foredragsform har at meddele af sit Emne.

Det er ikke Tanken at forøge Antallet af disse samlede Foredrag. Men det maa fremhæves som en Livsbetingelse for den udvidede Folkehøjskole, hvad denne ogsaa fra første Færd har søgt at virkeliggøre, at de Lærere, til hvem Foredragene paa den samlede Skole overdrages, i særlig Grad har Betingelser for og levnes tilstrækkelig Tid til en grundig, selvstændig Fordybelse i og et stadigt Studium af deres Emner. — Paa den frugtbare Meddelelse i disse Fællesforedrag beror afgørende Skolens Betydning for Eleverne.

Arbejdet med Undervisningen for de enkelte Hold indenfor hver Aargang, er, som Undervisningsplanen viser, meget omfattende og med Aarene overmaade stærkt voxende. Kravene bliver fra Elevernes Side naturligt større Aar for Aar om Deling i flere og flere Hold. Dette hidrører fra et Forhold, som jeg allerede har berørt, det nemlig, at Skolens Elever møder med meget forskellige Kundskaber i de enkelte Retninger, selv om de alle har faaet Undervisning efter Barnealderen.

Skolen kan i Virkeligheden ikke komme uden om disse Vanskeligheder, som hidrører fra den stærke

Deling i Hold, thi Skolens Opgave er jo netop at tage mod de unge uden at forlange ensartede Forkundskaber. —

Men det omfattende Arbejde med de mange Hold lægger stærkt Beslag paa Lærerne, saa de er overlæssede. Hertil kommer, at fra de fremmeligste Elevers Side fremkommer stadig Anmodning om at kunne faa et tredje Vinters Kursus, hvor da den enkelte Elev skulde vælge et eller to enkelte Fag til særligt Studium, hvad Skolens Bogsamling, der i de sidste 20 Aar er voxet fra 8,000 til 30,000 Bind, i visse Retninger giver gode Betingelser for. Saadanne Ønsker kan Skolen ikke imødekomme uden en Forøgelse af Lærerkræfterne; der kan i det højeste være Mulighed for at hjælpe ganske enkelte, der kommer for at drive Særstudier en tredje Vinter.

Jeg har hermed forsøgt kortelig at gøre Rede for, at Lærerne paa den udvidede Højskole er saa stærkt brugte i Øjeblikket, at enhver Udvidelse af Undervisningen, hvad enten der er Tale om ny Fag eller om at føre Undervisningen videre ved Oprettelsen af et tredje Vinters Hold, nødvendigvis kræver en Forøgelse af Lærernes Tal.

Det er jo nemlig et Vilkaar, for at Skolen skal kunne løse sin Opgave, at den stadig kan drage de rette Lærere til sig. Det er en Livsbetingelse for Skolens Virksomhed, at der blandt Lærerne stadig er Mænd, som hver paa sit Omraade staar i levende Forbindelse med den videnskabelige Forskning, og som tillige har Trang og Evne til at meddele sig til Folkehøjskolens Elever. — Men et saadant Krav kan en Lærer ikke opfylde, hvis han skal være optaget af Undervisnings-timer Dagen igennem. — Lærerne paa Askov har som bekendt tillige den Opgave at undervise unge

Lærere fra Høj- og Landbrugsskolerne paa det Kursus, som Foreningen lader afholde i Sommermaanederne, og her stilles de nævnte Krav endnu stærkere. —

Denne sammentrængte Oversigt skulde tjene til at begrunde Ønskeligheden af, at Skolen havde Midler til at forøge Lærernes Tal med tre. Herved vilde saavel Kravet til de ny Fag, som til at kunne udstrække Undervisningen til en tredie Vinter for de fremmeligste af Skolens Elever, ske Fyldest, og det nævnte Kursus for yngre Højskolelærere kunde, i Overensstemmelse med fremsatte Ønsker, udstrækkes til ni Maaneder, idet Undervisningen paa tredie Vinters Hold for flere Fags Vedkommende vilde være passende for de unge Højskolelærere.

Paa et andet Omraade staar Skolen ogsaa med stærke Ønsker om Udvidelse. Jeg tænker herved paa Skolens Undervisningslokaler. Da Skolen i 1898 gik over til at være en selvejende Institution, blev det ved et Laan fra Statskassen muligt at bygge et nyt Hus med Rum til en Lærerbolig, Værelser til 40 Elever, Plads til Bogsamlingen med Læsestue, til den fysiske Samling og til en Tegnstue. Siden er der bygget en Sal til Fællesforedragene og to mindre Skolestuer. Men Skolens ældste Bygninger kræver for fremdeles at kunne bruges, dels en Ombygning, dels en ligefrem Fornyelse. Med dette nødvendige Byggeforetagende for Øje har Skolen opsparet et Byggefond paa 12,000 Kr. Denne Sum forslaar imidlertid ikke. Foruden Istandsættelsen af de gamle Bygninger trænger Skolen til to Skolestuer med tilhørende Laboratorier til Undervisning i Naturfagene. Uden en saadan Udvidelse vil der ikke kunne være Mulighed for at oprette et tredie Vinters Kursus.

Imidlertid, hverken Udvidelsen af Lærerkræfterne

eller af Bygningerne lader sig gennemføre ved Skolens Indtægter, hvilket let ses af medfølgende Oversigt over Skolens Regnskab.

Jeg skal om Lærerlønningerne paa Askov her kun anføre, at den højeste Løn, nogen Lærer har oppebaaret (Forstanderen iberegnet), er 3,500 Kr., og siden 1878 har ialt kun fire Lærere haft denne Løn. Lærerne har ingen Ret til Efterløn.

I det nylig afsluttede Regnskabsaar var den højeste Løn 3,400 Kr., og Gennemsnitslønnen til Lærerne, der paa en enkelt Undtagelse nær har Embedseksamen, og som arbejder hele Aaret og fuldt optagne ved Skolen, er ca. 2250 Kr. Disse lave Lønninger kræver med de nuværende Priser paa Livsfornødenheder og den stadig stigende Husleje nogen Forøgelse. Skulde Skolen lønne tre faste Lærere med videnskabelig Uddannelse udover det nuværende Antal og have Haab om at beholde disse sammen med den hidtidige Lærerstab, maatte Lønningskontoen forhøjes med ca. 15,000 Kr.

Og skulde Skolens Bygninger udvides og fornyes som ovenfor omtalt, vilde hertil medgaa 52,000 Kr., hvoraf de 12,000 Kr. som anført er tilstede, medens de resterende 40,000 Kr. vilde tynde paa det aarlige Budget med mindst 2000 Kr.

Disse Ændringer vilde altsaa medføre en aarlig Merudgift for Skolen paa 17,000 Kr., og til Dækning heraf vilde Skolen kun have ca. 3000 Kr., som aarlig henlægges til Nybygning, og som vilde kunne spares i en Aarrække. Udvidelsen vilde altsaa kræve, at Indtægterne voksede med 14,000 Kr. aarlig. — Skulde denne Merindtægt vindes ved en Forhøjelse af Betalingen for Undervisningen, maatte denne sættes op fra 100 Kr. til 170 Kr., altsaa med 70 %, — en Stigning, som Eleverne ikke vilde kunne udrede.

Men selv en mindre Forhøjelse af Skolepengene vilde frembyde store Vanskeligheder, saa længe den Amtsunderstøttelse, ubemidlede Elever kan søge, ikke forhøjes.

#

For Skolearbejdet i Vinterhalvaaret havde det, som i tidligere Aar, stor Betydning, at Skolens to trofaste Venner, Pastor Carl Koch og Højskoleforstander Holger Begtrup, begge holdt en Række Foredrag for os. Koch holdt i Vinterens Løb 18 Foredrag, fordelt paa 3 Uger. Begtrup talte i 6 Foredrag om Johanne Louise og Johan Ludvig Heiberg.

Af andre Ordførere har vi til de tre kirkelige Møder haft Professor Ammundsen, Biskop Ostenfeld og Pastor Enevold Terkelsen; de to sidstnævnte holdt hver to Foredrag, ligesom Højskoleforstander Th. Bredsdorff, der i April Maaned talte om Gennembruddet i 1870. Miss Rosby fra Australien har talt til Eleverne om sit Fødeland. Translatør Holm, Aarhus, om Rouen og Normannerfesten, ledsaget af Lysbilleder. Fru Carit Etlar læste et Skuespil af sin afdøde Mand. Endelig glædede fhv. kgl. Skuespillerinde, Fru Betty Hennings os med et Besøg her paa Skolen, hvor hun var saa elskværdig 2 Gange at læse for os og gav os derigennem to festlige Aftener.

Blandt dem, som er døde i det sidste Aar, bør særlig nævnes Niels Hansen, Maltbæk, der i en Aarrække var Lærer her paa Skolen, og altid ligesom hans tidligere afdøde Hustru har hørt til vore nære Venner.

VED AFSLØRINGEN AF MINDESMÆRKET FOR
FORSTANDER NIELS PEDERSEN

PAA LADELUND LANDBRUGSSKOLE ^{29/a} 1912.

TALE AF *JACOB APPEL*.

Foruden de mange fra den nærmeste Egn er der i Dag slævnet Mænd fra snart sagt alle Landets Egne til Ladelund for at være med til at hædre Niels Pedersens Minde. Dette betyder jo, at Niels Pedersens Gerning er kommen vide Kredse i hele vort Folk tilgode.

Jeg tager ikke fejl, naar jeg mener, at de mange, der er tilstede, og de endnu langt flere, der i Tankerne hjærtelig slutter sig til, hvad her foregaar i Dag, er kommen i Forhold til Niels Pedersen og blevet paavirkede af ham ved personligt Samvær. Det er ikke som Skribent, som Forfatter, Niels Pedersen har virket, men det er som Lærer og Raadgiver. Han har brugt det mest personlige Virkemiddel, hvormed Mennesker kan virke paa Mennesker, nemlig det mundtlige Ord. —

Maa jeg minde om, at det er noget, der hører vor nyere Historie til, noget, som kun har været kendt det sidste halve Aarhundrede og med tydelig Virkning Landet over kun i den sidste Menneskealder, at Enkeltmand i saa vide Kredse har gjort sig gældende ved direkte personlig Paavirkning. Ja, paa

Universitetet og paa Seminarierne har Enkeltmænd ogsaa tidligere haft Lejlighed til ved det mundtlige Ord at paavirke en Ungdom, der siden spredtes over Landet. Men naar man undtager disse Skoler for Uddannelse af Embedsmænd, saa har Folkelærere, Folkeopdragere, indtil Skoler for den voxne Ungdom kom frem iblandt os, været henvist til at virke i større Kredse ved at skrive, altsaa som Forfattere.

Det er klart, at det betegner et Vendepunkt i Arbejdet for Ungdommens Oplysning og Paavirkning, da det ved Oprettelsen af Ungdomsskoler blev muligt at anvende, hvad jeg før kaldte det mest personlige Virkemiddel, det mundtlige Ord, da det kom til at gøre Tjeneste ikke alene i Barneskolen, men ogsaa overfor den voxne Ungdom.

Det betegner iøvrigt ogsaa et Vendepunkt med Hensyn til Udnyttelsen af det skrevne Ord i Ungdomsoplysningens Tjeneste, idet Lærerne paa Ungdomsskolerne bliver de gode, befrugtende Forfatteres Fortolkere overfor Ungdommen og derigennem gør denne skikket til selvstændig at høste Belæring af vor Bogskat.

Men hvad jeg særlig vil have frem ved denne Lejlighed angaaende disse Ungdomsskoler, er, at de har fremkaldt en Række af Lærere, som har øvet og øver en direkte personlig Virkning Landet over.

Blandt disse var Niels Pedersen en af de ejendommeligste og paa sit Omraade videst rækkende.

Han var selv et Barn af Ungdomsskolen. Kun 16 Aar gammel kom han paa Gedved Højskole, og skønt han vel nok var lovlig ung til at faa fuldt Udbytte af et Højskoleophold, var han dog tilstrækkelig moden og udviklet til at modtage en personlig vækkende Paavirkning af P. Bojsens livfulde Tale. Siden var

han paa Askov i to Vintre. Og disse Højskoleophold bestemte ham til at søge en Uddannelse paa Landbohøjskolen for selv at blive Lærer.

Paa Vejen fra Askov til København gjorde han Ophold i nogle Maaneder paa Tune Landboskole, hvor Svendsens og Christensens Virksomhed gav Tankerne om hans Fremtidsgerning Form.

Af Breve fra ham til L. Schrøder faar man Indtryk af en ung Mand, der har et lyst og stort Haab om at kunne dygtiggøre sig til et Arbejde i Folkets Tjeneste. Han havde set et vinkende Maal og vilde ruste sig til Kamp for at naa frem mod det. Maalet var en vaagen, daadslysten, glad og frimodig Ungdom i de Kredse, hvorfra han selv var gaaet ud. —

Christoffer Bruun siger i sin Bog om Ungdomsundervisningen, »at højere end Ungdommens Begejstring stiler, naar ikke gerne Manddommens Kraft. Det, som et Menneske ikke glødede for i sine unge Dage, det arbejder han ikke lettelig for som Mand«. — Og heri har C. B. Ret. Naar Niels Pedersen fik Lykke til at kalde ad Daadslysten og Frimodigheden hos mange Unge, saa stod det i den nærmeste Forbindelse med, hvad han glødede for allerede i sin Ungdom.

Niels Pedersen var en af de Elever, der virkede opmuntrende og styrkende paa sine Lærere. Hans Vilje og Attraa til at dygtiggøre sig gav sig tilkende, og det er netop, hvad Ungdomslærerne allermost ønsker at se.

A. D. Jørgensen har fortalt om, hvordan Sønderjylland vaagnede, og idet han beretter om de enkelte, der en for en kommer frem og melder sig som Danske, siger han, »det er som at følge en Skare af unge Stridsmænd, der drager syngende i Kampen, eller som at vandre i en Skov i den tidlige Morgenstund, naar Fuglene vaagner en efter en, og ingen menneske-

lig Magt er i Stand til at faa dem til at tie, fordi deres Time er kommen«.

Niels Pedersen havde den Lykke i sin Ungdom at komme med i den Skare af unge Stridsmænd, der drager syngende i Kampen, hans Time kom i de unge Dage og indviede ham til hans Livsgerning.

Dette skal siges i Dag, naar vi dvæler ved hans Minde, fordi det har været afgørende for hans Livsgerning, og jeg er forvisset om, at de mange af hans Elever, som er her tilstede, vil forstaa, at uden denne sin Ungdoms Vækkelse og disse Ungdomssyner og Længsler havde han ikke kunnet tale til dem, som han gjorde. —

1877 blev Niels Pedersen Landbrugskandidat og kom samme Aar til Askov Højskole som Lærer og som Bestyrer af Schrøders Gaard.

Det var i Virkeligheden kun en Overgangsstilling. Hans Hu stod til, som han selv skriver i et Brev »at vejlede Folk paa Agerbrugets Omraade, hvad enten det nu skal være som Agerbrugslærer ved en Skole eller blot som jævn Bonde, der saa godt som muligt søger at vise Vejen for sine Lige«.

Allerede i Januar 1879 købte han Ladelundgaard, hvor han under smaa Forhold, men i en Tid, der gav Betingelser for en hurtig og stærk Udvikling, begyndte sin Skolevirksomhed og sin Virksomhed til praktisk Uddannelse af Mejerister. Forholdet var vel dette, at det i første Linie var Mejeribruget, Niels Pedersen vilde tjene med sin Skole. Han oprettede straks et Fællesmejeri, og hans første Lærlinger var Mejerielever, der mødte Maj 1879, og de to første Skolehold var ogsaa Mejerister. Skoleundervisningen for Landmænd begyndte derimod ikke før Novbr. 1880. —

Det var paa Mælkebrugets Omraade, Tiden stillede sine Opgaver til det danske Landbrug, som befandt sig i en Krise, der netop 1880 havde et af sine interessanteste Aar. I dette Aar var nemlig Kornpriserne paa det højeste i en kort Stigningsperiode fra 1878. Fra 1873 til 1878 sank Kornpriserne, fra 1878 til 1880 stiger de for saa at synke til 1887, da en Opgang atter gør sig gældende.

Priserne var:

	1873	1878	1880	1887
Rug	16,47 Kr.	11,05 Kr.	16,04 Kr.	8,27 Kr.
Byg	14,22 Kr.	11,29 Kr.	12,87 Kr.	9,01 Kr.
Havre (1874) .	10,28 Kr.	7,08 Kr.	(1881) 8,88 Kr.	6,06 Kr.

Det er heraf tydeligt, at der fra 1880 til 1887 er en dyb Bølgedal, hvad Kornpriserne angaar. Nedgangen er, da den var størst

for Rug	ca. 50 %,
for Byg	ca. 25 %,
for Havre	ca. 25 %.

Dette maatte føles almindeligt og stærkt i Landbruget, og Ønsket om at udnytte Høsten bedre end ved direkte Salg maatte nødvendigvis blive levende.

Her frembød sig da naturlig Spørgsmaalet om at øge Smørproduktionen, hvor en forhøjet, endogsaa en meget stærk forhøjet Pris kunde naaes, naar Produk- tets Ensartethed og Finhed kunde tilvejebringes. N. Pedersen nævner selv, at omkring 1880 fik Bønder og Husmænd 30 à 50 Øre under Prisen paa fineste Smør. Kunde dette Forhold rettes, vilde den økonomiske Nedgang paa Grund af de dalende Kornpriser opvejes.

Man kan sige, at Niels Pedersen tog fat paa Ladelund i et gunstigt Øjeblik, da der netop var Brug for

den Vejledning, han kunde give. Virksomheden her paa Ladelund kom i Firserne til at gribe mere direkte ind i Landbrugets økonomiske Forhold end nogen anden Skole, idet Niels Pedersen, dels ved eget personligt Arbejde, dels ved at faa Statens Forsøgs-virksomhed knyttet til Skolen, gjorde den til et Midtpunkt for de Bestræbelser, der gik ud paa at overvinde den økonomiske Nedgang i Landbruget ved en Reform af Mælkeribruget.

Fællesmejerierne var allerede i Gang forskellige Steder Landet over, og i 1882 dannedes som bekendt det første Andelsmejeri i Hjedding, hvorved Opgaven at samle Mælken fra de enkelte Brug, og saaledes fremstille et ensartet Smørprodukt, fik Form, og hvorfra Bevægelsen for Oprettelsen af Andelsmejerier gik Landet over. — Niels Pedersen har herom brugt et træffende Billede: »Der er rejst en Bølge ved Vesterhavet, og den lader sig ikke standse, men vil overskylle det ganske Land«.

Bølgens Fremgang var imidlertid afhængig af, at der blev uddannet Arbejdere til den ny Virksomhed, altsaa at der blev uddannet Mejerister, og af, at der blev bygget Mejerier forsynede med Drivkraft og Arbejdsmaskiner.

Her laa et stort Undervisningsarbejde og en teknisk-organisatorisk Opgave for.

Niels Pedersen havde just de rette Betingelser for at være den Mand, Forholdene krævede. Han havde Mod til at paabegynde de kortvarige Kursus til Uddannelsen af Mejerister. Jeg siger udtrykkelig Mod. Thi der skulde et saadant til, baaret af Tro paa, at villige, paalidelige, voxne unge Mennesker i kort Tid ved Oplysning og Vejledning kunde hjælpes til at gøre Tjeneste i det ny sammensatte Mejeribrug. Uden

dette Mod vilde let Betænkelighederne, der kunde være ved saadan en Uddannelse, faa Overhaand og lamme den, der skulde være Lærer for de unge. Vi ved jo nu alle god Besked om, hvormeget der kræves m. H. t. Uddannelsen af den dygtige Mejerist, og som det den Gang var umuligt at naa synderligt af.

En stor Støtte for denne Skolevirksomhed var det, at Docent Fjord 1882 valgte Ladelund til Station for sine Mejeriforsøg.

Den Vexelvirkning, der ved en Række udmærkede Mænd, hvoriblandt særlig skal nævnes nuværende Inspektør Leegaard og afdøde Forstander Jørgen Pedersen, kom i Stand mellem Mejeriskolen og Forsøgene, gav ikke blot Skolen og dens Undervisning Soliditet i Arbejdet, men Betingelser for den faglig rette Udvikling, der er kommen alle andre Mælkeriskoler til gode.

Niels Pedersens Betydning for Uddannelsen af Mejerister gælder ikke alene det første Gennembrud i Firserne, men har været retninggivende for Mælkeriskolernes Udvikling, idet han skabte en levende Forbindelse mellem Forskningen, Forsøgsvirksomheden og dens teoretiske Behandling, og Skolen, en Forbindelse, der til Lykke for Mælkeribruget stadig virker.

Men ogsaa den anden Opgave, der laa for fra Begyndelsen af Firserne, Tilvejebringelsen af Mejerier indrettede til den ny Drift, var Niels Pedersen Manden til at løse. —

Han var, som alle, der har kendt ham nøjere, véd, den fødte Maskintekniker. Han havde Talent og Opfinderevne paa dette Omraade. Der er sagt, at havde han været 10 Aar yngre, og altsaa først var kommet frem i Slutningen af Firserne, vilde han sikkert være bleven Maskiningeniør. — Disse Anlæg og Evner (som

han maaske har arvet paa mødrene Side; tre af hans Morbrødre var Smede) kom ham og Mælkeribruget til Gavn ved Bygning og Indretning af Mejerier, som han planlagde og indrettede i stor Stil. Jeg vil ogsaa her fremhæve hans Mod til Handling. Det er en selvsagt Ting, at de Snese af Mejerier, som han indrettede, i mange Henseender ikke tilfredsstillede de Krav, som Niels Pedersen, i Kraft af sin Indsigt, forstod egentlig burde opfyldes. Men det vigtigste var, at de store Virksomheder kom i Gang. Han betroede sig her til, at naar blot de Mennesker, der skulde bruge Mejeriapparatet, havde en ærlig og god Vilie og arbejdede med Forstaaelse af Ansvaret, saa kunde der bødes paa mange Mangler. — Hans mange gamle Elever, som tænker tilbage paa deres Læremester, vil takke ham for, at han udfra disse Forudsætninger, gennem sin Undervisning og i sine Samtaler med dem, kaldte ad Ansvarsfølelsen og Villigheden til med alle deres Kræfter trofast at tjene i Gerningen, der blev dem betroet. Jeg har hørt flere end een af hans Elever fra de første Aar udtale, at naar de ser tilbage til Begyndelsen af deres selvstændige Virksomhed, forekommer det dem som noget vidunderligt, at det gik godt trods Manglerne baade m. H. t. Uddannelsen, Erfaringen og m. H. t. Hjælpemidlerne, og føler Taknemmelighed over, at de kom gennem Vanskelighederne. Men Taknemmeligheden vendtes stedse mod deres gamle Lærer og Vejleder.

*

Gennem dette Arbejde, der strakte sig over hele Landet, og som krævede de største sjælelige og legemlige Anstrengelser, vandt Niels Pedersen sig sin Stilling i vort Folk. Han havde naaet, hvad han øn-

skede i sin Ungdom, at blive en Vejleder paa Agerbrugets Omraade, og han blev dette paa en sjælden smuk Maade: han vandt et personligt Forhold til de mange Elever, der kom paa Skolen, og til de mange Mejerikredse, hvis Raadgiver han blev.

Historien vil anerkende ham som den danske Mejeriskoles Skaber, saaledes som den kendes siden 1880, og som den Enkeltmand, der, mere end nogen anden, hjalp det ny Mælkeribrug med Maskindrift og rationel Smørtilvirkning frem.

Denne Stilling havde Niels Pedersen vundet inden 1890, samtidig med at hans Landbrugsskole havde udviklet sig til en af Landets største, takket være hans Samarbejde med en Række dygtige Mænd. Men denne Side af Niels Pedersens Virksomhed skal jeg ikke berøre videre i Dag.

Derimod maa jeg fremhæve, at Niels Pedersen stadig havde nyt Initiativ, naar en Opgave var løst. Det gjaldt overfor de mange Smaating, der forekommer i en saa mangesidig Bedrift, som Ladelund repræsenterer: Mælkeriskole med arbejdende Mejeri og kemisk Laboratorium, Landbrugsskole med praktisk Landbrug ved Siden. I denne hjemlige Bedrift satte hans altid vaagne Interesse og Initiativ sig mange Mindesmærker. Der var altid noget, som skulde ændres til det bedre. Man har sagt om den amerikanske Opfinder Edison, at hele hans Tid og Kraft er optaget af, hvad Tyskerne kalder »besser machen«. Han kan ikke se en ny Maskine eller et nyt Apparat, uden at Spørgsmaalet om, hvordan dette ny kunde blive langt bedre, kommer op i haus Sind og driver ham til Handling. Niels Pedersen havde det paa lignende Maade. Det giver sikkert mange fornøjelige Timer for den, der har denne »besser machen«-Trang,

men det giver ogsaa mange Skuffelser, og det efterlader mange ufuldførte Projekter, ligesom det koster mange Penge.

Imidlertid viser jo Erfaring, at det er slige Naturer som Niels Pedersen, der i den Vrimmel af Ideer og Planer, de fostrer, finder Udgangspunkt for ny Opgaver, som det praktiske Liv, denne fortræffelige, men ikke sjældent haardhændede Kritiker, kender sig ved. Ofte gaar det saadan, at det er en gammel Plan, forsøgt tidligere, som dukker op og nu under andre Forhold faar Luft under Vingerne. Naar dette sker, saa glæder »Opfinderen« sig dobbelt.

Mon ikke Niels Pedersen oplevede noget saadant omkring 1891. Jeg tænker paa Spørgsmaalet om Kontrollering af de enkelte Køers Mælkeydelse, baade Mælkemængden og Mælkens Værdi.

Dette Spørgsmaal er gammelt. Jeg ser i Landboforeningens fortræffelige Jubilæumsskrift, at Niels Pedersen for sit Vedkommende har været i Lag med det allerede 1878, mens han var Bestyrer paa Schrøders Gaard. Da skete Undersøgelsen ved en Prøvekærning af den enkelte Kos Mælk. Det var for omstændeligt at praktisere i større Stil. — Under Samarbejdet med Fjord spillede Forhandlingerne om et praktisk Kontrolapparat til Bestemmelse af Mælkens Fedme en fremtrædende Rolle. Docent Fjord konstruerede selv et saadant Apparat, og Niels Pedersen var paa nært Hold med i dette Arbejde. Som det er oplyst, gjorde Niels Pedersen endogsaa en lille Opfindelse, hvorved det blev muligt i kort Tid at afprøve Fjords Kontrolapparat ved den Soxletske Undersøgelse, selv om Mælken var »tung«, en Opfindelse, som Fjord kaldte »genial«. — Saa kom Fjords »Differensbereg-

ning«, og dermed var Grundlaget givet for en retfærdig Afregning af hver enkelt Leverandørs Mælk.

Nu skulde Mejeribestyreren indøves saavel i Brugen af Apparatet som i Beregningsmaaden. Niels Pedersen begyndte da de kendte Kontrolkursus, der indledede den videregaaende Mejeriskoleundervisning.

Men Spørgsmaalet om Kontrolleringen af den enkelte Kos Ydeevne var stadig uløst. — Det maatte tages op.

Paa Ladelund lod han Undersøgelserne foretage ved Hjælp af Fjords Kontrolapparat og beregnede Smørmængden, som den enkelte Ko gav. Med dette Materiale agiterede han paa mange Møder. Her var et Felt, som i høj Grad trængte til at gennemarbejdes. — Med den stærkere, kostbare Fodring blev det af yderste Vigtighed at faa Klarhed over, hvilke Køer der betaler sig, hvilke ikke. Det gjaldt om at faa de saakaldte »Rotter« udpegede (et Udtryk, som skyldes afdøde Landbrugsskoleforstander H. Iversen). Ved Hjælp af det fremkomne Gerberske Apparat var det let at bestemme Fedtprocenten for hver enkelt Ko. Niels Pedersen rejste nu fra Møde til Møde for at faa Folk til at indse, at der maatte tages fat paa denne Opgave, det var altfor dyrt ikke at skaffe sig Besked om, hvorvidt de enkelte Køer betalte deres Kost. Paa Møderne viste han Gerbers Apparat og det højst ulige Indhold af Fedt i de forskellige Mælkeprøver.

En Følge af Niels Pedersens Agitation var, at der 1895 dannedes den første Kontrolforening for Vejen og Omegn, som gennemførte Sagen og 1896 offentliggjorde det første Kontrolforeningsregnskab i »Mælkeritidende«. Hermed var indledet en praktisk Løsning af det saare vigtige Spørgsmaal om Regnskab i et Land-

brug, og det var Niels Pedersens Virksomhed, der gav Stødet hertil.

Som jeg nævnede før, kan jeg tænke mig, at Gennemførelsen af en Kontrol med de enkelte Køer har frydet Niels Pedersens Hjærte, thi Sagen havde beskæftiget ham i mange Aar.

Det ny Selskab, som i den seneste Tid har dannet sig for at yde Landmændene Hjælp til at faa fuld Klarhed over Rentabiliteten af deres Brug, burde slaa en Medaille til Minde om den Mand, der paa dette vanskelige Omraade, i første Linie var med til at give en praktisabel Anvisning til Opgavens Løsning.

Næsten samtidig med Kontrolforeningerne kom Malkningsspørgsmaalet frem. Som mange andre havde Niels Pedersen længe haft det i Kikkerten, men da Dyr læge Hegelund førte det frem paa en saadan Maade, at der virkelig i Praksis skete et Opsving m. H. t. Malkearbejdets Udførelse, viste Niels Pedersen sin Forstaaelse af denne Sags store Betydning ved ikke at helme, før Hegelund fik alle sine Kræfter og al sin Tid frigjort til at virke for Malkesagen. Det skete jo paa den Maade, at Hegelund blev Konsulent for de samvirkende jydsk Mejeriforeninger og samtidig knyttedes som Lærer til Ladelund, hvor de mange Malkekursus siden er holdte.

Hvad enten Talen er om Kontrolvæsenet eller Malkesagen, saa gælder det, at Niels Pedersen har sin store Fortjeneste af deres Fremkomst, og for begge Sagers Vedkommende er det Opgaver, der rækker ud over det hele Land.

*

Jeg maa nøjes med at fremdrage disse Sider af Niels Pedersens store Virksomhed, som sikrer ham et Minde i vor Historie, og som gør det naturligt og

berettiget, at vi i Dag samles fra Landets forskellige Egne for at hædre hans Minde.

Hvad han var i den snævre Kreds for sine Børn og Svigerbørn, vil gemmes i dyrebare Minder i de ny Hjem, der er Skud fra det gamle.

Vi, der havde en Ven og god Nabo i Niels Pedersen, vil kunne aflægge Vidnesbyrd om, at han var os en Del af vort daglige Brød, hvorom jo den gamle Forklaring siger, at dertil hører gode Venner og Naboer.

NIELS HANSEN

8. APRIL 1844—5. APRIL 1912.

DET er over 40 Aar siden, jeg saa Niels Hansen første Gang. Jeg var Elev paa Askov Højskole. Det var i Vinteren 1871—72. Jeg var ung og havde ikke oplevet ret meget. Min Sjæl var modtagelig for Indtryk. Saa en Søndag hed det, at i Aften skulde Gaardejer Niels Hansen i Maltbæk læse op. Hvem var han? Nogle kendte ham; jeg huskede, mine Søstre havde talt om, hvor udmærket han læste op. Forventningerne var store.

Aftenen kom. L. Schrøder kom ind med ham. Han havde kulsort Haar og Skæg, der sad i Krusninger. Øjnene var mørke og livlige. Han var kraftigt bygget, men spændstig. Der var noget fremmed over Manden, men han var tiltalende; man kom til at synes om ham. Vi sang en Opsang, og saa læste han Hostrups »Eventyr paa Fodrejsen«. Mine Øjne blev runde, min Mund glemte jeg aaben. Jeg syntes, jeg havde hørt en Del, baade Foredrag og Oplæsning, men noget, der kunde staa ved Siden af det, det havde jeg ikke hørt.

Siden besøgte jeg ham i hans Hjem, første Gang sammen med Povl Sams, der døde sidste Aar ovre paa Sjælland. Vi talte om meget. »Nordisk Maanedsskrift«, der udgaves af L. Schrøder og L. Helveg, var begyndt at udkomme. Det vakte Opmærksomhed i

grundtvigske Kredse den Gang. Han talte om det og om, hvad der stod i det. Jeg var vel ung til at tale med. Men Niels Hansen og Poul Sams talte, og jeg lyttede. Og da forstod jeg, at Niels Hansen ikke alene kunde læse, han var en søgende Sjæl, en selvtænkende Mand, en Personlighed, der var — som vi udtrykte os den Gang — langt mer end en Tolvtedel af et Dusin.

Meget Vand er løbet til Strand siden den Gang, men Niels Hansen blev ved at være den søgende Sjæl, den tænkende Mand og den ejendommelige Personlighed, som vi alle kender.

Der var gerne en Ting, der stærkt optog Niels Hansen. Og denne Ting studerede han, den levede han med, og den talte han om. I sin Tid var det de slesvigske Krige. Til en anden Tid var det Kunsten. Og saa siden var det Teologien, det vil sige, ikke den Teologi, der studeres ved Københavns Universitet, men de religiøse Spørgsmaal, saadan som de kommer frem blandt os her ude paa Landet.

Jeg husker særlig, da han studerede vore Krige. Han læste, hvad han kunde faa. Han rejste Slesvig igennem fra Valplads til Valplads, fulgte Afdelingerne fra Stilling til Stilling. Det var en Morgenstund, han kom dernede fra. Jeg traf ham, da han kom igennem Askov. Han fangede mig saa at sige. Jeg fulgte ham til Maltbæk, og han mig tilbage igen, og saadan gik det, jeg ved ikke hvor tit. Men hvor han fortalte. Hvilket Liv og hvilken Varme var der ikke i hans Ord. Det virkede paa mig, saa jeg tog fat paa samme Maade, og Aaret efter gjorde jeg den samme Tur, som han havde gjort.

Niels Hansen var en dansk Mand. Han var en Mand med Sans særlig for det skønne. Og han var

en Mand, dybt greben af det religiøse. Han var en dygtig Oplæser og en god Oplæser. Og det var han, fordi hine tre Grundakkorder klang gennem hans Liv. Han læste aldrig for at vække Latteren. Han elskede Glæden og var glad ved en frisk og forstaaende Latter. Men Maalet med hans Læsning var at aabne de unges Øjne og Øren for den rige, skønne Digtning, vi har. De tre Akkorder vilde han have til at klinge hos enhver af sine Tilhørere.

Niels Hansen var en ivrig Saamand. I Høstens Tid havde han aldrig travlt. Høste Sæden og køre den hjem, det gik af sig selv. Men i Foraarstiden, naar Jorden skulde beredes, og Sæden lægges, og der skulde plantes i Have og Hegn, saa var Niels Hansen ivrig paa Færde. Det optog ham. I den Tid var han rigtig i sit Es. Hans Oplæsning tog han ogsaa som en Saaning. Jeg tror, han har saaet megen god Sæd rundt i vort Land. Jeg føler, hvor meget jeg har Niels Hansen at sige Tak for. Gid den Sæd, han har saaet i vort Folk, maa vokse og bære Frugt, saadan som den Saaning og Plantning har gjort, som han har udført her hjemme i Malt.

Poul Bjerger.

HØJSKOLENS LÆRLINGE

VED POUL BJERGE

A. Den almindelige Pige højskole

fra 4. Maj til 30. Juli 1911.

4437. Johanne Marott Andersen, Muremester, København.*)
4438. Valborg Andersen, Billedhugger, København.
4439. Johanne Bonnevie, Klokker, København.
4440. Clara Dalhoff, Præst, København.
4441. Anna Hansen, Høker, København.
4442. Manita Hirslef, Snedkermester, København.
4443. Karen Keller, Gross., København.
4444. Magna Kirketerp, Maskinist, København.
4445. Kassererske Nancy Madsen, København.
4446. Ekspeditrice Kirsten Michaelsen, København.
4447. Ekspeditrice Ulla Petersen, København.
4448. Telegrafist Kirstine Rosen, København.
4449. Johanne Dorthea Petersen, Hvedegaard, Glostrup, Gmd., København.
4450. Kirstine Jensen, Kirkebjerggaard, Taastrup, Gmd., København.
4451. Margrethe Andersen, Herlandsgaard, Roskilde, Gmd., Roskilde.
4452. Kamilla Jensen, Havegaard, Helsingø, Propr., Frederiksborg.
4453. Marie Hansen, Karlebo, Hørsholm, Gmd., Frederiksborg.
4454. Martha Olsen, Karlebo, Hørsholm, Lærer, Frederiksborg.
4455. Karoline Rasmussen, Sigerslevøster, Slangerup, Brygger, Frederiksborg.
4456. Kristine Sylvest, Skældbækgd., Frederikssund, Gmd., Frederiksborg.

*) Alle Numre slutter sig til Nr. fra foregaaende Aar. Efter Lærlingens Navn anføres hendes Hjemsteds Postadresse og Faderens Stilling, forsaavidt hun ikke selv har en selvstændig Stilling. Gmd. = Gaardmand, Hmd. = Husmand, Hvkr. = Haandværker o. s. v. Ved Sommerlærlingene anføres sidst Amtet.

4457. Rigmor Madsen, Sletten, Humlebæk, Lærer, Frederiksborg.
4458. Gudrun Kristensen, Holbæk, Savværksejer, Holbæk.
4459. Signe Frederiksen, Brundby, Koldby, Samsø, Kbm., Holbæk.
4460. Dorthe Jensen, Taastrup, Gmd., Holbæk.
4461. Husbestyrerinde Baja Margrethe Mortensen, Tranebjerg, Holbæk.
4462. Valborg M. Christiansen, Dalsgaard, Gmd., Sorø.
4463. Elise Bay, Lindeskovgaard, Skelskør, Forp., Sorø.
4464. Johanne Olsen, Lundforlund, Møller, Sorø.
4465. Ingeborg Marie Mortensen, Tranderup, Skelskør, Gmd., Sorø.
4466. Elna Marie Hansen, Fruesletgd., Thureby, Gmd., Præstø.
4467. Rasmine Rasmussen, Lundbytorp, Lundby, Gmd., Præstø.
4468. Anna Jensen, Mandemark, Borre, Lærer, Præstø.
4469. Petrea Jensen, Stengaarden, Borre, Forpagter, Præstø.
4470. Sofie Christensen, Ørslev, Vordingborg, Handelsm., Præstø.
4471. Julie Kristine Trandberg, Gudhjem, Brygger, Bornholm.
4472. Husbestyrerinde Birthe Lomholdt Thomsen, Brændekilde, Holmestrup, Odense.
4473. Ingeborg Sørensen, Næsbyhoved Broby, Gmd., Odense.
4474. Karen Jørgensen, Assens, afd. Gmd., Assens.
4475. Karen Nygaard, Ejby, afd. Hmd., Assens.
4476. Jørgine Hansen, Vejrup, Ejby, Gmd., Assens.
4477. Ellen Hoffmann, Fjellebroen, V. Skerninge, Kbm., Svendborg.
4478. Jette Tornhøj Nielsen, Hesseløjegd., Faaborg, Gmd., Svendborg.
4479. Laurine Bonde, V. Hæsing, Gmd., Svendborg.
4480. Husbestyrerinde Karen Hansen, Korinth, Svendborg.
4481. Marie Nielsen, Skovbygaard, Øxendrup, Gmd., Svendborg.
4482. Anna Toftager, Toftagergd., Oure, Gmd., Svendborg.
4483. Husbestyrerinde Marie Naver, Nr. Alslev, Maskinagent, Maribo.
4484. Mary Hansen, Herritslev, Nysted, Gmd., Maribo.
4485. Olga Louise Palle, Rødby, Dyrlæge, Maribo.
4486. Michaeline Petersen, Stensø, Nakskov, Hmd., Maribo.
4487. Dagny Frederiksen, Strandbygd., Nysted, Folketingsmd., Maribo.
4488. Olga Pyndt, Stubberup, Tingsted, Gmd., Maribo.
4489. Otilia Mortensen, Sdr. Ørslev, Nykøbing p. F., Gmd., Maribo.
4490. Agnes Pedersen, N. Ørslev, Nykøbing p. F., Vejmd., Maribo.
4491. Anna Borup, Aalborg, Gmd., Aalborg.
4492. Ekspeditrice Kathrine Jensen, Aalborg.

4493. Mathilde Kristensen, Aistrup, Sulsted, Møller, Aalborg.
4494. Husbestyrerinde Karoline Klausen, Nr. Sundby, Aalborg.
4495. Kirsten Sørensen, Vogn, Tolne, Gmd., Hjørring.
4496. Eline Kristensen, Brønderslev, Rentier, Hjørring.
4497. Kirstine Kragh, Vanggaarden, Bonderup, Gmd., Hjørring.
4498. Kirstine Jørgensen, Vildkjærgaard, Hjørring, Gmd., Hjørring.
4499. Petrine Søndergaard, Ø. Hunderup, Nykøbing p. M., Gmd., Thisted.
4500. Kirstine Hvidbjerg, Hørdum, Koldby, Hmd., Thisted.
4501. Tena Pullen, Lynggaard, Nykøbing p. M., Gmd., Thisted.
4502. Johanne Nielsen, Østerild, Gæstgiver, Thisted.
4503. Marie Schøler, Aidt, Thorsø, Købmd., Viborg.
4504. Kristiane Marie Clausen, Hus, Hem, Hvkr., Viborg.
4505. Anna Thorup, Karmark, Ulstrup, Møller, Viborg.
4506. Anna Petersen, Fulden, Beder, Hmd., Aarhus.
4507. Kirstine Nygaard, Hørret, Maarslet, Gmd., Aarhus.
4508. Birgitte Lund, Ingerslev, Hasselager, Hmd., Aarhus.
4509. Valborg Friis Andersen, Malling, Dyrslæge, Aarhus.
4510. Doris Hansen, Skovby, Hvkr., Aarhus.
4511. Sine Normand, Vejlbj, Riis Skov, Hmd., Aarhus.
4512. Johanne Rasmussen, Horsens, Købmd., Skanderborg.
4513. Anna Lydia Sørensen, Silkeborg, Arbmd., Skanderborg.
4514. Anna Rasmussen, Elling, Gedved, Skanderborg.
4515. Cecilie Laursen, Gedved, Hvkr., Skanderborg.
4516. Marie Hovgaard, Hovgaard, Østbirk, Gmd., Skanderborg.
4517. Marie Lauridsen, Nim, Lærer, Skanderborg.
4518. Johanne Laursen, Raadved, Lundum, Skanderborg.
4519. Inger Jul Knudsen, Grenaa, Skoleinspektør, Randers.
4520. Kirstine Mathiasen, Romalt, Randers, Gmd., Randers.
4521. Pogelærerinde Abellone Bejer-Hansen, Darum, Bramminge, Ribe.
4522. Dorthea Lauridsen, Hesselho, Tistrup, Hmd., Ribe.
4523. Dora Simonsen, Hjortlund, Gredstedbro, Gmd., Ribe.
4524. Agnes Feilberg, Holsted, Postmester, Ribe.
4525. Marie Petersen, Janderup, Hmd., Ribe.
4526. Johanne Svensk, Korsvang, Ejstrup, Gmd., Ribe.
4527. Birgitte Bloch-Sørensen, Nr. Nebel, Lærer og Folketingsmd., Ribe.
4528. Petrea Thomsen, Sønderho, Kapt., Ribe.
4529. Signe Petersen, Vejen, Bogholder, Ribe.
4530. Axelline Nielsen, Ringkøb., Købm., Ringkøbing.

4531. Anna Kjær, Ballegaard, Lemvig, Propr., Ringkøbing.
 4532. Kirstine Krogstrup, Herning, Gmd., Ringkøbing.
 4533. Ekspeditrice Marie Stentoft, Herning, Ringkøbing.
 4534. Mette Christine Christensen, Hjøllund, Herning, Gmd., Ringkøbing.
 4535. Vibeke Andersen, S. Søbyg., Herning, Gmd., Ringkøbing.
 4536. Nanna Skak, Viumgd., Ulfborg, Propr., Ringkøbing.
 4537. Marie Nielsen, Vejle, Arbejds., Vejle.
 4538. Serveringsjomfru Karen Andreassen, Kolding, Vejle.
 4539. Camilla Gydesen, Bisholt, Horsens, Gmd., Vejle.
 4540. Marie Hauge, Fovsing, Jelling, Gmd., Vejle.
 4541. Camilla Albrechtsen, Christiansminde, Jelling, Gmd., Vejle.
 4542. Karen Buch Thomsen, Gæsagergd., Lindved, Gmd., Vejle.
 4543. Karen Kathrine Andersen, Holtum, Hmd., Vejle.
 4544. Ingeborg Mols, Jellinge, Gmd., Vejle.
 4545. Lene Buch, Skjønnelund, Viuf, Gmd., Vejle.
 4546. Elisabeth Schmidt, Ødis, Kolding, Gmd., Vejle.
 4547. Sesselja Ásmundsdóttir, Apavatn, Hraungerde, Gmd., Island.
 4548. Gudrun Gunnlaugsdatter, Kiðjaberg, Hraungerde, Gmd., Island.
 4549. Jörún Halldórsdóttir, Island.
 4550. Ellen Marie Petersen, Haderslev, Red, Sønderjylland.
 4551. Astrid Petersen, Gramby, Rentier, Sønderjylland.
 4552. Anna Helene Knudsen, Grødebøl, Haderslev, Gmd., Sønderjylland.
 4553. Husbestyrerinde Ane S. Fr. Hansen, S. Sejerslev, Høyer, Sønderjylland.
 4554. Anne Haakensen, Liberg, Stange St., Gmd., Norge.
 4555. Lærerinde Anna Svenkesen, Saggrænden, Kongsberg, Norge.
 4556. Husholdningslærerinde Louise Valmsnæss, Bjørnstad, Aasta, Norge.
 4557. Lærerinde Ester Holmén, Gøteborg, Sverige.
 4558. Lærerinde Hellin Hendolin, Enonkoski, Finland.

Ialt 122. Deraf har 117 været her alle tre Maaneder, fire — Nr. 4442, 4448, 4557 og 4558 — i to og én — Nr. 4532 — i én Maaned. Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingeantallet saaledes: I Maj 118, i Juni og Juli 121, eller i Jævnmaal 120.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling viser det sig, at 55 er Døtre af Gaardmænd, 12 af Husmænd, 3 af Arbejdere, 11 af Haandværkere, 13 af Handlende, 11 af Embedsmænd, Lærere og lignende Stilling og 17 af Mænd i andre Livsstillinger, fem var Lærerinder

og 7 havde andre selvstændige Stillinger. 24 har været fra Købstæder.

Af Lærlingene var 21 over 25 Aar, 90 mellem 18 og 25, 11 mellem 16 og 18 og ingen under 16 Aar.

Fra Ribe og Ringkøbing Amter var der 16, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers 25, fra de fire nordligste Amter 15, fra Fyn 11, fra Sjælland 34, deraf 12 fra København, 8 fra Lolland og Falster, 1 fra Bornholm, 4 fra Sønderjylland, 3 fra Island, 3 fra Norge, 1 fra Sverige og 1 fra Finland.

11 af Lærlingene har før været paa andre Højskoler, nemlig én paa Borups Kursus, Hjølunde, Frk. Jørgensens i Odense, Lustrupholm, Mørke, Odder, Ollerup, Ryslinge, Vallekilde, Vraa og Vestbirk. 4 har gaaet i Aftenskole, 2 paa Efterskole, 7 i Realskole, deraf 6 med Præliminæreksamen, 4 havde Lærerindeeksamen, 3 havde gaaet i Pigeskole, 3 paa Husholdningsskole, 1 paa teknisk Skole og 2 har haft privat Undervisning.

B. Den udvidede Højskole fra 3. November 1911 til 27. April 1912.

I. Mandlige Lærlinge.

1. Tredie Vinters Lærling.

67. Valdemar Sørensen, Gedbakken, Tolne, 33 Aar, Gmd. (626)

2. Anden Vinters Lærlinge.

755. Hans Jensen, Sandager, Assens, 31 Aar, Gmd. (2384)
 756. Skomager Hans Peter Dich, Neksø, 30 Aar (2396)
 757. Anders C. Bank, Tarm, 30 Aar, Gmd. (1793)
 758. Snedker S. Dan Møller, Kolind, 28 Aar (2185)
 759. Jakob Pedersen, Sønderborg, 28 Aar, Gmd. (2402)
 760. Jens Peter P. Jensen, Smerup, Karise, 27 Aar, Gmd. (2406)
 761. Christoffer Jensen, Lellinge, 26 Aar, Gmd. (2416)
 762. Johannes Juhl, Langetved, Skodborg, 25 Aar, Gmd. (2423)
 763. Murer Kristen Hartvig Mortensen, Torup, Udstrup, 25 Aar (2425)
 764. Laurids Kr. Larsen, Vejle, 25 Aar, Arbejdsmand (2431)
 765. Maskinarbejder Valdemar Nielsen, Nordborg, 25 Aar (2426)

766. Peder Krog, Nr. Hvam, Holstebro, 25 Aar, Gmd. (2127)
 767. Anders Lambert Jensen, Bredmose, Oxbøl, 25 Aar, Hmd. (2218)
 768. Kristen Nielsen, Gjærup, Hørdum, 24 Aar, Hmd. (2434)
 769. Rasmus Daniel Jensen, Stangkrogen, Trustrup, 23 Aar, Hmd. (2448)
 770. Salomon J. Frifeldt, Ølgod, 23 Aar, Gmd. (2451)
 771. Snedker Holger Johansen, Taastrup, 23 Aar (2245)
 772. Mejerist Anders L. Mathiasen, Taars, 23 Aar (2454)
 773. Maler Aksel Ottosen, Horsens, 22 Aar (2252)
 774. Aksel Voigt, Viby, 22 Aar, Konsulent (2459)
 775. Jens Kr. Dalsgaard, Vesterbørsting, Skive, 22 Aar, Gmd. (2463)
 776. Axel J. Rasmussen, Voldbyholm, Kauslunde, 20 Aar, Gmd. (2575)
 777. Ejnar Hansen, Odense, 20 Aar, Brygger (2476)
 778. Rasmus Chr. Rasmussen, Henelagergaard, Hjulby, 20 Aar, Gmd. (2480)
 779. Niels M. Tulstrup, Tulstrupgd., Bjerringbro, 19 Aar, Gmd. (2487)
 780. Lauritz Larsen, Barløsegd., Assens, 19 Aar, Propr., (2488)
 Ialt 26. 22 har været her i alle seks Maaneder, to — Nr. 758 og 771 — har været her i fem Maaneder, én — Nr. 761 — i fire og én — Nr. 773 — i tre Maaneder.

3. Første Vinters Lærlinge.

2492. Gmd. Peter P. Schmidt, Lavensby, Nordborg, 35 Aar (3)
 2493. Gmd. Karl Hersleth, Heiland, Norge, 35 Aar (3)
 2494. Murer Morten Jensen, Gylling, Aarhus, 34 Aar (5)
 2495. Murer Fr. Mailand, Des Moines, Nordamerika, 34 Aar
 2496. Smedesvend Anton Nielsen, Svendborg, 34 Aar
 2497. Postbud Anders Peter Andersen, Salløv, Gadstrup, 32 Aar
 2498. Konsulent Andreas Georg Pedersen, Haldrup, 32 Aar (4)
 2499. Hans Jørgen Simonsen, Helnæs, Ebberup, 31 Aar, Gmd. (5)
 2500. Lærer H. N. Jensen-Hald, Nøddebo, Frederiksværk, 31 Aar (3)
 2501. Hans Jørgen Andersen, Graven, Ringe, 30 Aar, Gmd. (5)
 2502. Lærer Kristian Hysingjord, Fauske, Kalnesfjord, 30 Aar (5)
 2503. Peder Nielsen Vang, Gravvænge, Sortebro, 30 Aar, Gmd. (5)
 2504. Kontrolassistent Hans Marinus Jensen, Ansager, Mølby, 29 Aar (5)
 2505. Mejerist Marinus Larsen, Grønbjerg, 28 Aar.
 2506. Kontrolassistent Karl Rasm. Bøgh, Dronninglund, 28 Aar
 2507. Kontrolassistent Erik Halvorsen Hoff, Efteløb, Norge, 28 Aar
 2508. Halfdan Jacobsen, Kærmark, Brøns, 28 Aar, Gmd. (5)

2509. Johannes Mogens Jensen, Overgaard, Toustrup, 27 Aar, Gmd.
2510. Kristen Andersen, Skovbygd., Borup, 26 Aar, Gmd.
2511. Aage Henriksen, Sindballegd., Uldum, 26 Aar, Gmd.
2512. Kontorist Victor Sørensen, Vejle, 27 Aar (4)
2513. Lærer Gunnar Aakhus, Bygland, Norge, 26 Aar (3)
2514. Snedker Johannes Alsing Jensen, Ryslinge, Fjellerup, 26 Aar
2515. Andreas Peter Andersen, Stenbaltregd., Pedersker, 25 Aar, Gmd.
2516. Harald Kjeldtoft, Sdr. Arup, Vesløs, 25 Aar, Gmd.
2517. Peder Jensen, Skørpinge, Rødvig, 25 Aar, Gmd. (5)
2518. Kontrolassistent Rasmus Albertsen Jensen, Lille Rise, Ærøskøbing, 25 Aar.
2519. Kontrolassistent Jørgen Jørgensen, Vantinge, Ringe, 25 Aar
2520. Jakob Sør. Bundgaard, Sdr. Thue, Jebjerg, 25 Aar, Snedker (5)
2521. Kontorist Anders Vermund Nielsen, Odense, 24 Aar
2522. Kristian Hansen Raunkjær, Raunkjærgd., Tarm, 24 Aar, Gmd.
2523. Lambert Mikkelsen, Starup, 24 Aar, Hmd.
2524. Harald Nielsen, Abildøre, Nykøbing S., 24 Aar, Gmd.
2525. Olav Wessel-Grindflek, Undset, Norge, 24 Aar, Gmd.
2526. Mathias Knudsen, Østerkjær, Thim, 24 Aar, Gmd.
2527. Jens P. Knudsen, Tankedal, Kolding, 24 Aar, Gmd.
2528. Bestyrer Hans Jensen Lønholdt, Lønholdt, Fredensborg, 24 Aar.
2529. Magnus Kjær, Skæring, Hjortshøj, 24 Aar, Gmd.
2530. Niels Grønnegaard Pedersen, Blomkængd., Allested, 24 Aar, Gmd.
2531. Martin Nielsen, Ordrup, Hvalsø, 24 Aar, Værkfører
2532. Kristen S. Nørgaard, Vodstrup, Nykøbing J., 23 Aar, Gmd.
2533. Anders Jep. Andersen, Hørby, Holbæk, 33 Aar, Kreaturhdl.
2534. Vilhelm Nielsen, Linaa, Laven, 23 Aar, Gmd.
2535. Kristian Iskov, Asserballebro, Fynskov, 23 Aar, Smedemester
2536. Mauritz Fossum, Unset, Norge, 23 Aar, Købmd.
2537. Kontrolassistent Herman Jensen, Holløse, 23 Aar (2)
2538. Lærer Niels Pauli Mohr, Myggenæs, Færøerne, 23 Aar
2539. Mejerist Peter Ole Nielsen, Strib, 23 Aar
2540. Jens Kristian Karstoft, Hou Vinkel, Klinkby, 22 Aar, Gmd.
2541. Jens Peder Jensen, Voel, Sminge, 22 Aar, Hmd.
2542. Kontrolassistent Geert Olsen, Jerslev, 22 Aar
2543. Peder Andreas Vestergaard, Ll. Thorupgd., Nr. Nissum, 22 Aar, Gmd.
2544. Niels Hansen, Stepping, Sønderjylland, 22 Aar, Gmd. (5)
2545. Typograf Otto Hansen, Ll. Næstved, 22 Aar

5246. Jørgen N. Langhoff, Grønbjerg, 22 Aar, Hmd.
 2547. Laurits Lauritsen, Kirkebæk, 22 Aar, Gmd.
 2548. Hans Jakobsen, Nr. Nebel, 22 Aar, Bager
 2549. Kristian Andersen, Almsted, Ketting, Als, 22 Aar, Brevbærer.
 2550. Bankassistent Thorvald Nielsen, Christianshede, Bording, 22 Aar (5)
 2551. Edelhardt Svendsen, Villa Skallelose, Bjerring, 22 Aar, Rentier
 2552. Johan Gundorph, Kellerup, 22 Aar, Hmd. (4)
 2553. Savskærer Frederik Aaby Madsen, Ejby, 21 Aar (2)
 2554. Bankassistent Niels Clausen, Vejen, 21 Aar
 2555. Jens Bomholt-Hansen, Egaa, Risskov, 21 Aar, Gmd.
 2556. Urmagersvend Chr. Mikkelsen, Sejerslev, Nykøbing, 21 Aar (5)
 2557. Sig. Gudjonsson, Reykjavik, 21 Aar, Gmd.
 2558. Klemmen Klemmensen, Søndergd, Holstebro, 21 Aar, Gmd. (5)
 2559. Malersvend Berthold Jensen, Aarhus, 20 Aar
 2560. Viggo Brandt, Ingerslevgd., Hasselager, 20 Aar, Gmd.
 2561. Alfred Klausen, Søndergd., Gredstedbo, 20 Aar, Gmd.
 2562. Kommis Jens Tang Dalsgaard, Roslev, 20 Aar (5)
 2563. Veterinærelev Iver Holger Iversen, Askov, Vejen, 20 Aar
 2564. Mejerist Nikolaj P. Sams, Dalsgaard, Nykøbing J., 20 Aar
 2565. Journalist Simon Hansen Thyssen, Haderslev, 20 Aar (5)
 2566. Niels Friis Jensen, Østerby, Tranbjerg, 19 Aar, Gmd. (5)
 2567. Hans Hansen, Uglerup, 19 Aar, Gmd.
 2568. Christian Clausen, Tommerup, Knarreborg, 19 Aar, Hmd.
 2569. Ejnar Larsen, Lykkensprøve, Skaarup, 19 Aar, Gmd.
 2570. Volontair Andreas Valdemar Müller, Haderslev, 19 Aar
 2571. Niels Lauritz Nielsen, Bakkebølle, Nyraad, 19 Aar, Gmd.
 2572. Hans Chr. Lundsgaard, Horsens, 19 Aar, Gmd. (3)
 2573. Rasmus Ankjær, Bankehuse, Regstrup, 19 Aar, Hmd.
 2574. Jørgen Joh. J. Bay, Rørbæk, Sakskøbing, 18 Aar, Gmd.
 2575. Jens Frøslev, Juliegd., Skaarup, 18 Aar, Gmd.
 2576. Otto Kristensen, Ny Kastrupgd., Kastrup, 18 Aar, Gartner
 2577. Volontær Viggo Sabro, Haderslev, 18 Aar (5)
 2578. Hans Nissen Eriksen, Kolstrup, Steppinge, 17 Aar, Gmd. (5)
 2579. Kristian Bruhn, Rørbæk, Sakskøbing, 17 Aar, Gmd.
 2580. Peder Kristiansen, Elling, Skanderborg, Hmd. (3)

Ialt 89. 52 har været her i alle seks Maaneder, 25 i fem, 3 i fire, 7 i tre og 2 i to Maaneder. Bag efter Navnene paa dem, der ikke har været her hele Tiden, staar et Tal i Klammer, der betegner Maanedernes Antal.

Skolen har altsaa haft paa tredje Vinter 1, paa anden 26 og paa første 89, eller ialt 116 Lærlinge.

Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November 105, i December 109, i Januar 112, i Februar 110, i Marts 108 og i April 78, eller i Jævnmaal omtrent 106.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, saa viser det sig, at 64 er Sønner af Gaardmænd, 19 af Husmænd, 4 af Arbejdere, 10 af Haandværkere, 3 af Handlende, 3 af Embedsmænd, Lærere o. l., og 13 af Mænd i andre Livsstillinger. Blandt Lærlingene var 15 Haandværkere, deraf 1 Typograf, 1 Savskærer og 1 Maskinist, 15 har selvstændige Stillinge ved Agerbruget, deraf 2 Gaardmænd, 1 Bestyrer, 4 Mejerister, 1 Konsulent og 7 Kontrolassistenter, 7 var ved Handelen, deraf 2 Kontorister, 2 Bankassistenter, 1 Kommis og 2 Volontærer, 1 var Gartner, 1 Postbud, 4 Lærere og 1 Journalist. 13 var fra Købstæder.

Af Lærlingene var 16 over 30 Aar, 28 mellem 25—30, 70 mellem 18 og 25, 2 mellem 16 og 18, og ingen under 16 Aar. Fra Ribe og Ringkøbing Amter var der 19, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers 19, fra de fire nordligste Amter 16, fra Fyn 19, fra Sjælland 18, fra Lolland-Falster 2, fra Bornholm 2, fra Færøerne 1, fra Sønderjylland 12, fra Island 1, fra Norge 6 og fra de forenede Stater i Amerika 1.

27 har før været paa den udvidede Højskole, deraf én to Gange. 63 har før været paa andre Højskoler eller Landbrugsskoler, deraf 14 to Gange, og af dem igen 2 tre Gange. 7 har været paa Ryslinge, 5 paa Frederiksborg og Vallekilde, 4 paa Ladelund, Ollerup, Ry og Vestbirk, 3 paa Vejstrup, 2 paa Bornholms, Borris, Roskilde, Sørup, Testrup og Tune, 1 paa Djursland, Dalbyneder, Dalum, Galtrup, Hadsund, Haslev, Hesselballe, Hindholm, Janderup, Korinth, Krabbesholm, Køng, Lolland, Malling, Mellerup, Ondløse, Salling, Skamlingsbanke, Sorø, Støvring, Vallø, Vrigsted og Vesterdal, 1 paa Købmandshøjskole, 3 paa Højskole i Norge og 2 i Amerika. 8 har gaaet i Aftenskole, 6 paa Efterskole, 17 i Realskole, deraf 12 med Eksamen, 6 har været paa Seminariet, deraf 4 med Eksamen, 5 paa teknisk Skole, deraf 1 med Konstruktøreksamen, 1 var Landbrugskandidat, 1 Havebrugskandidat og 3 har haft anden Uddannelse.

II. Kvindelige Lærlinge.

1. Anden Vinters Lærlinge.

298. Fotograf Johanne Larsen, Nykøbing, Jyll., 37 Aar (1503)
 299. Jordemoder Anna Bentsen, Lejrskov, Lunderskov, 32 Aar (1504)
 300. Andrea Hansen, Vejlbj, Grenaa, 28 Aar, Hmd. (1511)
 301. Anna Ehrenreich, Øster Tørslev, 22 Aar, Stationsforst. (1551)
 302. Laura Bech, Karlslunde, Taastrup, 22 Aar, Gmd. (1568)
 303. Kirstine Liengaard, Ebdrup, Farsø, 21 Aar, Gmd. (1572)
 304. Anna Jensen, Holmagergd., Løgstør, 21 Aar, Gmd. (1574)
 305. Bogholder Anna Egebjerg, Svendborg, 21 Aar, Redaktør (1576)
 306. Magda Biering, Gammelby, Bogø, 20 Aar, Præst (1578)
 307. Astrid Ingeborg Thyssen, Ølgod, 20 Aar, Provst (1586)
 308. Ruth Kihlberg, Bengtafors, Sverige, 19 Aar, Postmester (1588)
 309. Gerda Kaae, Tikøb, Fredensborg, 19 Aar, Præst (1591)
 310. Laura Sophie Jensen, Hvidbjerg, 19 Aar, Lærer (1595)
 311. Olga Kaae, Tikøb, Fredensborg, 18 Aar, Præst (1600)

Ialt 14. Deraf har 12 været her i alle seks Maaneder og to —
 Nr. 304 og 306 — har været her i 5 Maaneder.

2. Første Vinters Lærlinge.

1602. Lærerinde Emilie Døcker, København, 41 Aar.
 1603. Marie Antoinette Jessen, Egensegd., Horslunde, 33 Aar, Gmd. (5)
 1604. Laura Jørgensen, Kværndrup, 32 Aar, Gmd. (5)
 1605. Lærerinde Laura Jakobsen, Linderum, Sindal, 32 Aar.
 1606. Marie Møller, Vinding, Vejle, 31 Aar, Gmd.
 1607. Sine Overgaard, Des Moines, U. S. Amerika, 31 Aar, Farmer.
 1608. Lærerinde Agnes Normann, Egedal, Norge, 30 Aar.
 1609. Kirstine Jensen, Lodskovgd., Køge, 29 Aar, Gmd.
 1610. Lærerinde Elen Nyeggen, Torve, Norge, 29 Aar.
 1611. Sigrún Pálsdóttir, Hallormsstad, Island, 29 Aar, Gmd.
 1612. Ragnhild Lind, Jerslev, 28 Aar, Lærer.
 1613. Inger Ane Nielsen, Skaarup, Skern, 28 Aar, Gmd.
 1614. Oline Pedersen-Skov, Havgeskovgd., Køge, 28 Aar, Gmd.
 1615. Lærerinde Ingeborg Heggelund, Nordrup, Ringsted, 28 Aar.
 1616. Kontrolassistent Marie Møller, Assendrup, Hovedgd., 27 Aar.
 1617. Marie N. Christensen, Vedbynørre, Slagelse, 27 Aar, Gmd. (4)
 1618. Thora Skak, Viumgaard, Ulfborg, 27 Aar, Gmd.
 1619. Lærerinde Bertine Ruud, Skullerud, Norge, 26 Aar (4)
 1620. Helvine Frost, Des Moines, U. S. Amerika, 26 Aar, Farmer.
 1621. Kristiane Jensen, Sulsted, 26 Aar, Baneformand.

1622. Bogholder Inger Køster, Randers, 26 Aar (5)
1623. Karen Sjølund, Bryggeriet, Haarlev, 26 Aar, Brygger.
1624. Pauline Olsen, Værløse, Maalev, 26 Aar, Gmd.
1625. Via Dohn, Ø. Snede, Løsning, 25 Aar, Præst.
1626. Henriette Nielsen, Lundebyregd., S. Bjerre, 25 Aar, Gmd. (5)
1627. Kitty Stoksgaard Hansen, Stoksgd., Mørkøv, 25 Aar, Gmd.
1628. Ida Mackström, Svensbyen, Sverige, 25 Aar, Gmd.
1629. Mariane Hansen, Frøderupgd., 25 Aar, Gmd.
1630. Else Pedersen, Lunde, 25 Aar, Lærer.
1631. Ingeborg Olesen, Orten, Varde, 25 Aar, Gmd. (5)
1632. Lærerinde Marie N. Bjerg, Askov, Vejen, 25 Aar.
1633. Sara Hansen, Gløremosegd., Havdrup, 25 Aar, Gmd. (2)
1634. Pauline Kristensen, Aldershvile, Roskilde, 24 Aar, Red.
1635. Ellen Nathalie Ottesen, Sindal, 24 Aar, Kroejer (4)
1636. Johanne Jensen, Bjerregaard, Aale, 24 Aar, Gmd.
1637. Gymnastiklærerinde Signe Bentsen, Vallekilde, 24 Aar (5)
1638. Alma Frederiksen, København, 24 Aar, Kusk.
1639. Signe Knudsen, Birkebjerg, Dalby, 24 Aar, Gmd.
1640. Ingeborg Eltzholtz, Korinth, 23 Aar, Slotsgartner.
1641. Kirstine Sørensen, Lemming, Staustруп, 23 Aar, Boelsmd.
1642. Ingeborg Hansen Nørgaard, Jelling, 23 Aar, Gmd.
1643. Margrethe Andersen, Saxgaard, Rude, 23 Aar, Gmd.
1644. Kristiane Damsgaard, Damsgaard, Hvidbjerg, 23 Aar, Gmd.
1645. Guðrún Thorðarson, Reykjavik, Island, 22 Aar, Lærer.
1646. Maren Krog, Hvam, Holstebro, 22 Aar, Gmd.
1647. Marie Andersen, Rødkildegd., Stege, 22 Aar, Gmd.
1648. Ingeborg Andersen, Neble, Korsør, 22 Aar, Gmd.
1649. Elisabeth Andersen, Havsbjerggd., Højby, 22 Aar, Gmd. (5)
1650. Kristine Højgaard, Ullerslevgd., Aunede, 22 Aar, Gmd.
1651. Astrid Kamp, Thisted, 22 Aar, Købmand (4)
1652. Maren Kromann, Bjørnemose, Svendborg, 22 Aar, Gmd.
1653. Marie Jørgensen, Søgaard, Vamdrup, 22 Aar, Gmd.
1654. Karen Sofie Jensen, Rensborggd., Kallundborg, 22 Aar, Gmd.
1655. Johanne Villemoes, Holbæk, 21 Aar, Friskolelærer.
1656. Gymnastiklærerinde Johanne Søndergaard, Jellinge, 21 Aar.
1657. Holmfridur Jónsdóttir-Mula, Seydisfjordur, Island, 21 Aar (5)
1658. Marie Jacobsen, Ingersminde, Ringkøbing, 21 Aar, Gmd.
1659. Anna Jensen, Tostrup, Keldby, 21 Aar, Gmd.
1660. Handarbetslärarinne Ellen Holmquist, Stockholm, Sverige, 21 Aar.
1661. Bogholder Laura Alkærsig, Tistrup, 21 Aar.

1662. Johanne Hansen, Hedemøllen, Roskilde, 21 Aar, Møller.
 1663. Marie Sørensen, Holmdrup, Skaarup, 21 Aar, Gmd.
 1664. Hanne Pihl, Helsned, Kædeby, 21 Aar, Gmd.
 1665. Mary Christensen, Grumstrup Hovedgaard, 21 Aar, Lærer.
 1666. Kirstine Andersen, Ballegaard, Tarm, 21 Aar, Gmd.
 1667. Johanne Andersen, Sloustrup, Holstebro, 21 Aar, Gmd.
 1668. Gudrun Bennick-Iversen, Korsør, 21 Aar, Overlærer.
 1669. Valborg Schmidh, Storvorde, 21 Aar, Stationsforst.
 1670. Johanne Knudsen, Hylkegaard, Kolding, 20 Aar, Gmd. (5)
 1671. Birtha Pedersen, Agersnap, Ølgod, 20 Aar, Hmd.
 1672. Sofie Jørgensen, Gormsgd., Fuglede, 20 Aar, Gmd.
 1673. Anna Rasmussen, Odense, 20 Aar, Rentier.
 1674. Kirstine Ravn, Dons, Almind, 20 Aar, Gmd.
 1675. Margrethe Andersen, Sinding, Silkeborg, 20 Aar, Lærer.
 1676. Johanne Bønløkke Andersen, Aalsø, 20 Aar, Lærer.
 1677. Charlotte Konstantin-Hansen, Kolding, 20 Aar, Direktør.
 1678. Johanne Ville, Holstebro, 20 Aar, Direktør (5)
 1679. Jane Ambrosius, Skals, Viborg, 20 Aar, Købmand (5)
 1680. Lærerinde Inger Marie Fenger, Odder, 19 Aar.
 1681. Adia Frost, V. Halden, Kvissel, 19 Aar, Gmd.
 1682. Kristine Kristensen, Ø. Terp, Neder Randlev, 19 Aar, Gmd.
 1683. Agathe Plum, København, 19 Aar, Grosserer.
 1684. Ellen Werner, København, 19 Aar, Direktør.
 1685. Luise Wendel, Göteborg, Sverige, 19 Aar, Ingeniør.
 1686. Karen Gerda Wissing, Kolding, 19 Aar, Dyr læge.
 1687. Husbestyrerinde Jessy Marie Hansen, Jonstrup, Ballerup, 19 Aar, Seminarielærer (5)
 1688. Estrid Lohmann, Hlidarende, Odense, 19 Aar, Gmd.
 1689. Karen Bejer-Hansen, Darum, Bramminge, 19 Aar, Gmd. (5)
 1690. Doris Jensen, Braaskov, 19 Aar, Hmd.
 1691. Paula Birke, København, 19 Aar, Kaptajn.
 1692. Thyra Solmer, Nordborg, Als, 18 Aar, Gmd.
 1693. Karen Mortensen, København, 18 Aar, Skoleinspektør.
 1694. Karen Sofie Borring, Langaa, 18 Aar, Gmd.
 1695. Elisabeth Jørgensen, København, 18 Aar, Direktør (2)
 1696. Dagmar Andersen, Ballegaard, Tarm, 18 Aar, Gmd.
 1697. Astrid Dora Jacobsen, Varpelev, Klippelev, 18 Aar, Mejeriforp.
 1698. Student Ingeborg Hofman Bang, København, 18 Aar, Direktør.
 1699. Johanne Cecilie Koefoed, Lillemyregd., Pedersker, 18 Aar, Gmd.
 1700. Gerda Christoffersen, Vejle, 17 Aar, Muremester.
 1701. Inger Heilmann, Dianalund, 17 Aar, Stationsforst.

Ialt 100. 81 har været her i alle seks Maaneder, 13 i fem, 4 i fire og 2 i to Maaneder.

Skolen har altsaa haft paa anden Vinter 14 og paa første 100, ialt 114 kvindelige Lærlinge. Fordelt paa de enkelte Maaneder falder Lærlingetallet saaledes: I November og December 110, i Januar 112, i Februar 113, i Marts 112 og i April 96, eller i Jævnmaal 109.

Ordnes Lærlingene efter Fædrenes Stilling, viser det sig, at 59 er Døtre af Gaardmænd, 4 af Husmænd, 2 af Arbejdere, 3 af Haandværkere, 5 af Handlende, 7 af Embedsmænd, 14 af Lærere og 20 af Mænd i andre Livsstillinger. 11 var Lærerinder, 3 Bogholdere, 1 Fotograf, 1 Jordemoder og 1 Kontrolassistent.

Af Lærlingene var 35 over 25 Aar, 77 mellem 25 og 18 Aar, 2 mellem 18 og 17, og ingen under 17 Aar. Fra Ringkøbing og Ribe Amter var der 18, fra Vejle, Skanderborg, Aarhus og Randers Amter 20, fra de 4 nordligste Amter 14, fra Fyn 9, fra Sjælland 37, deraf 8 fra København, 2 fra Lolland-Falster og 1 fra Bornholm. Fra Sønderjylland var der 1, fra Island 3, fra Norge 3, fra Sverige 4 og fra de forenede Stater 2. 20 var fra Købstæder.

3 af Lærlingene har før været paa den almindelige Pige højskole i Askov, og 46 har før været paa andre Højskoler, deraf 3 to Gange. 5 har været paa Ubberup Højskole, 4 paa Rødkilde og Vestbirk, 3 paa Vallekilde, 2 paa Haslev, Krabbesholm, Odder, Roskilde, Ryslinge og Testrup, og 1 paa Aagaard, Brøderup, Dalby-neder, Elbæk, Frederiksborg, Grundtvigs, Jebjerg, Kvissel, Lolland, Løvenholt, Mellerup, Ollerup, Ry, Skaarup og Frk. Zahles Skole, 2 paa Grand View og 1 paa Danebod i Amerika. 4 har gaaet paa Pigeskole, 5 i Efterskole og 1 i Aftenskole. 15 har gaaet paa Realskole, deraf 1 Student og 7 med Præliminæreksamen. 4 har været paa Statens etaarige Lærerkursus, deraf 2 med Eksamen, 3 paa Handelsskole, deraf 2 med Eksamen, og 2 har været paa Husholdningskursus.

BIBLIOTEKET.

VED POUL BJERGE.

BIBLIOTEKET tæller nu over 30,000 Bind. Det er beregnet for Lærere og Lærlinge ved Højskolen, men bruges ved Siden af som offentlig Bibliotek efter lignende Regler, som gælder ved vore store offentlige Biblioteker, dog maa Laanerne selv betale Porto. Der er i Skoleaaret 1911—12 udlaant ialt 6543 Bind, deraf 1021 til Skolens Lærere, 4110 til dens Lærlinge, 427 til Folk udenfor Skolen og 985 til Brug i Læsesalen. Ved Siden af Biblioteket er der en Læsesal, eller som den sædvanlig kaldes, den tavse Læsestue. Her er et Haandbibliotek, der indeholder Haandbøger, Ordbøger, Kataloger, Lexika o. l. og noget Skønlitteratur, ialt omtrent 600 Bind. Desuden fremlægges en Del Tidsskrifter, efterhaanden som de udkommer. For Tiden er det omkring ved hundrede. Læsesalen er daglig aaben om Vinteren fra Kl. 2—4, om Sommeren fra 4—6 for alle Lærlinge. Der har i Aarets Løb været 3949 Besøg i de 205 Dage, der har været aabent. Desuden har hver af Skolens Lærere Nøgle til Læsesalen og har altsaa Adgang til de Bøger og de Tidsskrifter, som findes dér. Der er intet Regnskab ført over Brugen af Bøgerne i Læsestuen. I Almindelighed kan der siges, at de bliver flittigt brugt.

Der er i Aarets Løb skreven 650 Sedler til Kataloget, der svarer til en Forøgelse af omtrent 860 Bind.

Institutioner og Foreninger, der sender til Biblioteket:

Danmark: Danmarks geologiske Undersøgelse. — Dansk Export-Forening. — Foreningen »Danmarks Folkeminder«. — Dansk geologisk Forening. — Den antropologiske Komité. — Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. — Den tekniske Forening. — Det danske meteorologiske Institut. — Det kgl. Bibliotek. — Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. — Det kgl. danske Videnskabernes Selskab. — Det statistiske Bureau. —

Foreningen af jyske Landboforeninger. — Grosserer-Societetet. — Københavns Kommunalbestyrelse. — Københavns Universitets zoologiske Museum. — Kommissionen for videnskabelig Undersøgelse af de danske Farvande. — Rigsarkivet. — Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie.

Norge: Bergens Museum. — Den norske Kildeskriftskommission. — Det norske Rigsarkiv. — Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring. — Universitetsbiblioteket i Kristiania. — Videnskabselskabet i Kristiania.

Sverige: Fornskrift-selskabet i Stockholm. — Göteborgs högskola. — Nordiska museet. — Universitetsbiblioteket i Upsala.

Finland: Åbo stads historiska museum. — Suomen valtionarkisto = Finlands statsarkiv.

Andre Lande: Department of the interior, Bureau of education, Washington.

Følgende Forfattere og Udgivere har givet nævnte Bøger:

Albrektsen, Albrekt: Ernst Trier, en lille Mindetegning for Venner. Stege 1911.

Appel, Axel: Husdyrbruget i Danmark 1911, med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Arbejderforeningen af 1860: 50 Aar, Foredragsvirksomheden m. v. ved L. Justnielsen. 1910.

Bay, J. Christian: The folk-highschools and rural life of the Scandinavian countries.

Bennike, Valdemar: Georg Grey og Ny Zeeland. Silkeborg 1912.

Benzon, Alfred: Firmaet. Grundlæggeren og Virksomheden 1849—1884—1909.

Brasen, C. E.: Dannebrog, med Musik af Emil Juel-Frederiksen. 1911.

Brücker, V.: Ord og Skrift. 1912.

Carnegie endowment for international peace, Yearbook for 1911.

Carøe, K.: Bartskærer og Kirurger i Kolding, Vejle og Fredericia.

Christensen, C. C. og A. M. R. Krogsgaard: Danmarks Geografi.

Christensen, J. V.: Tider og Skikkelser i Midtsjællands Historie. III. Ringsted 1912.

Dahl, Frantz: Oversigt over (fremmed) juridisk Litteratur. 1910 — Fortegnelse over Studenterne fra Aaret 1912 — Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 1842—1912.

Dalum Landbrugsskole 1886—1911, et Jubilæumsskrift af Hans Appel.

Danmark, Det gjensidige Forsikringsselskab. 1. Oktober 1861—1. Oktober 1911.

Engelbrecht, Fr.: Gardehusar Regimentets 150-aars Jubilæum. Historisk Fremstilling.

Fausbøl, J.: Minder fra Branderup Sogn og Rost. Haderslev. 1912.

Feddersen, Lilli: Mindeskrift over Geheimeraadinde Christine Harboe, f. Baronesse Fuiren, i Anledning af Støvringgaards Klosters 150-aars Jubilæum. 1912.

Feilberg, H. F.: Bidrag til en ordbog over jyske almuesmål, 39. hæfte.

Feilberg, Ludvig: Kort Fremstilling af de sjælelige Naturudviklingslove. 1910.

Fenger, Sven: De store Landboreformer. 1912.

Foreningen til den ædle Hesteavls Fremme 1859—1909.

Forsikrings-Aktieselskabet Skjold, 1884 — 24. September — 1909. Jubilæumsskrift af J. P. Gram.

Foss, Alex: Danmark som Industriland. Foredrag 1912.

Frederiksberg og Omegns Sparekasse, Festskrift. I af G. Hornemann. II af J. Heerup

Fyns Stifts patriotiske Selskab gennem hundrede Aar. Jubilæumsskrift ved N. Beck, Odense.

Gad, Emma: Haandarbejderbogen, udg. af dansk Husflidsforening. 1910.

Hansen, H. J.: Demokrati og Revolution, smaa Studier over nogle Stormagter og Danmark. 1912.

Heegaard, Poul: Der Mathematikunterricht in Dänemark. 1912.

Hendriksen, Hans: Sommersange, 1902 — Ny Vår, Digte, 1906 — Danmarkssange og andre Digte, 1911.

Henius, Max: Den danskfødte Amerikaner, Bidrag til Oplysning af hans Liv og Gerning. Chicago 1912.

Jensen, Jens: Selskabet de danske Vaabenbrødres Historie gennem halvtreds Aar — Jubilæumsskrift ved Selskabet de danske Vaabenbrødre, Kolding-Afdelings 50-aars Jubilæum 1859—1909.

Johannsdottir, Olafía: Dagligt ljós, ord fra drotni, fyrir hvern dag í árinu, Reykjavík. 1908.

Johnsson, J. W. S.: Relations medicales entre la France et le Danmark. 1911. — Une amuletta de chasseur — Medicinsk-historisk Museum. — Smaa Bidrag til dansk Medicinalhistorie — Jacob Julius Petersen 1840—1912.

Klein, V.: Vort indre Liv, en almenfattelig Fremstilling. 1912.

Klitgaard, C.: Himmerlands Rakkere II, efter Anton Gaardboe. 1912.

Kolding Omegns Landboforening 1862—1912, et Jubilæumsskrift ved Emil Konradi.

Krørup, Alfred: Fortegnelse over historisk Litteratur for Aaret 1910.

Larsen, Joakim: Religions- og Moralundervisningen i England. 1912.

Larsen-Ledet: Kommuneafstemningerne i Danmark. — Haandbog i Alkoholspørgsmaalet.

Løbæk, Anders: Den nordslesvigske Skoleforening. Haderslev. 1912.

Lindholm, Povl: Starup Sogn i Brusk Herred, et historisk-topografisk Forsøg. Kolding 1911.

Madsen, Andreas: En botanisk Udflugt. 1912.

Marstrand, Even: Tysklands økonomiske og sociale Udvikling efter 1870.

Matematiker Kongres, Den Skandinaviske i København 1911.

Melsted, Bogi Th.: Islandsk Bogfortegnelse. 1909.

Mortensen, F. V.: Fiskeri-Beretning for Aaret 1911.

Nielsen, Rasmus: Landsby-Folk. Odense. 1911.

Olrik, Jørgen: Dansk Guldsmedekunst fra Renaissance til vore Dage. 1911.

Petersen, Severin: Danske Agaricaceer, systematisk Fremstilling af Bladsvampe iagttagne i Danmark. 1907—11.

Randers Amts Husholdnings-Selskabs Virksomhed gennem 100 Aar. 1810—1910.

Rørdam, Valdemar: Et borgerligt Ord om Danmarks Stilling og det at være Dansk. 1912.

Schmidt, Ludvig: Frankrig, Tyskland og Englands Historie. 1860.

Shroeder, Knud: Svovlpræparerede Gryn som Aarsag til Forgiftning. 1912.

Skovgaard, Niels: Apollon Gavlgruppen fra Zeustemplet i Olympia, et Forslag til nogle Ændringer i Opstillingen af Figurerne. Med en Tavle.

Smith, Sigurd: Søren Hjorth, Dynamoprincippets Opfinder. 1911.

Strøyberg, N. K.: Jakob Kjellerup, Justitsraad og Overkøbmænd 1760—1831, hans Virksomhed som Købmænd i Aalborg fra 1785 til 1831, ifl. hans efterladte Papirer. 1912.

Teilmann, Folmer: Om præventiv Lapisbehandling af Navlestumpen og Navlesaaret hos nyfødte. 1912.

Thomassen, Fr.: St. Johannes Kirke i København 1861—1911.
— Dansk Skolemuseum gennem 25 Aar. 1887 — 1. Marts — 1912.

Vejle Haandværkerforening 1862 — 1. Januar — 1912, et Jubilæumsskrift.

Vejle Handelsforening 1861 — 1. Oktober — 1911, et Jubilæumsskrift.

Vinther, P. J. M.: Silkeborg Seminarium 1886—1911, et Festskrift Silkeborg

Vorslund-Kjær: Københavns Skytteforenings Historie gennem et halvt Hundrebaar, 1912.

Østergaard, Kr.: Sange fra Prærien. 1912.

Af andre Gaver til Biblioteket nævnes:

En af Skolens gamle Lærlinge har i lang Tid samlet paa Raderinger og har faaet en stor og værdifuld Samling af den Slags, værdifuld, hvad enten man maaler med den Alen, hvormed man maaler Kunstværdi, eller med den, hvormed man maaler Pengeværdi. Han har nu tænkt at give den til Askov Højskole. Han har i Aar givet ialt 174 Raderinger, hvoraf en Del er Kunstnertryk, signeret af selve Kunstneren. Og han har stillet flere i Udsigt efterhaanden. Vi har faaet 1 af Anna Ancher, 1 af Michael Ancher, 1 af Cilius Andersen, 5 af Carl Bloch, 3 af Lorenz Frølich, 1 af Heinrich Hansen, 27 af Hans Nic. Hansen, 5 af Luise Ravn Hansen, 1 af Sigvald Hansen, 1 af Axel Holm, 1 af A. Jerndorff, 6 af E. Krause, 3 af P. Krøyer, 28 af Vilh. Kyhn, 1 af Anton Kølle, 1 af Adolph Larsen, 11 af C. Locher, 4 af J. Th. Lundbye, 1 af Louis Moe, 4 af Thorvald Niss, 13 af Tom Petersen, 1 af A. Repholtz, 26 af Fr. Schwartz og 1 af J. K. Skovgaard.

Af Boggaver nævnes:

Boghdl. **Anton Andersen:** Hinrichs Halbjahrs-Katalog 1911 I—II.

Forf. **Lars Andersen:** Anna Albrektsen: En Proces. 1886.

Red. **Hans Appel:** Mælkeritidende, udg. af dansk Mejeristforening, ledet af H. Appel. 23. Aarg. Indb.

Kultusminister **Jacob Appel:** Flere indbundne Bøger.

Højskolelærer **H. Axelsen-Drejer:** St. J. P. Krüger: Livserindringer, fortalt af ham selv, overs. af Strømme. 1902. Indb.

Gross. **Olaf O. Barfod:** Lehns greve Frederik Marcus Knuth, Danmarks Udenrigsminister 1848.

Red. **Ras. Bertelsen:** William Shakespeare: Samlede dramatiske Værker, overs. af Edv. Lembcke. 1—5. B. 1910—11.

Den norske Boghandlerforening: H. J. Haffner: Norsk Bokfortegnelse 1901—1910.

Kontorchef **Frantz Dahl** har sendt Højskolen 225 Bind og Smaaskrifter. Deraf blev 80 indordnet i Højskolens Bibliotek, en hel Del bortbyttet mod andre, og Resten gik efter Giverens Ønske til et andet Bibliotek.

Departementschef **O. Dømkjær:** C. Aarsleff: Mindesmærket over Dronning Margrethe i Roskilde Domkirke. 1912.

Gross. **Carl Dorph-Petersen** gav 14 Værker i 17 Bind, hvoraf de 12 var indbundne, alle gode og brugelige Bøger.

Dr. phil. **H. F. Føllberg** har givet 30 forskellige Bøger og Smaaskrifter.

Mr. **Joseph Fels** af Filadelfia har givet Henry George: The complete works. I—X. New York 1911. Indbunden.

Gyldendals Boghandel, Nordisk Forlag: Adolph Jensen: Samfundskundskab, en Oversigt. 1912.

Haandværkerforeningen i København: C. Nyrop: Ved Alderstøsts 50 Aars Jubilæum. 1862—26. Februar—1912.

H. Hagerups Forlag: Eline Begtrup: Naturen og vi. 1911. — Nials Saga, frit gengivet ved Thora Konstantin-Hansen. 1911.

Pastor **Jakob Holm:** O. L. Kirkeberg: Hemmelige Foreninger, Samfundets Vrægebilleder. 1910.

Skolens Lærling **Lambert Jensen:** Henry George: Samfundsspørgsmaal, fri Oversættelse. 1891.

Udgiver **Konrad Jørgensen** giver et Eksempplar af alt, hvad der trykkes i hans Trykkeri, Højskolebladet endog i tre Eksemplarer, deraf det ene indbundet.

Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat: Arne Magnussen i Am. 435 A—B, 4to, indeholdende Haandskriftsfortegnelser med to Tillæg. 1909.

Dr. phil. **J. Krisehkan** i Riga: Hanny Brentano: Aus dem Baltenslande, Erzählungen und Skizzen. — A. Kalenius: Kompositionen. — Lettische Märchen, nacherzählt von Victor v. Andrejanoff og 6 andre Skrifter om lettiske Forhold.

Cand. theol. & polit. **Even Marstrand:** Samuel Smiles: Lives of the engineers, illustr. by 9 steels portraits and 242 engravings on wood. 5 vols. London 1874—79, og en hel Del flere, ialt 12 Værker i 23 Bind, deraf 16 indbundne.

Meter-Udvalget: Kirstine Meyer, f. Bjerrum: Dansk Maal og Vægt fra Ole Rømers Tid til Meterloven.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet: Th. Hauch-

Fausbøll og H. R. Hiort-Lorenzen: *Patriciske Slægter*, 2. Samling med 43 Portrætter og 8 Vaabenafbildninger. 1911. — E. F. S. Lund: *Danske malede Portrætter, en beskrivende Katalog*. IV Bind. Desuden 30 Indbydelsesskrifter og Meddelelser, 10 Doktordisputatser og 12 andre Skrifter.

Rigsdagen ved dens Bibliotekar **Emil Elberling**: *Rigsdagstidende, Statsregnskabet, Statsrevisorernes Beretning* m. m.

Frøkerne **C.** og **A. Riise**: Syv forskellige Stamtavler.

Baron **F. Rosenørn Lehn**, Oreby: *Aristoteles: Otte Bøger om Naturen*, oversat af C. Rosenørn Lehn. Nykøbing F. 1909. Nr. 26 af 100 numererede Eksemplarer.

Det Rønnenkampske Boglegat: Poul Andræ: *Geheimkonferentsraad Carl Georg Andræ*. 3. B. — B. Bjørnson: *Aulestadbrev*. — Jacob B. Bull: *Ny Folkelivsbilleder*, 1—2. — H. F. Ewald: *Historiske Romaner*, I—VI. — Knud Fabricius: *Griffenfeld*. — J. A. Friis: *Fortællinger og Skildringer fra Finmarken*, I—II. — J. P. Jacobsen: *Samlede Skrifter*, I—II. — Selma Lagerlöf: *Liljecronas hem*. — Viggo Stuckenbergs: *Samlede Værker*, 1—3. B. — Valdemar Vedel: *Bag Klostermure*.

Arkivar **Georg Saxild**: *Georg Christian Saxild, Etatsraad, Herredsfoged, R. af Dbg. 1811—1. September—1911*. Trykt som Manuskript.

Tandlæge **Axel Schrøder**: *Militært Tidsskrift*. 39. Aargang.

Gross. **Johannes Schrøder**: *Missionsugen eller de danske Missioners forenede Udsalg i København*. 1888—1911.

Kammerherre **Hannibal Sehested** til Broholm: *F. Sehested: Fortidsminder og Oldsager fra Egnen om Broholm*, med 3 Kort, 1 Grundplan, 46 Kobbertavler og 7 Tontryk. 1878, og *Archæologiske Undersøgelser*, 1878—81, udg. efter hans Død, med 5 litograferede Kort og 36 Kobbertavler. 1884.

Statens Bogsamlingskomite har tilstaaet Højskolen 150 Kr. til Indkøb af Bøger til Elevbiblioteket. Derfor er købt til Haandbiblioteket *Verdenskulturen*, red. af Aage Friis, til 150. Hæfte, *Norges Historie*, 1—65, K. Rørdam: *Geologi og Jordbundslære*, I—III. Desuden 12 Bind *Klassikere*, 5 Bind *nyere Skønlitteratur* og 11 *historiske Skrifter*.

Svenska Turistforening: *Dens årsskrift* 1910—11.

Vinhandlerforeningen: *Josua E. Larsen: Om Vinstokken, Druen og Vinen, i Anledning af Vinhandlerforeningen for Danmarks 50-aarige Bestaaen*.

Fabrikken Øresund: C. F. Jarl: Fabrikken Øresund 1859—1909, Kryolitindustriens Historie og Udvikling. Trykt som Manuskript. For overflødige Dubletter og gamle Aviser har Biblioteket tilbyttet sig 43 Værker i 45 Bind, deraf 10 indbundne.

Følgende Tidsskrifter bliver Skolen frit tilsendt:

Árbók hins Íslenzka fornleifafjelags. 1910. Reykjavik.

Atlanten, Medlemsblad for Foreningen »De danske Atlanterhavsoer«, red. af I. Windfeld.

Bornholmske Samlinger, 6 Bind, udg. af Bornholms Samfund.

Botanisk Tidsskrift, udg. af dansk botanisk Forening, red. af L. Kolderup Rosenvinge.

Búnaðarrit utg. af Búnaðarfélag Íslands 24 ár. 1910.

Finnisch Ugrische Forschungen, Zeitschrift für finnisch-ugrische Sprach und Volkskunde nebst Anzeiger unter Mitwirkung von Fachgenossen, herausgegeben von E. N. Setälä, Kaarle Krohn und Yrjö Wichmann. Helsingfors. 10. band 1910.

For Kirke og Kultur, udg. af Thv. Klavenes og Eivind Berggrav-Jensen, Kristiania.

Handelsskolebladet, Organ for alle Spørgsmaal vedrørende den unge Handelsstands teoretiske Uddannelse, red. af Niels P. Nielsen.

Hjem og Skole, udg. af Dansk Skoleforening ved H. Skat Rørdam.

Meddelelser fra Udenrigsministeriet.

Nordisk Missions-Tidsskrift, ny Række, red. af Vilh. Sørensen og Ferd. Munck.

Nordisk tidsskrift för vetenskap, konst & industri, utg. af Letterstedtska föreningen, red. af Oscar Montelius, G. Gran och H. Olrik.

Nordiska Museet, Fataburen, kulturhistorisk tidsskrift, utg. af Bernhard Salin.

Samfundets Krav, socialt Tidsskrift, red. af F. Linderberg.

Sammenbragte Breve for Indsamling af levedysiske Iagttagelser og Erfaringer. Nr. 17 f.

Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, udg. af Statens Planteavlsvudvalg, red. af H. C. Larsen.

Tidsskrift for Vind-Elektricitet

Varden, udg. og red. af Oskar V. Andersen.

Verdandi, tidskrift för ungdomens målsmän och vänner, udg. af Anna Sandström och Lars Hökerberg.

Vor Fremtid, Tidsskrift for konservativt Nutidsarbejde, red. af Holger Jørgensen.

Meddelelser, Indbydelsesskrifter og Beretninger er tilsendt Skolen fra forskellige Højskoler, lærde Skoler, Foreninger, Selskaber og Stiftelser.

Følgende Blade bliver Skolen frit tilsendte: Aalborg Amtstidende, Aalborg Venstreblad, Aarhus Amtstidende, Agrar-Dagbladet, Andelsbladet, Arbejderbladet, Bornholms Social-Demokrat, Bornholms Tidende, Dannevirke (Amerika), Dansk Budstikke, Dansk Folkestyre, Dansk Folketidende, Dansk Kirketidende, Dansk Landbrug, Dansk Ungdom, Den danske Biavls-Tidende, Den nye Tid, Esbjerg-Posten, Ferskvandsfiskeribladet, Folkebladet (Svendborg), Folkebladet (Vejen), Folkelæsning, Folkeskolen, Folkevennen, Fredericia Dagblad, Frederiksborg Amts-Tidende, Fyns Tidende (3 Ekspl.), Gartner-Tidende, Göteborgs handels- och sjöfartstidning, Haven, Hedeselskabets Tidsskrift, Helsingør Avis, Hjemmets Blad, Hjørring Amtstidende, Hjørring Venstreblad, Holbæk Amts Dagblad, Holbæk-Posten, Horsens Dagblad, Horsens Social-Demokrat, Høgskulebladet, Illustreret Familiejournale, Jydsk Husdyravt, Kalundborg Folkeblad, Kirkeklokken, Kirkelig Samler (Amerika), Kolding Avis, Kolding Folkeblad, Kors og Stjerne, Kvinden og Samfundet, Københavns Kirkesag, Landbo-Dagbladet, Landmands-Blade, Langelands Folkeblad, Lolland-Falsters Folketidende, Maanedstidende for den danske Folkekirke, Maribo Amtstidende, Mejerifolk, Middelfart Venstreblad, Mælkeritidende, Møens Dagblad, Nordsjællands Venstreblad, Notes on books, Nyborg Avis, Nytt Kirkjublað, Næstved Tidende, Præstø Avis, Randers Amtstidende, Randers Dagblad, Randers Venstreblad, Ret, Ribe Amtstidende, Ribe Stiftstidende, Ringkøbing Amts Avis, Ringkøbing Amts Dagblad, Ringsted Folkeblad, Roskilde Dagblad, Samsø Folkeblad, Santal-Posten, Skive Folkeblad, Sorø Amtstidende, Sorø Folketidende, Stenografisk Tidsskrift, Stubbekøbing Avis, Sursum Corda, Svendborg Amtstidende, Syd og Nord, Sydjydsk Folkeblad, Sydsjællands Venstreblad, Søndagsbladet, Sønderjylland, The Periodical, Thisted Amtstidende, Ugeskrift for Landmænd, Ungdomen (Finland), Ungdom og Idræt, Varde Folkeblad, Vejle Amts Folkeblad, Vendsyssel Folkeblad, Venstrebladet, Venstres Folkeblad, Vestjyllands Afholds-Dagblad, Vestjyllands Social-Demokrat, Viborg Stifts Folkeblad, Vort Folk, Vort Landbrug, Østsjællands Folkeblad.

SKOLENS REGNSKAB

FRA 1. MAJ 1911 TIL 30. APRIL 1912

INDTÆGT:

Kassebeholdning 1. Maj 1911.....	Kr.	521,46
Pigeskolen Sommeren 1911.....	Kr.	4753,00
Den udvidede Højskole i Vinteren 1911—12:		
Den kvindelige Afdl.	Kr.	10918,00
Den mandlige	—	10514,00
		<hr/>
		21432,00
		<hr/>
		26185,00
Efterbetaling fra tidl. Aars Lærlinge	Kr.	150,00
Efteraarsmøde.....	—	790,00
		<hr/>
		940,00
Leje af Værelser i Vinteren 1911—12	Kr.	1703,00
Husleje af to Lærere.....	—	600,00
Gymnastikkursus for Kvinder i Aug. som Husleje.....	—	100,00
		<hr/>
		2403,00
Gaver:		
Lærer Østergaards og Hustrus Legat: Renter.	—	50,00
Statsunderstøttelsen.....	—	14500,00
		<hr/>
		Kr. 44599,46

UDGIFT:

Lønninger.....	Kr.	28900,00
Varme, Rengøring, Kørsel, Aviser, Kundgørelser, Lægehonorar m. m.	—	5846,96
Skat og Brandpenge.....	—	211,58
		<hr/>
		Kr. 34958,54
Bygninger og Boskab:		
Reparationer.....	—	2892,44
Biblioteket.....	—	728,25
		<hr/>
		3620,69
Renter og Afdrag.....	—	2638,30
Henlagt til Byggefond.....	—	2000,00
Kassebeholdning den 30. April 1912.....	—	1381,93
		<hr/>
		Kr. 44599,46

BRANDFORSIKRINGSSUMMEN:

Bygningerne.....		Kr. 126228,00
Almindeligt Indbo for.....	Kr. 3500,00	
Bogsamlingen	- 10000,00	
Kakkelovne og Komfurer.....	- 2500,00	
Fysisk-kemisk Samling.....	- 3000,00	
Naturhistorisk Samling.....	- 1000,00	
Kunstværker og Billeder	- 2500,00	
		- 22500,00
		<u>Kr. 148728,00</u>

Paa Højskolen hviler en Gæld til Statskassen paa Kr. 50647,10

LEGATER

KNYTTEDE TIL ASKOV HØJSKOLE

Fru Charlotte Schrøders Mindelegat,

bestemt til Understøttelse af Elever paa Askov Højskole,
særlig paa Sommerskolen.

1. Maj 1912 var Legatets Størrelse 5000 Kr., der indestaar
i Vejen Sparekasse.

Lærer Østergaard og Hustrus Legat.

Renten af Legatet, 50 Kr. aarlig, er indgaaet i Skolens
Kasse, tilsendt fra Aarhus Amts Skolefond.

Rasmus Fengers Legat

er givet til direkte Støtte for Skolen. Legatet ejer 3000 Kr.
i Kreditforeningsobligationer og en Sparekassebog paa
182,03 Kr.

Morten Jørgensen og Hustrus Legat

er givet til en fuld Friplads paa den almindelige Pigeskole
om Sommeren. Legatet ejer 2000 Kr. i Kreditforeningsobli-
gationer.

N. F. S. Grundtvigs Mindelegat,

stiftet 1883 af en »Norsk Højskoleven«, er paa 422,65 Kr.,
som indestaar i Vejen Bank.

Askov Biavlerfond.

Legatet er oprettet af »en Ven af Flid og Nøjsomhed«.
Det er nu paa 1080,98 Kr. Renten vil i Fremtiden efter
Fundatsen blive anvendt til Støtte for Biavlen i Jylland efter
Forslag fra Biavlerforeningens Styrelse.

Viggo Ulriks Præmielegat.

Legatet ejede 1. Maj 1909 en Obligation paa 1000 Kr. og en
Sparekassebog i Vejen Sparekasse, lydende paa 262,06 Kr.

Som sædvanlig er der i Aaret 1911—12 udbetalt 40 Kr. i
Præmier gennem Bestyrelsen for Dansk Andels Ægekspor.

---

*Idet jeg paa Medlæreres og egne Vegne
takker for alle de Gaver, som der paa de
foregaaende Blade er gjort Rede for, maa
jeg endnu med oprigtig Paaskønnelse nævne
3000 Kroner, som af Lovgivningsmagten
er bevilget til Støtte for anden Vinters Lær-
linge, og som er uddelte af Skolens Besty-
relse.*

Askov Højskole, Vejen, i Decbr. 1912.

*INGEBORG APPEL,
f. Schrøder.*

ELEV-MØDET.

Foreningen Askov Lærlinge vedtog atter i Aar paa sin Generalforsamling at henstille til Forstanderen at lade Elevmødet afholde sammen med Efteraarsmødet i Stedet for om Sommeren. — Der vil ganske sikkert samles mange flere Elever til Møde paa denne mindre travle Tid af Aaret. — Og Hensigten med disse Linier skulde være at opfordre de gamle Lærlinge til nu at give talrigt Møde.

Der er ligesom mere Ro og Samling over Møderne, naar de holdes sammen med Efteraarsmødet. De gamle Elever jager da ikke straks af Sted efter én Dags Samvær, naar Elevmødet er forbi, men de bliver og tager et Par Dage eller hele Højskolens Efteraarsmøde med.

Ikke mindst for dem, som har langt at rejse, synes jeg, det er en ypperlig Ordning, at de tillige kan overvære Efteraarsmøderne. Askov Højskoles Efteraarsmøder er nogle af de største, der holdes i Landet, og de overværes efter god gammel Skik af mange boende Gæster, og det giver Møderne et særlig hyggeligt og samlet Præg. Baade Elev- og Efteraarsmødet er med til at opfriske gode gamle Minder for os. Og vi bliver selv friskede op, og det har vi godt af. —

Mød derfor i Askov den 24. Septbr. 1913 til Elev- og Efteraarsmøde.

Ubberup Højskole.

Thorvald Laursen.

ASKOV LÆRLINGE

Aarsregnskab for 1911—12

(Fra 6. Juni 1911 til 6. Avg. 1912)

Indtægt:

Kassebeholdning fra forrige Aar.....	Kr.	781 55
Indvundne Renter	—	32 90
Højskolens Del af Trykningen af Aarskriftet ..	—	168.19
Indkommen i Medlemsbidrag.....	—	2113.15
Modtaget fra Vinterskolen, Askov.....	—	11.50
		<hr/>
	Kr.	3107.29

Udgift:

Understøttelse til Sommerskolen 1911 (9 Elever) Kr.	295 00
Do. til Vinterskolen 1911—12 (24 Elever)	— 875.00
Trykning af Aarskriftet for 1911.....	— 758 90
Kundgørelser	— 43.79
Porto og Fragt ..	— 284.15
Andre Udgifter	— 49.70
Løn til Kassereren	— 100.00
Kassebeholdning	— 700 75
	<hr/>
	Kr. 3107.29

Foreningens Medlemstal er:

I det egentlige Danmark.....	1473
Udenfor	153
	<hr/>
Ialt ..	1626

Vejen, den 6. Avgust 1912.

J. A. Favrholdt.

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og sammenholdt med Kassebog og Bilag, og der er intet fundet at bemærke.

Kolding, den 15. Avgust 1912.

Konrad Jørgensen.

Thomas Thomsen.